

Aasta naine 2017 on Terje Kaur

Lk 5

Raplamaale tuleb erakondade katuseraha üle 50 000 euro

Lk 4

Rapla maakonna 2017. aasta paremad koolisportlased

Lk 10-11

Rapla taipoksi klubi sai viieaastaseks

Lk 25

Koduloolane

Lk 15-18

OÜ KÜLMALINE

Mitsubishi Electric ja Fujitsu õhksoojus-pumbad

Tallinna mnt. 50, Rapla
www.kulmaline.ee
Tel 533 01 720

RAPLAMAA Sõnumid

KOLMAPÄEV, 13. detsember 2017 Nr. 50 (3008)

Sõltumatu nädalaleht | www.sonumid.ee | Hind 2.15 €

TAMREX

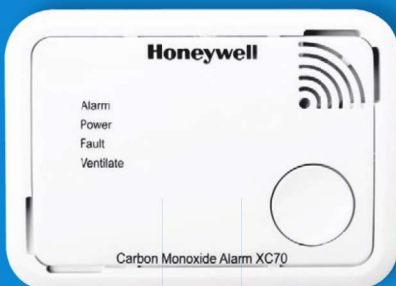
Vingugaasiandur

on kohustuslik alates 01.01.2018*

19

Juba
päeva pärast
KOHUSTUSLIK!
Tegutse kohe!

PARIM VALIK

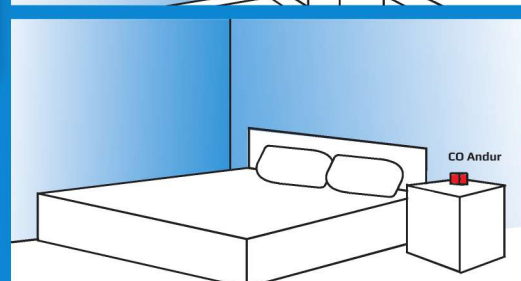
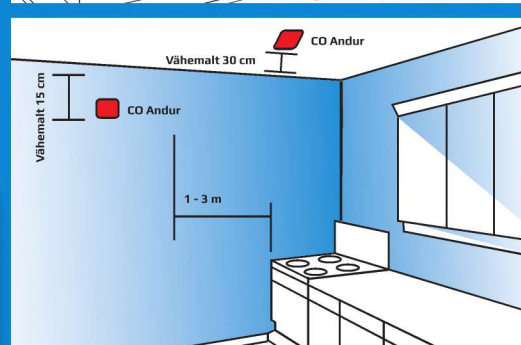
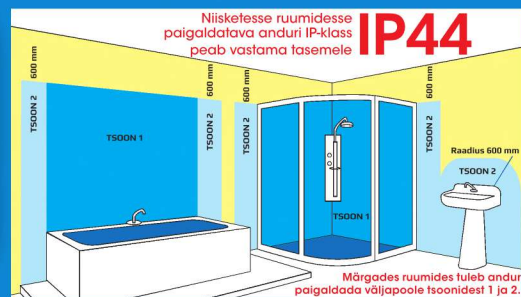
Honeywell vingugaasiandur
XC70 (IP44, eluiga 7a)
art XC70-EN

48 €

Honeywell vingugaasiandur
XC100D (IP44, eluiga 10a)
art XC100D-DE

75 €

- Vingugaas (CO) kujutab endast nähtamatut, lõhnatut, äärmiselt mürgist gaasi. See tekib kütuse, nt puidu, puusöö, ahjukütuse, petrooleumi, bensiini, maagaasi, propaani, butaani mittetäielikul põlemisel.
- Vingugaasimürgituse võib saada kui sul on kasutusel küttekolde või gaasiseade. Tahkekütusega köetava küttekolde siibri liiga varasel sulgemisel ähvardab mürgistuse oht kõige rohkem.
- Suitsuandur tuvastab ruumis leviva nähtava suitsu, kuid mitte vingugaasi. Vingugaasi tuvastamiseks ja mürgistuse vältimiseks tuleb kindlasti paigaldada vingugaasiandur.
- Esimesed mürgistusnähud on uimasus ja peapööritus. Nende tunnuste avaldumisel tuleks viivitamatult avada aknad-uksed ning ruumid ventileerida. Mürgistuse süvenedes võivad tekkida peavalu, iiveldus, oksendamine, valu rinnus, südame rütmihäired, kõhuvalu ja surm. Kutsuda kiirabi!
- Eriti ohtlik on vingugaas magavale inimesele, sest hapnikupuudus ja vingugaas tekitavad veel sügavama une, mis võib jääda igaveseks.
- Ideaaljuhul tuleks andur paigaldada igasse tuppa kus on kütteseade. Tungivalt soovitatav on paigaldada andurid ka magamistubadesse ja tubadesse, kus te veedate palju aega.

Majandus- ja taristuministri määrus, akt nr 87, § 45. P11.

Vingugaasiandur on kohustuslik alates
01.01.2018 eluruumides, kuhu on paigaldatud
KORSTNAGA ÜHENDATUD GAASISEADE.

Nt vannitoad või köögid,
kus kasutatakse gaasi-veesoojendit.

Määrus ei laiene eluruumidele, kus
on kasutatud ainult gaasipliiti.

Vingugaasiandur

tuleb kindlasti paigaldada ka
nendesse eluruumidesse kus asub
tahkekütusega köetav küttekeha. Nt puu-
küttega ahi, pliit või kamin.

NB: VINGUGAASIANDUR
EI ASEDA SUITSUANDURIT JA VASTUPIDI!

TAMREX OHUTUSE OÜ

Tel 654 9900 Faks 654 9901 e-post: tamrex@tamrex.ee www.tamrex.ee

TALLINN Laki 5, Pärnu mnt 130, Katusepapi 35 • TARTU Aardla 114, Ringtee 37a • PÄRNU Riia mnt 169a, Savi 3 • RAKVERE Pikk 2 • VILJANDI Riia mnt 42a • JÕHVI Tartu mnt 30
VÕRU Piiri 2 • VALGA Vabaduse 39 • NARVA Maslovi 1 • HAAPSALU Ehitajate tee 2a • PAIDE Pikk 2 • JÕGEVA Tallinna mnt 7 • TÜRITüri-Alliku • RAPLA Tallinna mnt 2a • KEILA Keki tee 1

UUS KAUPUS
KURESSAARE
Tallinna 80a

Juhtkiri

Väikese ringiga Eha Metsalliku toetuseks

Tänases lehes kirjutab hiljuti aasta hiiesõbra tiitli vääriliseks tunnistatud mesinik ja loodusesõber Eha Metsallik taas kord metsast. Muu hulgas juhib ta tähelepanu kahele meie looduskeskkonda ohustavale nähtusele. Üks neist on arutu ja ahne metsa hävitamine ehk massiline mehhaniseeritud lageraie ja teiseks sama hoolimatu ning rumal metsa ainult majandushuvisid silmas pidav eesmärgistatud taastamine, mille tagajärjeks on monokultuuriliste metsade (puupõldude) prevaleerimine normaalse, Eestile sajandeid iseloomuliku loodusmetsa ees.

Loomulikult on Metsallik mesiniku ja loodusesõbrana loodusliku mitmekesisuse poolt. Sama peaksid tegema ka kõik ülejäänud vastutustundlikud ja terve mõistusega inimesed, sest tegelikult peaks praegu, 21. sajandi alguses loodusliku keskkonna vägistamise tagajärjed juba väga drastiliselt kätte paistama.

Selle juures tundub kummastav, et kogu Eesti vabariigi keskkonnametnike armee (või vähemalt otsustav enamus) on rakendunud looduse vägivaldse majandamisega seotud tegevuste õigustamise teenistusse. Keskkonnaminister Siim Valmar Kiisler, kes selle armee ees troonib, ei ole küll avalikult kordagi pea kohale tõstnud eelmise sajandi neljakümnendatel – viiekümnendatel aastatel juhiseks olnud mitsurinlikku deviisi „Me ei oota looduselt armuande, vaid võtame ise“, kuid kogu tema tegevus kinnitab, et ta on just nimelt sellise mõtteviisi innukas kummardaja.

Nimelt rõhutas keskkonnaminister hiljuti konverentsil „Puidutööstuse äriplaan 2018“ esinedes, et ministeeriumil ei ole plaanis lähiajal metsaseaduse regulatsioone muuta. Sellest arusaamast lähtuvalt on lähiajal (äkki juba järgmisel aastal?) kavas alustada uue metsamajanduse arengukava ettevalmistamist.

Selle juures teavad minister Kiisler ja teda ümbritsev ametnikkond väga hästi, milline oli meie metsade olukord esimese iseseisvusaja lõpuks. Aga selle asemel, et murelikult küsida, ega me praegu täpselt samu vigu ei tee, otsib ta vabariigi algusaastatel vohanud omakasupüüdlikule röövmajandusele õigustust: „Me ei saa seda oma vanavanematele muidugi pahaks panna. Elu tahtis elamist, inimene tundis ennast looduse osana ja kasutas seda vastavalt oma vajadustele.“ Samas on temagi sunnitud tõdema, et „möödunud sajandi esimesel poolel tehtud suurte raiete tõttu on meil väga vähe alles jäänud sajandivanuseid põlismetsi“.

Kas me tõesti soovime, et nii umbes viiekümne aasta pärast mõistavad meie enda järeltulijad hukka sajandi esimeses pooles korda saadetud loodusrüüsted, mille tagajärgi peavad nemad kannatama? Vaevalt siis piisab lohutavast: „Elu tahtis ju elamist!“

Ajaleht 25 aastat tagasi

Raplaamaa inimesed osalesid haldusreformi ettevalmistamises

Nädaline 10. detsembril 1992: „Maavolikogu esimehe Jüri Võigemasti sõnul esitati Rapla maakonnast vähemalt neli tööd. Lisaks volikogu esimehele endale osalevad konkursil ka Kehtna vallavanem Silvi Ojamuru, üliõpilane Priidu Pärna ja Pirgu arenduskeskus.“

Üheteistkümne maavolikogu esimehe avaldusest

„Paraku üritatakse viimasel ajal esiplaanile seada haldusstruktuuride suurejoonelist muutmist, samuti riikliku keskvõimu tugevdamist kohtadel maakondliku omavalitsuse esinduskogude likvideerimise teel. Täiesti kõrvale on jäetud haldusreformi majanduslik külge. Eesti territooriumi haldusjaotus on kujunenud

pikaajalise protsessi tulemusena. Kuigi viimase 50 aasta jooksul ei ole haldusüksuste piiride muutmisel valdavalt arvestatud kohaliku arengu huve, on tänaseks siiski kujunenud teatud stabiilsus, mistõttu on tulevased muudatused põhjendatavad vaid siis, kui nad ka tegelikkuses tagavad elanikkonnale senisest paremad võimalused osaleda kohaliku elu korraldamisel ja arvestavad vastava piirkonna elanike arvamust...“

Tassike kohvi troopiliste taimede vilus

„Selleks polegi vaja kes teab kui kaugele sõita. 7. detsembril avas Rapla Ärikeskus haldushoone teise korruse talveaia jõulukohviku. Igi-haljaste lõunamaa taimede all on võimalik pisut jalga puhata, muusikat kuulata, kohvi juua ja piparkooki näkitseda. Teenindajaks on kena jõuluneiu.“

Südamelt ära

Elu võimalikkusest maal

Helerin Väronen

Vahel mõni teema sütitab mind väga ja tekitab pahameelepuhangu. Mõni aeg tagasi ilmus Delfis Barbi Pilvre artikkel „Kui maaelu seisneb kodulähedases joomises ja mugavas suitsupopsimises, olekski ehk parem, kui tühjenev Eesti jääks loomadele“. Nüüdseks on Pilvre oma blogis küll vabandanud nende ees, kes lugesid artiklist välja asju, mida ta kindlasti ei mõelnud. See vabandus ei tee aga olematuks tema artiklit ja halb maik jääb siiski.

Oma artiklis kirjub Pilvre näiteks, et suured kaubanduskeskused on need, mis elu maal välja suretavad. Tahan vastu vaielda! Elu maal suretavad välja needsamad inimesed, kes on võimul ja kelle tegevuse või tegevusetuse tagajärjel suletakse maapiirkondades lasteaiad, koolid, apteegid, postkontorid, bensiniijaamad, perearstikeskused, poed, raamatukogud.

Muidugi on inimesi, kes kodukoha poe asemel võtavadki ette sõidu lähimasse

kaubanduskeskusesse, kuid maal elab väga palju inimesi, kelle jaoks maapood on ainus lahendus. Paljudel vanainimestel pole autot, lähedased elavad sageli kaugel, kuid süüa on ju vaja. Ja mida teeb see maal elav muidu kaubanduskeskuses ostleja siis, kui näiteks pühapäevaseid pannkooke tehes saavad munad otsa? Sellepärast ei ole ju mõtet sõita paarikümne kilomeetri kaugusele.

Oma blogipostituses sõnab Pilvre, et millegipärast käivad väga paljud inimesed tööl välismaal või linnas ja noored tulevad maale vaid nädalavahetustel ning suviti. Huvitav, kas ta ise on üritanud maal tööd leida? Püsivat, sellise palgaga, mis võimaldaks hästi ära elada. Kui ikka tööd kodukandis pole ja kõik eluks vajalik linna viiakse ning teed on ka sõidukõlbmatud, siis tegelikult ei ole siin imestada midagi, et oma stressi suitsu ja alkoholiga maandatakse.

Muidugi on linnas mugav elada, kõik eluks vajalik on sisuliselt jalutuskäigu või lühikese autosõidu kaugusel. Suurema osa oma elust olen elanud maal ja ma siiski jätkuvalt unistan sellest, et kunagi saan seal elada taas pidevalt, mitte vaid nädalavahetustel või suviti. Ma unistan sellest, et saabub aeg, kui ma ei kuule kodus naabrite trampimist ega nende koera kiledat hau-

kumist. Ma unistan ajast, mil mu ümber on palkseinad, mets ja heinamaa, mitte kiviseinad, tuhm tänavavalgus ja tume asfalt.

On tekkinud suhtumine, et maale jäävad vaid nõrgad, tõesti see külapoe taga olev kamp. Kuid tegelikkuses nõuab maal elamine raudseid närve, vaimset vastupidavust ja tugevaid käsi. Ja seda aasta ringi. Ning tasub meeles pidada, et me juured on maas, meie pärimus tuleb maalt ja sealt pärinevad väärtused ja talupojatarkus, mis säilivad alati.

Minu lapsepõlv möödus tihude ja kasside seltsis, lisaks veel vahepeal sead ja lambad. Ehitatud sai onne ja niisama metsas kolatud. Õue peal mängisime sõpradega sulgpalli ja erinevaid tagaajamismänge. Meie lapsepõlvemaa oli suur ja avastamisrõõmu leidis igas päevas. Kui aga aina rohkemad koolid ja lasteaiad maapiirkondades kinni pannakse, siis saavad sellist lapsepõlve nautida vähesed. Leitakse, et maal elamise võlud ei kaalu üles seda närvidekulu, mis läheb linna tööle, kooli, lasteaiade sõiduks.

Ma siiski loodan, et minu järeltulijatel on kunagi maavanavanemad, kes elavad keset metsi, käsikäes loodusega, kuid samas oleks kõik eluks vajalik neile mõistlikul kaugusel olemas.

Tekst ja foto: SIIM SOLMAN

Päevapilt

Möödunud nädal pakkus pori ja pimeduse vahele ka mõneks päevaks ideaalseid talvevaateid. Loodame, et just sellised muinasjutulised saavad olema ka jõulud.

Küsitlus

Kas teil on viimasel ajal palk tõusnud?

Ülari, juhataja: Ei ole tõusnud.

Alar, kaugsõiduautojuht: Viimased kümme aastat ei ole tõusnud. Kuni masuni olid meil palgad kõrged, siis langesid ja ei ole enam tõusnud.

Jaana, andmetöötlus-spetsialist: Minu palk sõltub sellest, kui palju ma teen tööd, aga viimased kolm aastat on ühe tulemuse pealt makstav summa püsinud sama.

Darja, turundus: Ei ole. Eelmine aasta tõsteti viimati.

Jaak, ehitaja: Minu palk kõigub vastavalt objektile.

Meelis, ehitaja: Natuke ikka, ise küsisin.

Germo, autoremondilukksepp: Viimati tõsteti aasta tagasi. Seda ka siis, kui ise lärmi tegime.

Küsis Stina Andok
Pildistas Siim Solman

Hetk uue poe avamiselt.

Foto: SIIM SOLMAN

Rapla turul avati uus lihakauplus

Rapla turul avatud uues lihakaupluses Rapla Lihameister OÜ on müügil Kehtnas Frank Kutter OÜ-s toodetud lihatooteid.

Siim Jõgis

Teisipäeva, 12. detsembri hommikul oli kaupluse avamisele kogunenud kümnekond klienti. Poe omanik Margus Laurimaa rääkis, et värsket

liha müüva kaupluse avamine on olnud tema jaoks eluaegne unistus. Ka avamiskuupäev 12. detsember oli sümbolse tähendusega. Laurimaa ütles, et kaheteistkümnnes kuupäev ja aasta kaheteistkümnnes kuu olid valitud teadlikult – number 12 on tema õnnenumber.

Uus kauplus asub Rapla turuplatsi edelapoolses nurgas aadressil Taara 6, samas majas, kus aastate eest asus Aime pood. Esialgu saab seal maksta ainult sularahas. Margus Laurimaa rääkis, et müügilolevad lihatooteid tulevad Kehtnas

asuvast Frank Kutter OÜ-st. Kiire pilk letile avab tootevaliku – maasuitsu seakül, seljakarbonaad, ribiliha, seafilee, seapraad, seajalg, guljašiliha, verivorst ja kruubivorst moodustavad kõigest ühe osa kogu valikust.

Laurimaa rääkis, et ettevõtte valikud kaupluse avamiseks kehtsid üle poole aasta. “Lihakaupluse avamine oli üks minu unistusi. Täna sai see täidetud,” ütles ta. Omanik mõõnis, et asukoht ei pruugi olla küll kõige parem, kuid avaldas lootust, et kliendid

leiavad koha ikkagi üles. Eriti jõuluperioodil, kui sealiha on eriti populaarne kaup. “Meil on kvaliteetsed tooted ja normaalsed hinnad. Usun, et kõik leiavad endale midagi sobivat,” sõnas Laurimaa. Loomulikult on plaanis aja jooksul kaubavalikut täiendada.

Omanikul on turuplatsi haldajaga kokkulepe, et platsi Rapla ühisgümnaasiumi poolne värav jääb avatuks ka siis, kui turu põhivärav on suletud. Siis pääsevad kliendid sealt kaudu kaupluse juurde.

Alu spordihoone läheb Sadolini spordihoone haldusalasse

Siim Jõgis

Viimased kümme aastat, alates 2007. aastast on Alu spordihoone olnud Alu lasteaia-alkkooli allasutus. Alates 2018. aasta 1. jaanuarist läheb spordihoone üle Sadolini spordihoone haldusesse.

Sadolini spordihoone juhataja Heiti Vahtra ütles, et spordihoone klientidele see suuri muudatusi kaasa ei too, kuid alates jaanuari algusest on spordihoone avatud ka nädalavahetustel.

Otsuse liigutada Alu spordihoone Sadolini spordihooone haldusalasse langetas Rapla vallavolikogu juba tänavu suvel. Esialgu puudutab see otsus ainult Alu spordihoonet, kuid vallas on mõlgutatud mõtteid ka

selle üle, mis saab Kabala ja Kuimetsa spordihoonetest. Suure Rapla valla ühinemislepingus on ette nähtud, et need jäävad kindlasti alles.

Alu spordihoonet on alates 1988. aasta septembrist juhtinud Madis Pärn. Seega on ta seal töötanud kokku rohkem kui 29 aastat. Kuna allkirju veel paberil ei ole, ei soovinud ükski osapool kinnitada ega ümber lükata, kas Pärn sellel ametipostil ka tuleval aastal jätkab. Samas ütles Heiti Vahtra, et Sadolini spordihoone huvi ei ole kindlasti olemasolevat personali ja sissetöötanud süsteemi välja vahetada. Teada on ka see, et Pärna jätkamise osas on peetud läbirääkimisi, küll aga ei ole veel allkirju paberile pandud.

Märjamaa vallavolikogu kinnitas valla ametiasutused ja nende struktuuri

Stina Andok

Teisipäeval, 5. detsembril kogunes Märjamaa vallavolikogu erakorralisele istungile, et otsustada muu hulgas valla ametiasutuste tegevuse ümberkorraldamine.

Vallasekretär Maigi Linna tutvustas ametiasutuste tegevuse ümberkorraldamise eelnõud, mille järgi Märjamaa vallavalitsus ja Vigala vallavalitsus ühendatakse ning moodustatakse alates 1. jaanuarist 2018 ametiasutustena Märjamaa vallavalitsus ja Vigala osavallavalitsus. Kõik volikogu liikmed hääletasid eelnõu vastu võtmise poolt.

Märjamaa valla ametiasutuste palgajuhendi kinnitamise juures tehti kolm muudatusettepanekut, millest kaks võeti volikogu poolt ka vastu.

Seejärel tehti otsus ametnike haridusele, töökogemusele, teadmiste ja oskustele esitatavate nõuete kohta. Tehti ettepanek täpsustada juhtide ja tippspetsialistide gruppi kuuluva ametniku hariduse nõuet nii, et ametikohtadele saaksid kandidaate ka inimesed, kel võib-olla ei ole päris täpselt nõutud valdkonnas kõrgharidus, kuid on kõrgharidus muul sarnasel erialal. Kõik volikogu liikmed olid selle poolt.

Vallavanem Villu Karu tutvustas ametiasutuste struktuuri, mis jaotub edaspidi arendus-, sotsiaal-

haldus- ja rahandusosakonnaks ning kantseleiks. Seitsmeteistkümnepoolt häälega otsustati kehtestada ametiasutuste struktuur ja teenistujate koosseis vallavalitsuse pakutud kujul. Üksnes haldusjuht nimetati ümber haldusosakonna juhiks.

Uue struktuuri kohaselt hakkab Märjamaa vallavalitsuses ja Vigala osavallavalitsuses olema kokku 64,15 teenistuskohata. Nendest 55,5 kohta Märjamaa vallavalitsuses ja 8,65 kohta Vigala osavallavalitsuses. Seni oli Märjamaal 50 teenistuskohata ja Vigalas 11,5 kohta. Enamik ametikohti täidetakse seni töötanud teenistujatega, kuid kavas on välja kuulutada ka avalikke konkursse. Näiteks hakatakse peatselt otsima haridusnõunikku, lastekaitsepspetsialisti, sotsiaaltööspsialisti ja teedespetsialisti.

Veel otsustati muuta Märjamaa vallas Naravere külas riiklikku teeregistrisse kantud kohaliku maantee nime. Vigala osavalla maakorraldaja Katrin Kalmus selgitas, et millalgi on teede nime määramisel juhtunud nii, et kaks valla teed on saanud ühe ja sama nime. Sellega seonduvalt tegi ta ettepaneku muuta Naravere külas seni Pikani nime kandnud tee Kalda teeks, kuna tee viib sellenimelise taluni. Kõik kakskümmend üks volikogu liiget hääletasid nime muutmise poolt.

Brutokuupalk kasvas kolmandas kvartalis enim Raplamaal

Statistikaameti andmetel kiirenes brutokuupalk aastakasv teist kvartalit järjest ja III kvartalis oli aastakasv kiireim just Raplamaal.

Stina Andok

Keskmine brutokuupalk oli 2017. aasta III kvartalis 1201 eurot. Statistikaameti andmetel on see eelmise aasta sama perioodiga võrreldes tõusnud 7,4%. Keskmine brutokuupalk oli käesoleva aasta III

kvartalis kõrgeim info ja side tegevusalal (2109 eurot) ning finants- ja kindlustustegevuses (1914 eurot).

Maakonniti oli keskmine brutokuupalk tänavu III kvartalis kõrgeim Harjumaal (1337 eurot) ja Tartumaal (1199 eurot), madalaim aga Hiiumaal (879 eurot) ja Saaremaal (862 eurot). Brutokuupalka aastakasv oli III kvartalis kiireim aga Raplamaal (14%), järgnevad Ida-Virumaa ja Põlvamaa (11%). Aeglasema aastakasvuga olid Saaremaa (1%), Hiiumaa (2%) ja Lääne-Virumaa (3%).

Maksuameti Rapla teenindusbüroo büroojuht Aare Lenk ei oska brutokuupalga

aastakasvu III kvartali kiiret kasvu Raplamaal selgitada muuga kui teadaolevate tendidega nagu majanduskasv ja palgasurve.

Tema sõnul on Raplamaa keskmise palga poolest üldse heal kohal asetsenud ning toob välja, et 2017. aasta esimese kaheksa kuu sissetulek oli Raplamaa elanikel 1045 eurot, mis on maakondlikus võrdluses kolmandal kohal ning 2,3% kõrgem kui Eesti elanike keskmine palk.

Samas ajavahemikus oli Raplamaa juriidiliste isikute väljamakstav mediaantasu 738 eurot, mis on maakondlikus võrdluses viiendal kohal.

Lenk tõi samuti välja, et

tänavu töötas 48% maakonna elanikest oma maakonna ettevõttes ning arutles, et need, kes mujal tööl käivad, teenivad ilmselt ka suuremat töötasu. Sellegipoolest nendib Lenk, et need numbrid ei anna selget vastust selle kohta, miks III kvartalis oli niivõrd märkimisväärne tõus.

Statistikaameti turundusspetsialist Sille Tiitsmaa vahendas, et statistikaameti andmetel andis kõige olulisema panuse käesoleva aasta III kvartali aastakasvu Raplamaal ehituse tegevusala. Lisaks toetasid aastakasvu põllumajanduse ja metsanduse tegevusala ning info- ja side tegevusala.

Politseiteated

Kehtna vald

7. detsembril lõi Lokuta külas 39-aastane mees talle tuttavat 18-aastast naist rusikaga, tekitades talle sellega valu. Politsei pidas mehe kinni.

Rapla vald

7. detsembril kasutas Raplas Viljandi maanteel 51-aastane mees füüsilist vägivalda oma 76-aastase ema suhtes, tekitades talle sellega valu.

9. detsembril varastasid Raplas Tallinna maanteel asuvast kauplusest kolm seni tuvastamata meest alkoholi ja žiletiteri. Esialgne vargusega tekitatud varaline kahju on 563 eurot.

Politsei- ja piirivalveamet

Päästeteated

Liiklusele ohtlikud puud

5. detsembri õhtul anti päästjatele teada, et Märjamaa vallas Haimre külas oli maantee ääres üks puu ohtlikult sõidutee poole kaldus. Päästjad eemaldasid puu.

Samal õhtul anti päästjatele teada, et Rapla vallas Raikkülas oli tee kukkunud puu. Päästjad eemaldasid puu.

10. detsembril südaöö paiku käisid päästjad Kehtna vallas Selja külas, kus sõiduteele oli kukkunud puu. Puu eemaldati.

Liinile kukkunud oks

9. detsembril kella 10.20 paiku käisid päästjad Rapla vallas Vahastu külas, kus puuoks oli kukkunud liinidele. Oks eemaldati.

Valehäire

7. detsembril kell 7.02 sai häirekeskus teate korstnapõlengust Raplas Keskkooli tänaval. Teataja sõnul oli kahekordse elumaja korstnas tulekahju. Sündmuskohal selgus, et tulekahju ei olnud.

Liiklusõnnetused

6. detsembril kella 9 paiku käisid päästjad abiks liiklusõnnetuse puhul Märjamaa vallas Varbola külas. Liiklusõnnetusse sattunud sõidukitel likvideeriti süttimisohht ning sõidutee puhastati liikluseks.

8. detsembril kell 21.04 kutsuti päästjad appi liiklusõnnetusele Rapla valda Oola külla. Päästjad likvideerisid teelt välja sõitnud sõiduautul süttimisohu.

Lääne päästkeskus

Sassis lugu

Eelmises lehenumbris olid mõned kahetsusväärsed vead. Artiklis „Hiie sõbra aunimetuse pälvil Eha Metsallik“ on kaitseala ekslikult nimetatud Kõrvemaaks, kuid õige on Kõnnumaa maastikukaitseala.

Artiklis „Raamatukaante vahel said kokku 12 Eesti naisnäitlejat“ on valesti läinud kirjastuse nimi, õige on SE&JS.

Artiklis „Pea kuklasse, pilk taevasse – nii ütleb Raivo Kase südamehää!“ on valesti kirjutatud Kivi-Vigala raamatukogu direktori nimi. Õige on Meili Andreller.

Palume vabandust!

Raplamaa Sõnumid

Kohila Vineer OÜ tegevuse tagajärjel keskkonnakahju ei juhtunud

Keskkonnainspeksioon ja keskkonnaamet algatasid Kohila Vineer OÜ suhtes sügisel menetluse. Täna on menetlused lõpetatud ning selge, et kuigi ettevõtte rikkus seadusest tulenevaid nõudeid, keskkonnakahju selle tagajärjena ei tuvastatud.

Stina Andok

Kui Raplamaa Sõnumites kirjutati novembrikuus menetluse algatamistest, rääkis keskkonnainspeksiooni Raplamaa büroo vaneminspektor Kristi Leemet, et lugu sai alguse tänavu juuli lõpus, kui keskkonnainspeksiooni lühinumbrile laekus kaebus, et Keila jõgi on teist värvi. Asja käisid uurimas Raplamaa büroo ametnikud, kuid probleemi põhjust sel hetkel ei tuvastanud.

„Päev-kaks hiljem tuli keskkonnainspeksiooni Harjumaa büroole kaebus, et Keila jões on nähtud surnud kalasid. Asjaolu käidi kontrollimas ja inspektorid jõudsid järeldusele, et võimalik reostus pärineb ülesvoolu Rapla maakonnast,“

selgitas Leemet. Uurimine viis inspektorid puidutöötlemise ettevõtte Kohila Vineer OÜ.

Järelevaemenetluses tuvastasid inspektorid, et Kohila Vineer OÜ on rikkunud seadusest tulenevaid nõudeid. Nimelt on ettevõtte vaha kord aastas puhastada oma leotusvanni, kus leotatakse palke. Tänavu suvel juhtis ettevõtte leotusvanni vee pinnasele, kust osa vett voolas kraavi. Palgileotusvett pinnasesse immutada aga ei tohi. „Leotusvanni vesi on kõrge orgaanikaga ning see sisaldab fenooli,“ selgitas Leemet.

Oma menetluse algatas toona ka keskkonnaamet. Keskkonnaameti keskkonnakorralduse peaspetsialist Maiu Merisalu selgitas Raplamaa Sõnumitele no-

vembrikuus, et keskkonnaamet algatas juhtumi suhtes keskkonnastutuse menetluse, millega selgitatakse välja, kas juhtumiga on kaasnenud keskkonnakahju või keskkonnakahju oht või mitte ning sellest tulenevalt vältimis- või heastamismeetmete vajalikkus.

Kalastiku üldseisund oluliselt ei halvenenud

Täna on mõlemad menetlused lõpule jõudnud ja keskkonnainspeksiooni algatatud menetlus seoses palgileotusvee pinnasesse immutamise lõppes rahaträhviga. Raplamaa büroo keskkonnakaitse vaneminspektor Kristi Leemet kinnitas, et keskkonnainspeksioon väljastas Kohila Vineer OÜ-le üldmenetluse otsuse 20. novembril, millega määrati ettevõttele rahaträhv. Otsus jõustus 6. detsembril ja praeguseks on Kohila Vineer OÜ trahvi tasunud.

Keskkonnaamet ei tuvastanud oma menetlusega juhtumi järel keskkonnakahju

ja/või keskkonnakahju ohtu vastavalt keskkonnastutuse seadusele. Keskkonnaameti pressiesindaja Sille Ader vahendas, et Keila jõe erinevates lõikudes tuvastati erinevat liiki kalade hukkumist. Kiisa raudteestilla juures tuvastati hinnanguliselt kuni paarsada isendit, hulgaliselt surnud kalu tuvastati samuti Vili-vere külas asuva jalakäijate silla juures. „Tuvastatud ei ole, et tegemist oleks I, II või III kaitsekategooria kaitsealuste liikidega. Keskkonnainspeksiooni OKP fotomaterjali põhjal saab tuvastada, et tegemist on särje ja ahvenaga,“ ütles Ader.

Keskkonnaameti hinnangul seisneb kahju olemus põhiliselt toitainerikka heljumi sattumises Keila jõkke, mis vähendas vees lahustunud hapniku hulka alla kriitilise piiri ning tõi kaasa kalade hukkumise. Samuti võis kalade hukkumise kaasa tuua liialt kõrge fenoolide sisaldus Keila jõe vees. Kuna aga Keila jõgi on vooluveekogu, kus vesi

pidevalt vahetub ja voolab, loob see head võimalused reostusjuhtumi puhul looduslikuks taastumiseks.

„Reostusjuhtumi järel pole täheldatud kalade hukkumist ning kalastiku üldseisund ei ole seega oluliselt halvenenud. Keskkonnakahjuks loetakse keskkonnastutuse seaduse mõttes vaid looduskaitse seaduse alusel I, II või III kaitsekategooriasse kuuluvatele liikidele ja nende elupaikadele olulise ebasoodsa mõju põhjustamine, samuti keskkonnaministri määruses nr 38 „Keskkonnastutuse seaduse tähenduses elupaiga ja liigina mõistetavate elupaigatüüpide ja liikide täiendav nimekiri“ toodud liigid ja nende elupaigad. Seadusega ei ole hõlmatud nende liikide ja koosluste kahjustamine, mis ei ole kaitse alla võetud. Antud juhtumist tulenevalt ei tuvastatud kaitsealuste liikide hukkumist ning keskkonnakahju ja/või keskkonnakahju ohtu liigile ja/või elupaigale,“ vahendas Ader.

Raplamaale tuleb erakondade katuseraha üle 50 000 euro

Järgmise aasta riigieelarve nn katuserahade ettepanekud on praeguseks teada. Kui lüüa numbrid kokku, tuleks Rapla maakonda 52 500 eurot. Seda loomulikult juhul, kui riigieelarve vastu võetakse.

Siim Jõgis

Esialgu on need summad veel ettepanekute tasemel. Kõigi erakondade peale kokku tuleks suurim summa Kehtna valda – 17 000 eurot.

Kui vaadata parlamendi-erakondi eraldi, on suurima summa Raplamaale välja pakkunud erakond Isamaa ja Res Publica liit – 24 000 eurot, mis jaguneb nelja projekti vahel: Märjamaa

lasteaia Pilleripall mööbli uuendamine (4000 eurot), uute saalihoki portede soetamine (8000 eurot), Hageri rahvamaja soojaveesüsteemi rekonstrueerimine (8000 eurot) ja Räägu veehoidla puhkeala väljaehitamise kaasfinantseerimine (4000 eurot).

Neist torkab kõige enam silma ja tekitab küsimusi, kas tõesti maksavad uued saalihoki ported 8000 eurot. Tiit Leier MTÜ-st Rapla Hokiklubi selgitas, et hind vastab tõele. Praegu olemas olevad ported läksid koos varustusega tema sõnul maksma üle kümne tuhande euro. Uued, mida plaanitakse Rootsist soetada, on tema sõnul olemuselt sarnased, kuid kindlasti paremad. Samuti annab uute portede soetamine võimaluse üles panna kaks väljakut korraga.

Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna (EKRE) ettepanekute kohaselt tuleks nende toetus Rapla valda.

Nende koostatud tabelis on eraldi märgitud küll Juuru ja Kaiu vallavalitsus, aga haldusreformi käigus ühinesid need vallad Raplaga ning moodustavad nüüd suure Rapla valla. Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ettepanekute kohaselt jaguneks nende katuseraha Kehtna ja Rapla valla vahel.

Reformierakond otsustas katuserahade jagamises mitte osaleda. Nende fraktsiooni esimehe Jürgen Ligi sõnul tegi Reformierakond mõned ettepanekud riigieelarve kärpimiseks, et eelarve struktuurne tasakaal taastada. Lisaks tegi Reformierakond ettepaneku lisada kümme miljonit eurot kaitsekuludele. Vabaerakond otsustas oma katuserahad paigutada Eesti Vabariigi 100. sünnipäeva fondi, mida hakkab täies ulatuses ja kogu tegevust koordineerides majandama MTÜ Eesti Külaliikumine Kodukant.

Erakondade ettepanekud Rapla maakonnas

Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni ettepanekud regionaalseteks investeeringuteks 2018. aasta riigieelarves:

- Rapla vallavalitsus, 3500 eurot – Rapla lasteaia Päkapikk inventari soetamine (kaks eraldi lasteaiaühikut, üks Raplas ja teine Kuusiku alevikus).
- Juuru vallavalitsus, 3000 eurot – Juuru rahvamaja saalitoolide soetamine.
- Kaiu vallavalitsus, 3000 eurot – Kaiu noortetoe heli- ja valgustustehnika seadmete soetamine.
- MTÜ Lipa Küla, 3000 eurot – Mururaideri soetamine.

Erakonna Isamaa ja Res Publica Liit ettepanekud eelarvesse:

- Märjamaa vallavalitsus, 4000 eurot – Märjamaa lasteaia Pilleripall mööbli uuendamine.
- MTÜ Rapla Hokiklubi, 8000 eurot – saalihoki ported.
- Kohila vallavalitsus, 8000 eurot – Hageri rahvamaja (sh Hageri klasside) soojaveesüsteemi rekonstrueerimine.
- Kehtna vallavalitsus, 4000 eurot – Räägu veehoidla puhkeala väljaehitamise kaasfinantseerimine.

Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ettepanekud 2018. aasta riigieelarve täiendamiseks:

- Kehtna Kultuuriselts, 7000 eurot – Kehtna laululava ehitus.
- Kõnnumaa Külastuskeskus, 6000 eurot – Keava raba laudtee rekonstrueerimine.
- Rapla vald, 3000 eurot – Rapla muusikakooli pillide ost.

Aasta naine 2017 on Terje Kaur

Aastast 1995 tunnustab Raplamaa Ettevõtlike Naiste Assotsiatsiooni (RENA) maakonna silmapaistvamaid naisi tiitliga „Aasta naine“. Tänavu pälvis tiitli Juuru rahvamaja juhataja Terje Kaur, keda tunnustati kohaliku elu ja kultuuri sihikindla edendamise eest.

Katri Reinsalu

Möödunud nädala kolmapäeva õhtul koguneti Rapla riigimaja talveaias, et öelda paar head sõna eelmiste aastate väljavalitute kohta. Ühtlasi kuulutati välja Raplamaa aasta naine 2017.

Traditsiooniliselt kinkis RENA aasta naisele salli, mille autor on Hele-Mai Truuts. Maavanem Tõnis Blank autasustas Terje Kauri aga Raplamaa kuldse rinnamärgiga. Blank tõdes, et ilmselt jääb see viimaseks rinnamärgiks, mille ta välja annab.

Tänavune Raplamaa aasta naine on sündinud Viljandimaal viielapselises perekonnas. Noorena oli Terje väga tagasihoidlik ja uje neiu. Pärast Suure-Jaani keskkooli lõpetamist tuli teha valik, mida edasi õppida. Terjele

Juuru rahvamaja juhataja Terje Kaur.

Foto: SIIM SOLMAN

jättis kustumatu mälestuse kord Viljandi kultuurikooli õpilastega kartulipõllul veedetud tööpäev. Noored tundusid julged ja vaimukad. Sellest inspireerituna astus ka tema Viljandi kultuurikooli, kus veedetud kahe ja poole aasta jooksul lõi särema, kuigi ta vandus, et kultuuritöötajat temast ei saa.

Üheksa aastat tagasi tuli

ta aga lubaduse kiuste Juuru ning asus ennast mitte esiplaanile seadva inimesena jäära sihikindlusega Juuru rahvamajas oma asja ajama. Töö käigus kujunes eesmärgiks rahvamaja korda saada. Selleks on viimastel aastatel kogutud annetusi ning korraldatud tulukontserte. Töö ei ole lõppenud, kuid tulemusi on juba näha. Majas tegutseb pal-

ju erinevaid huviringe, nende hulgas näitering, kandleansambel, foting, kitarriope, poisteklubi, koos käib tantsuring ja rahvatantsurühm.

Eelmisel aastal andis Eesti Kultuurkapitali Raplamaa ekspertgrupp Terje Kaurile aastapremia kui rahvamajade suvekooli rock-ooperi lavastajale ning Juuru näitetrupi eestvedajale.

Lisaks on ta Märjamaa muusika- ja kunstikooli kandleõpetaja, juhendab Juuru kandleansamblit Ülepõlve ja harrastusteatrit.

„Mulle tõesti meeldib väga mu töö. Ma tunnen sellest vaimustust,“ ütles Kaur tunnustust vastu võttes. Ta lisas, et tema poolt korda saadetud teod saavad sündida suuresti tänu sellele, et ta mees lepib sellega ja tunnustab teda ka kodus. Naine tõdes, et väga eestlaslik on tunda, justkui tunnustust ei väärita. Seda on ta ka ise kogunud, kui teda esimest korda märgati. Aastate jooksul on aga tulnud ka arusaam, et ennast tuleb väärtustada. Tiitel annab talle kindlasti motivatsiooni juurde Juurus edasi tegutseda. Samuti peab ta oluliseks märgata ja tunnustada neid, kes teisi märkavad ja tunnustavad.

Traditsiooniliseks on saanud ka aasta naise üllatamine. Esimene üllatuskülaline oli Metsamooriga tuntud Irje Karjus, kes teab Terjet juba kirjeldas Terjet kui inimest, kes alati teisi kiita ja imetleda oskab. Enda tegemisi ei pea Terje tihti millekski suureks. Irjel oli hea meel, et nüüd on tulnud Terje tähelelennu aeg.

Veelgi suurema üllatuse valmistas Terjele aga tema poeg, kes oli kohale sõitnud Bristolist Inglismaalt ning esitas emale luuletuse.

Märjamaa valla kaasavas eelarves läheb hääletusele üheksa ettepanekut

Stina Andok

Oktoobrikuu jooksul sai esitada ettepanekuid Märjamaa valla kaasavas eelarvesse. Tänavu esitati kokku kaksteist ettepanekut, millest üheksa lähevad rahvahääletusele.

Märjamaa valla kodulehel anti teada, et üks ettepanek võeti esitaja kirjaliku taotluse alusel tagasi ning seega analüüsis Märjamaa vallavalitsus ühteist ettepanekut ja otsustas, et üheksa ettepanekut vastavad kaasava eelarve menetlemise korras kehtestatud tingimustele. Rahvahääletusele suunati järgmised ettepanekud:

Avalik laste mänguväljak Märjamaa alevis Pärna 4, Pärna 12 ja Pärna 8 vahelisel maa-alal.

Haimre rahvamaja külalistetuba, milleks ehitataks välja praegu rahvamaja katuse all kasutatult seisev ruum.

Juurimaa maneeži pinnase ja valgustuse parandamine.

Varbola rularamp kooli juurde, mis võimaldab laiendada Varbola noorte vaba aja veetmise võimalusi.

Välisjõusaal Orgitale Märjamaa valla omandis oleval maa-alal, mis laiendab piirkonnas sportimisvõimalusi.

Varbola küla kii-geplatsi renoveerimine koos külakiige, lava, tantsuplatsi, piknikulaua, istumispinkide ja lõkkealuse rajamisega.

Noortepargi I järk. Linnupesapuu Märjamaa alevis Uuemõisa heinamaal, kuhu rajatakse ronimisatraksioon koos turvaalaga.

Klaver uueks! Märjamaa rahvamaja 1970-ndatest pärineva kontserdisaali klaveri uuendamine.

Multifunktsionaalne mini-sportiväljak kunstmurukattega Märjamaa gümnaasiumi välikorvplati asemele.

Kaasava eelarve ettepanekuid tutvustav infopäev toimub Märjamaa raamatukogus 18. detsembril ning rahvahääletus kestab ajavahemikus 27. detsembrist kuni 19. jaanuarini. Hääletada saab nii elektroonselt kui ka Märjamaa vallamajas ja raamatukogudes koha peal.

“Ringvaade” käis uudistamas võimalikku Keava meteoriidikraatrit

Katri Reinsalu

Augusti lõpus kirjutasime Illar Oleski kahtlusest, et tema Tarsi talu lähedal on Keava rabas meteoriidikraater. Õhust tehtud fotodelt on selgelt näha ringstruktuur, mille raadius on umbes 650 meetrit. Ka spetsialistid nõustasid, et pinnavorm väärrib edasist uurimist.

Septembri lõpus käisid teadlased Keava rabas uuringuid läbi viimas. Järelduste tegemiseks on siiani vara ning töö ringstruktuuri tekkimise põhjuste väljaselgitamiseks käib. Tallinna Tehnikaülikooli geoloogia instituudi professor Siim Veski on võtnud juhendada Tallinna Saksa gümnaasiumi õpilase Taavi Kalle.

Noore maateadustehuvilise 11. klassi uurimustöö tulemusel võiks juba kindlamalt

öelda, millega Keava rabas tegemist on.

Teema on kahtlemata huvitav ning pole imestada, et see on ka teiste väljaannete kõrvu kandunud. Eelmisel neljapäeval väisas raba “Ringvaade” võttemeeskond ning filmima mindi loomulikult otse sündmuskohale. Ilm oli aga talviselt lumine ja maa äärimiselt märg ning seetõttu „kraatri“ rabasesse keskmesse minema ei hakatud.

Reporter Hannes Hermaküla tegi juttu nii Siim Veski, tema juhendatava kui ka Illar Oleskiga. Võttemeeskonnale näidati ette eelnevate uuringute käigus leitud ning pärast filmimist sai gümnaasiumiõpilane rabast veel mõned uurimustöö jaoks vajalikud proovid võtta. Filmitud lõik peaks eetrisse jõudma lähiajal. Uurimustöö tulemused selguvad aga alles kevadel.

Reporter Hannes Hermaküla koos võttemeeskonnaga sündmuskohas.

Foto: SIIM SOLMAN

Aasta aed asub Alus

Eelmisel nädalal, 5. detsembril kuulutati Tallinnas ajakirja Kodu & Aed korraldatud võistluse „Kodu kauniks“ pidulikul lõpetamisel välja aasta kodu ja aasta aia tiitli saajad. Aasta aia tiitel koos 2500 euroga kuulub perekond Ulvi ja Lembit Saarele Alust.

Stina Andok

Ajakiri Kodu & Aed korraldab võistlust „Kodu kauniks“ juba 18 aastat. Konkursil antakse lisaks peaauehindadele veel 29 kodule või aiale lisapreemiaid. Valiku parematest teeb žürii, kuhu kuulusid tänavu ajakirja Kodu & Aed toimetajad, sponsorite esindajad, sisearhitekt Ivi-Els Schneider ja aiandusspetsialist Eneli Käger. Sel korral leidis žürii lisaks aasta aiale Raplamaalt veel ka aasta parima vannitoa, mis asub Laeste külas. Tiitel ja 1000-eurone preemia kingiti perekond Roosile nende maa-kodu romantilise vannitoa eest.

Auväärse aasta aia tiitli pälvinud perekond Saare jaoks oli tänavune konkurss üldse esimene, millel on oma kauni

Perekond Ulvi ja Lembit Saare aed Alus.

Foto: Ulvi Saar

aia osaletud. Perenaise Ulvi Saare sõnul on tal aastaid ajakiri Kodu & Aed kodus käinud ja seega on ta pidevalt jälginud ka „Kodu kauniks“ konkurssi.

„Olen otsinud seda täiuslikku aeda,“ ütleb Ulvi. Seda seni, kuni tema öde teatas talle

lõpuks, et sellist ei olegi kuskil mujal kui vaid oma kodus, ja nii otsustatigi tänavu oma aia-ga teiste seas konkureerida.

Ulvi kolis oma praegusesse koju Alus kakskümmend viis aastat tagasi. Tegemist on abikaasa Lembitu lapsepõlv-koduga. „Siin oli hästi palju

õunapuid ja marjapõõsaid, klassikaline vana aed,“ kirjeldab Ulvi. Kui aga õunavajadus väiksemaks jäi, hakati tasapisi aeda ümber kujundama. Kuigi kasvatatud on nii üht kui ka teist, on Ulvi jäänud lõpuks selle juurde, mida muld siin kõige rohkem kasvatada

kannatab.

Ulvi on kindlalt seda meelt, et aias peaks kasvama taimed, mis ka lehtedena kannavad ilu, sest taimed öitsevad mõne nädala ning pärast seda jääb alles üksnes lehestik. Oma aias on Ulvil palju lemmik-kohti, raske on üht valida. Ta

on kokku lugenud, et aias on kolmteist erinevat nurgakest, mis kõik moodustavad siiski ühtse terviku. See on ka üks aspekt, mida märkasid Ulvi aeda suvel külastanud žüriiliikmed. Samuti imetleti aia kaunilt looklevaid lillepeenraid ja terveid taimi.

Nimelt selgub, et paljudes kaunites aedades on taimed haiged või katkised. Ulvi saladus taimede tervena hoidmisel on nende väetamine ja õhutamise kaks korda aastas. „Kui teen peenra, siis ma ka rohin ja õhutan,“ tutvustab Ulvi oma põhimõtet. Tema on alati näiteks kiletamise ja multsi kasutamise vastu olnud, kuna pelgab, et taim ei saa siis piisavalt õhku. Sama kehtib ka kasvuruumi kohta. Ulvi sõnul näeb ta sageli seda viga, et väikesed taimed on väga lähedastikku istutatud ja nii ei ole taimedel ruumi kasvada.

Ideid aia edasi arendamiseks on Ulvi kogunud nii ajakirjandusest kui ka ise ringi reisis. Ulvi ütleb muiates, et kui ta on kohvitassiga abikaasa tehtud kiigele istunud, naerab abikaasa Lembit, et juba ta mõtleb, mis järgmine projekt on. Perekond Saar toimetabki enamasti aias koos. Ulvi sõnul on abikaasa huvi aia hooldamise ja kujundamise vastu aastatega süvenenud ning ta on selle eest väga tänulik, kuna ideid edasi arendamiseks jagub veel küllaga.

Kümneaastane Rapla poiss pälvis parima leiutise preemia

Rapla ühisgümnaasiumi 4. klassi õpilane Kert Vahtre pälvis oma leiutise „Lükandukse kiibiga lukk“ eest oma vanusekategorias kõige kõrgema preemia.

Stina Andok

Igal aastal korraldatakse õpilaste leiutajate riiklikku konkurssi eesmärgiga väärtustada teadus- ja arendustegevust ning innovatsiooni õpikeskkonnas. Konkursile oodatakse uudseid leiutisi, mis lahendavad kellegi igapäevaelu probleeme ja aitavad elu paremaks muuta. Kokku esitati sel aastal konkursile 987 tööd 1055 autorilt 92 koolist ja huvikoolist ning kaheksast lasteaiast ja

ühest kutseõppeasutusest üle kogu Eesti.

1.-4. klassidest ja eelkooliealistelt lastelt laekus 555 leiutise ideed, 5.-9. klasside õpilastelt 388 leiutise ideed ja 10.-12. klasside õppurilt 44 leiutise ideed. Rapla maakonnast saadeti konkursile kokku 71 tööd. Kõige nooremas kategoorias pälvis I preemia Rapla ühisgümnaasiumi 4. klassi õpilane Kert Vahtre oma töö „Lükandukse kiibiga lukk“ eest. Tema leiutise idee märgiti ära lisaks veel TTÜ Mektory tehnoloogiakooli, Taani Kuningliku Saatkonna ja SA Teaduskeskuse AHHA poolt.

„Tahtsime tunnustada noort leiutajat, kellel on olemas ka suurepärane tehniline taip ja insenerioskused, mis võimaldavad oma idee reaalselt kasutatavaks muuta,“ põhjendas Taani saatkonna kultuuri- ja

Kert Vahtre on ka muusikas andekas.

Foto: AARE HINDREMÄE

pressisekretär Kirke Torpan saatkonna valikut.

Kerdi idee „Lükandukse kiibiga lukk“ sai alguse poisi

enda vajadusest. Nimelt soovis ta oma toa lükanduksele lukku ning otsustas selle leiutada. „Minu lukk töötab elektrooni-

lise võtmekiibiga. Vale kiibiga viibates hakkab põlema punane tuli ja uks jääb lukku. Õige kiibiga hakkab põlema roheline tuli, servomootor tõmbab riivi konksu tagant lahti ja ukse saab avada. Sellist lukku saab kasutada lükandustel, tavalistel ustel, karpidel ja kappidel,“ on Kert ise oma leiutist lahti seletanud.

Sellise luku jaoks on vaja emaplaati, juhtmeid, servomootorit, kiibilugejat, kiipi, lülitit, piezot, ukseriivi, konksu, traati, patareid, kirjaklambrit, kruve, haamri käepidet ja plastist elektrikarpi. Tähelepanuväärne asjaolu Kerdi leiutise juures on see, et ta on selle peensusteni välja mõelnud täiesti iseseisvalt ning tänaseks on Kert ideest teostusenigi jõudnud ja oma uksele luku ette saanud. Kert tutvustas oma uutset leiutist eelmisel nädalal eetris olnud

ETV saates „Ringvaade“.

5.-9. klasside kategoorias pälvis III preemia Märjamaa gümnaasiumi 5. klassi õpilane Kertu Kaljusaar oma töö „Päikesemärk – D-vitamiini mõõtja“ eest. Kertu idee leidis tunnustamist, kuna see aitab inimestel teadvustada vajadust viibida värskes õhus ja päikese käes. Päikesemärk tuletab seda meelde.

„Tihti räägitakse, et Eestis elavatel inimestel on D-vitamiini puudus. Minu leiutiseks on riiete külge kinnitatav märk D-vitamiini hulga mõõtmiseks, mis tuletab meelde, et oleks vaja viibida õues ja päikese käes. Märki keskel on valgusandur, mis piisava hulga valguse koguse mõõtmisel muudab märgi värvi,“ on Kertu oma ideed kirjeldanud. Idee loomisel juhendas teda õpetaja Eve Burmeister.

Tuleohutuse teabepäev avas uue määruse nõudeid

Raplamaa muinsuskaitseinspektori Mikk Mutso sõnul on viimastel aastatel tuleohutus olnud eriti põletav teema, kuna muinsuskaitsealustel hoonetel põrkuvad kaks huvi, kultuuriväärtuste kaitse ja tuleohutus. Enamasti on jäänud kultuuriväärtused kaotajaks, kuid siseministri määrus nr 17 „Ehitistele esitatavad tuleohutusnõuded ja nõuded tuletõrje veevarustusele“ annab lootust need kaks vastandlikku poolt ühendada.

Helerin Värönen

Muinsuskaitseamet korraldas
 7. detsembril Sipa mõisas tule-
 ohutuse määruse teabepäeva.
 Ettekanded tegid sisekait-
 seakadeemia päästekolledži
 tuleohutuse ja inseneriainete
 õppetooli juhataja-lektor Rait
 Pukk ja lektor Kadi Luht ning
 tuleohutuseksperit Toomas
 Randmaa.

Nõuded on paindlikumad

Oma ettekandes „Tuleohutuse tagamine ajaloolistes hoonetes“ tõi Pukk välja, et varem oli seitse olulist tuleohutusnõuet, aga aprillis jõustunud määruuses on neid alles viis: ehitis peab olema projekteeritud ja ehitatud nii, et tulekahju puhkemisel säilib ehitise kandevõime ettenähtud aja jooksul, tule ja suitsu teke ning levik on ehitises piiratud, tule levimine naaberehitistele on piiratud, tagatud on ohutu evakatsioon ning arvestatud on päästemeeskonna ohutuse ja tegutsemisvõimalustega. Need nõuded peavad olema täidetud kogu ehitise kasutusea vältel.

Varem oli evakuaatsiooni puhul arvestatud vaid tavaolukordadega, nüüd peavad juba projekteerija ja arhitekt arvestama sellega, et evakuaatsiooni saaks läbi viia igas olukorras. Näiteks on probleemiks olnud hoolekandeasutused, kus ei arvestatud liikumispuudega ja lamavate patsientide evakueerimisega.

Muinsuskaitsealustel hoonetel tuleb aga mõelda rohkematele nõuetele, kui määrus ette näeb. Selliste ehitiste ümberehitamisel ei pea järgima kõiki ehitistele esitatavaid tuleohutusnõudeid, kuid sel juhul peab olulistele tuleohutusnõuetele vastavust teendama analüütiliselt. Analüütiline

hindamine on määrukses uus mõiste ja seda saab läbi viia tuleohutuseksperdi tase 6 kutsetunnistust omav isik.

Mis puutub kandekonstruktsioonidesse, siis on seaduses muudatus, mis lubab nii uutes kui ka vanades hoonetes kasutada rohkem puitu, kuid puitkonstruktsioonide tuleohutus tuleb sel juhul tagada. Näiteks võib puidu katta ehitusliku materjaliga, ehk puitkonstruktsioon kapseldatakse ja see võrdsustatakse mittepõleva ehitusmaterjaliga.

Tule ja suitsu tekke ja leviku tõkestamise osas on vanade hoonete uste suhtes tehtud mõündusi. Ukse tulepüsisvusaeg peaks olema kõige vähem 30 minutit, aga nüüd on võetud seisukoht, et ei pingutata sellega üle ja 30 minuti poole püüeldakse. Ukselehti paksemaks tegema ei pea, kuid tulekaitsevahendeid tuleb siiski kasutada.

Uue asjana on määrukses sätestatud hoonete kasutusviisid ja teatud tüüpi hoonete puhul peab jälgima sisustust. Kerkis küsimus, mis saab siis, kui tahetakse mööblikollektsiooni eksponeerida. Pukk möönis, et väga palju uuringuid erinevate kiudude süttimise kohta pole, kuid vanad materjalid ja traditsiooniliselt tehtud kangad, mida restaureerimisel kasutatakse, ei sütti väga kergesti. Kuid see on valdkond, mida tuleb edasi uurida.

Hoonevälise tuleohutuse puhul on kasvav probleem prügimajandus. Enamik prügikaste on plastist, mis põlevad pareminigi kui sees olev prügi. Järjest enam on päevakorral ruumist väljuv tulekahju. Määrus näeb ette, et hoonete välisseinad peavad olema projekteeritud nii, et tuli ei leviks. Varem lubati puitfasaadi kuni kahekorruselistel majadel, nüüd on see lubatud kuni kaheksakorruselistes

hoonetes, kuid seda juhul, kui tule levik on tõkestatud. Vana-
de hoonete puhul on näiteks
puidust karniisid tule levikut
takistavaks elemendiks.

Evakuatsiooni saab modelleerida

Kadi Luha ettekanne kandis pealkirja „Evakuatsiooni modelleerimine”. Evakuatsiooni-na võib käsitleda kas inimeste väljumist hoonest või asumist selles osas paiknevasse muusse ohutusse kohta. Kõige olulisem on evakuatsiooni puhul aeg. Vanade hoonete puhul on aga evakuatsiooniks võimalikku aega keeruline teada saada, kuna andmeid lihtsalt pole piisavalt. Võimalikku aega võib leida kas õigusaktidest, juhenddokumentidest või modelleerimisel. Viimane on aga kulukas ettevõtmine.

Teine oluline mõiste on evakuaatsiooniks vajalik aeg, mis sõltub väga palju sellest, millised on hoone kasutajad ja millised on hoone enda omadused. Hoone puhul on näiteks olulised selle asend ja plaan, väljapääsude asukohad ja ruumiline keerukus, avastamis- ja reageerimissüsteemid, hoone seisukord ja tuleohutus- korraldus.

Luht tõi näite, kus selleks, et tulekahju avastada ja sellest teavitada, tuli valvuril läbida 400 meetrit, mis on tohtu ajakulu. Samuti tõi ta näite ühest eraldatud kohas asuvast hooldekodust, kus küsimusele, kuidas tulekahju korral patsiendid välja saada, vastas juhataja, et üks ta tuleb koos kaasaga appi. Kuid juhataja elukoht oli sama kaugel kui päästekomando.

Kasutajate puhul peab arvestama nende füüsilisi parameetreid, vanust ja tervislikku seisundit. On inimesi, kes ei pruugi isegi evakuatsiooniaksklust mõista. Samuti on oluline teada, kas hoones on töökohti, mille puhul ei saa kohe ametipostilt lahkuda. Mitteliikuvate inimeste puhul võib neist ruumidest, kus nad on, teha omaette tuleõrjeseksiooni.

Evakuatsiooniprotsessi juurde kuuluvad tulekahju avastamine, teavitamine, teadvustamine, reageerimine ja liikumine. Liikumiskiiruse määrab sageli see, kellest grupp koosneb. Pere puhul arvestatakse kiirust kõige

aeglasema järgi, sõbrad liiguvad kõige kiiremas tempos ja võõrad on valmis kasvõi üksteisest üle ronima.

Erinevaid evakuaatsiooniprogramme on vähemalt 30. Luht tutvustas programmi, mida päästekolledž kasutab, ja näitas ka videot, mis tema juttu illustreeris. Sellist modelleerimist ei ole mõtet teha eramajas, küll aga kasutatakse seda laialdasemalt keeruliste hoonete puhul ja seal, kus koguneb massiliselt inimesi. Päästekolledž kasutab seda näiteks kogunemishoonete, haiglate ja hoolekandeasutuste evakuaatsiooni modelleerimiseks.

Ehitismälestised vajavad loominguulisi lahendusi

Randmaa ettekanne „Tuleohutus ehitismälestistes“ oli lõbusam ja ta tõi mitmeid praktilisi näiteid oma töökogemustest. Ehitismälestiste tuleohutus erineb „tavalise“ ehitise tuleohutusest selle poolest, et lisaks inimeste kaitsmisele ja päästmisele tuleb kaitsta ja päästa ka ehitist. Randmaal küll sõnas, et mida rohkem me reguleerime, seda segasemaks asi läheb.

Tuli on suurim oht iga hoone viimistlusele ja sisustusele, kuid tulekahju ehitismälestises toob kaasa algupärase

viimistluse ja esemete pöördumatu kaotuse. Seetõttu on vaja minimeerida tulekahju süttimise tõenäosus, kõrvaldada peamised riskid ja tegeleda nende riskide, mida ei saa kõrvaldada, hoolika iuhtimisega.

Iga ehitismälestis on uni-
kaalne ja vajab loomingu-
lahendusi tuleohutuses. Sageli
on rakendatavad meetmed
üsna vastuolulised ja Randmaa-
lisas, et vanu hooneid tänapäe-
vaste tuleohutusreeglitega ei
kaitse.

Inimesi, kes iga päev vanade hoonete ja nende tuleohutusega kokku puutuvad, nimetab tarätsepateks, seda heas mõttes.

RAAMID kuni **70%**

või

KÕIK KLAASID -50%

OPTOMETRISTI VASTUVÖTT:
14., 21. ja 28. detsember

Prillitellijale nägemiskontoll
TASUTA

Eelregistreerimine telefonil: 4 855 540
E-R 9-19
L 9-17
Tallinna mnt 16
Rapla Konsum

2018
KOLLEKTSSIOONID
JUBA MÜÜSIL

Kehtib raamide ja klaaside koosostul!
Kampaania reeglid kauplusest! www.optika.ee

EO
Eesti Optik

Tuleohutuse nõrk koht peitub elektriseadmetes

Martin Rits,
Kommunikatsioonibüroo JLP

Aasta lõpus sagenevad kindlustusseltside töölauale jõudvad tuleõnnetustega seotud kahjujuhtumid. Eesti-maalaste teadmised ja oskused lahtise tulega ümberkäimiseks on aja jooksul paranenud, aga viimased aastad näitavad, et tuleohutuse nõrk koht peitub hoopis kokkupuutes elektri-seadmetega.

Kasvav osa kõikidest tulekahjust saab alguse elektriseadmetest või kehvas seisus elektrisüsteemidest. ERGO kahjukäsitleuse osakonna varakahjude grupi juhi Erko Makienko sõnul võib välja tuua kolm peamist murekohta: pikendusjuhtmetest tingitud ülekoormus, keskkonda mittesobivad seadmed ning inimlik hooletus.

Pikendusjuhtmetest tingitud ülekoormus

Elektrit tarbivate seadmete hulk kodudes kasvab. Selle tulemusel ei jagu alati pistikuid igale seadmele, mistõttu võetakse kasutusele pikendusjuhtmed. Tule-

ohutusega tegelevad ametkonnad ei soovita pikendusjuhtmeid aga majapidamises pikemat aega üldse kasutada, sest just sealt saavad õnnetused tihtilugu alguse.

Advendiaja alguses otsitakse majapidamistes lisaks muudele elektriseadmetele välja ka jõulukaunistused, mis samuti elektrivõrku ühendamist vajavad. Vanemates majades pole elektrisüsteemide projekteerimisel sellega aga arvestatud.

Külmade tulekuga otsitakse välja ka elektriradiaatorid, millega suureneb ülekoormus veelgi ning ühes sellega ka oht tulekahju tekkeks. Seetõttu tuleks lasta elektrikul regulaarselt terve süsteem üle vaadata ning adekvaatselt selle koormuse taluvust hinnata.

Ettenägematult pikendusjuhtmetega ümber käies on elektrivõrgus ülekoormus lihtne tekkima. Enne pikendusjuhtme seina ühendamist tuleks alati kontrollida, mis on selle ohutu ja lubatud koormus ning seda mitte ületada. Paraku inimesed seda ei tee ja näeme pigem olukordi, kus ühele pikendusjuhtmele ühendatakse veel teinegi järele. See on automaatselt suure ülekoormuse riskiga tegevus.

Keskkonda mittesobivad seadmed

E-kaubanduse kasv on muutnud kättesaadavaks kõikvõimalikud elektrilised jõulukaunistused, mida pakutakse lugematul arvul

e-poodides. Paraku riputatakse ka välismaalt tellitud seadmed vooluvõrku enne, kui tutvutakse kasutusjuhendiga ning veendutakse nende elektrisüsteemi sobivuses. Ka kõige ohutumana näiv väike tuluke võib peita endas suurimat ohtu, kui see pole mõeldud meile omastesse tingimustesse.

Elektriseadmeid ei tohiks mingil juhul kasutada oludes, kuhu nad pole ette nähtud. Nii näiteks ei sobi kuidagi kokku elekter ja vesi. Ometi tehakse seda viga ikka ja jälle ning riputatakse niiskesse keskkonda mittesobivad seadmed kas väliterrassile või mõne õues kasvava puu okstele.

Iga valgusti peal on kirjas ka see, millise võimsusega pirni on selles ette nähtud kasutada. Liiga võimsa pirni paigaldamisel tekib tuleoht. Seega tuleb valida niisugune, mis on tootja soovitatud võimsusega võrdne või sellest väiksem. Liiga tugev pirn võib kahjustada ka valgusti juhtmes-tikku, soklit ja kuplit. Samuti tuleb lambipirn korralikult kinni keerata, sest lõtv kinnitus tekitab samuti ülekuumenemist.

Inimlik hooletus

Jõulude ajal on üsna tavapärane, et lahkutakse kodust ja elektrilised jõulukaunistused jäävad sõrama. Tuleohutuse seisukohast ei ole see aga õige tegevus. Kodust lahkudes tuleks alati kontrollida, et tuleohtlikud

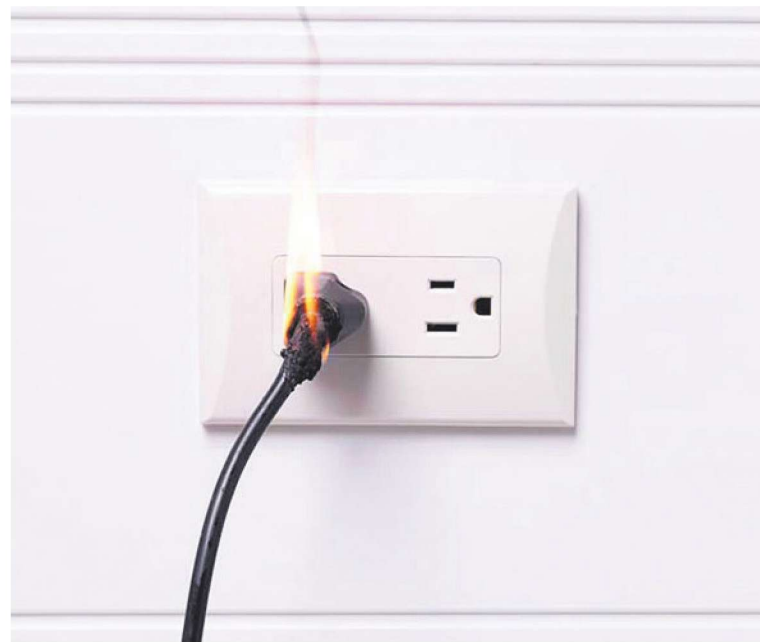

Foto: aedunamis.com

seadmed ei oleks töörežiimile jäänud ning võimalikult vähe tarbijaid oleks voolu all.

Seadme tohib ühendada vaid sellisesse pistikupesasse, millesse pistik sobib. Elektriohutuse seisukohalt on ohtlik muuta pistikupesast välja tõmmates ei tohiks seda teha juhtimest. Juhe võib pistiku küljest rebeneda ja tekitada lühise.

Üle tasuks vaadata ka mobiiltelefonide laadijad, mis on igapäevases kasutuses. Eriti ohtlik kooslus on sünteetiline vaip ning sellel katkise juhtmega laadiv telefon.

Kui aga juhtub, et midagi

on juba tossama läinud, peab meeles pidama, et elektriga seotud põlenguid ei tohi kustutada veega. Esmalt tuleb eemaldada seade vooluvõrgust või elekter majast või korterist üldse välja lülitada.

Tulekahju algfaasis on väikese põlengu summutamine meile üldiselt jõukohane. Selleks võiks kodus olemas olla tulekustuti ja tuletakk. Regulaarselt tasub kontrollida ka suitsuanduri korrasolekut ning võimalusel paigaldada see ka magamistuppa. Ühtlasi on uuest aastast nendes kodudes, kus korstnaga ühendatud gaasikütte seade, kohustuslik vingugaasiandur.

Palgavaesuse vähendamise võlu ja valu

Peep Peterson,
Ametiühingute Keskkliidu esimees

Enamik töötajaid saavad kasu isegi sellest mak-sulahendusest, solidaar-semat maksusüsteemi oli ammu vaja.

Palgavaesuse vähendamine oli kolme erakonna põhilubadus 2015. aastal. Miinimumpalga eest töötavad inimesed on paiguti allpool absoluutset vaesuspiiri, väljaränne oli suur ja poliitiline tähelepanu põhjendatud. Sotsiaaldemokraadid ja Keskerakond lubasid astmelist tulumaksu, Juhan Parts IRL-ist piltlikustas oma vähe teistsuguseid lubadusi munadega poekassas. Mõtted olid erinevad, aga kõik olid ühel meelel, et palgavaesuse vähendamiseks peab riik oma

maksupoliitikat muutma.

Ka Taavi Rõivase valitsus oli sunnitud madalapalgalistele vastu tulema, leiutades märtsikuise tagasimakse, millest kindlasti kujuneb vajalik rahasüst palju-dele Eesti tööinimestele. Maksuvarjamist motiveeris ka see süsteem, aga keegi ei pidanud juurde maksma.

Enamiku jaoks lihtsam, kui püütakse näidata

Enamiku inimeste jaoks, kes töötavad ühe tööandja juures püsiva palgaga ja ei plaani lisatulu hankida mujalt, on süsteem lihtne. Korrutad oma brutopalgaga 12-ga, lisad tavapäraseid preemiasid ja vaatad, kas summa mahub 14 400 euro sisse (ehk 1200 eurot kuus ehk tänane Eesti keskmine palk). Sel juhul tuleb esitada tööandjale avaldus tulumaksuvaba summa kinnipidamiseks (summas 500 eurot kuus). Kui summa tuleb piiri peale, tasub igaks juhaks pidada silmas võimalust, et palk võib aasta jooksul tõusta. Selle tõenäosusest tuleb lähtuda ka avalduse esitamisel või mitte-esitamisel.

25 200 eurost (2100 kuus) üles-

poole mingit avaldust esitama ei pea, võitu nagunii ei tule. Ujuvas vahemikus 14 400 ja 25 200 puhul on üks piir, kust alla tasub teha avaldus 180-eurose maksuvaba tulu säilitamiseks, see on 1776 eurot kuus või 21 312 eurot aastas. Osavamad võivad oma piirid maksuameti kalkulaatori või ka palgaäpiga täpsemalt paika seada. Väiksemad ebatäpsused võivad tekitada juurdemakse vajaduse, aga see ei tule tõenäoliselt kuigi suur.

Inimestel, kellel on mitu töökohta või ettearvamatud sissetulekud, võib maksuvaba tulu kinnipidamine põhjustada hilisemaid juurdemakseid. Neil on mõistlik maksuvaba tulu mahaarvamisest loobuda ja koguda maksuvabastust 2019. aasta märtsiks. Raha kaduma ei lähe, maksuamet tagastab enamaks-tud tulumaksu enamasti kiirelt ja täpselt.

Kui töökoht aasta jooksul muutub, palk tõuseb oodatust kiiremini või saadakse erakorralist tulu, tuleb arvutust korrata ja otsustada, kas maksuvaba tulu kinnipidamise avaldus tagasi võtta või koguda igaks juhaks igakuiselt raha võimalikuks juurdemakseks.

Kuigi uuest aastast jõustuv tulumaksusüsteem ei ole selgemate killast, on sellel väga oluline mõju vaesuse vähendamisele. Koos tööandjate ja ametiühingute vahel kokku lepitud alampalga tõusuga jääb miinimumtöötasu teenivatele inimestele veebruarist kätte 89 eurot rohkem. Seda on ligi kolm eurot päevas lisaks toidukulude või muu tarviliku katmiseks. Ilma tulumaksureformita on tavaliselt lisandunud kõigest umbes üks euro.

Lisaks tulumaksuvaba miinimumi tõusule tõuseb uuest aastast 500 eurole ka miinimumpalk. Kui eelnevatel aastatel on 10-protsendiline miinimumpalga tõus andnud sellise tulu saajatele palgakasvuks umbes 40 eurot kuus, siis kätte saadi netopalgana 2017. aastal 405 eurot kuus. 2018. aasta miinimumpalga kasv 30 euro võrra annab töötajale koos tulumaksuseaduse muudatusega palgapäeval kätte aga 492 eurot ehk enam kui viiendiku rohkem kui sel aastal.

Mina ja paljud teised peavad tulumaksu senisest rohkem maksma. Kui vaadata avalikku debatti, siis just need rohkem-maksjad ongi avalikkuses pea-

miselt sõna saanud. Kas 36 eurot kuus on nende sissetulekute juures niivõrd oluline kaotus, et unustada muudatuse algne eesmärk? Kas meie arvutusras-kused kaaluvad üles mitmesaja tuhande inimese olulise sissetulekutõusu?

Sama eesmärki oleks saanud saavutada palju selgema kolmeastmelise tulumaksusüsteemi-ga. Paraku on seda maailmas laialt kasutatud süsteemi Eestis demoniseeritud pikki aastaid just inimeste poolt, kes ei ole valmis enda sissetulekutest pisutki vaesemate ellujäämiseks loovutama. Kahjuks sellisel isekusel riik püsida ja õitseda ei saa. Kui Eesti soovib olla Põhjamaa, on sellised solidaar-sust suurendavad muudatused paratamatud.

Kokkuvõttes muutub tulumaksuvaba miinimumi arvutamine tõesti pisut keerulisemaks ning kõrgemat palka teenivad inimesed peavad tõesti kuni 36 eurot kuus rohkem maksu maksma, kuid selle tulemusel saab miinimumpalga teenija uuest aastast enam kui viiendiku võrra rohkem palka kätte. Tegelikke võitjaid on aga pea-aegu kolmveerand kõikidest inimestest.

Pöörane maailm!

Eha Metsallik

Ajalehte sundis kirjutama mind üks mesinike hulgast, kes kahtleb meie looduskodu kaitse vajaduses!

Tema arvamus (tekst muutmata): No nende (Eesti Metsa Abiks liikumise) avalik nägu on küll selline, et lageraie on lubamatu ja peab ajas liikuma 200 aastat tagasi. Lugesin nende meelsust FB grupist. Enam ei viitsi, sest kui luuletajad ja muidu naljaninad hakkavad sõna võtma teemadel, millest nad kuidagi aru ei saa, siis peale huumori sealt midagi ei tule.

Ei, ajas ei pea tagasi liikuma. 200 aastat tagasi oli Eestimaa põlismetsadest lage, suurtes metsades paiknesid sajad Tsaariarmee kasarmud ja tuhanded miiliaugud – puusöötmiseks. Puusöö transpordiks Neevalinna ehitati lausa raudtee ja puusüsi ei läinud Venemaale samovaridesse, vaid metallurgiatööstusesse!

Iga uus valitsus (vallutaja) on alati esimese asjana meie metsad maha võtnud ja see on põhjus, miks Eestimaal polegi vanu põlismetsi, nagu on näiteks samas metsades vööndis Kanadas, kus on isegi 350- kuni 400-aastased metsad. Meil on vaevalt 2 protsenti 70- kuni 100-aastaseid metsi. Mis ootavad oma lõppu, kuna üle 15 aasta polegi metsi inventeeritud.

2010 oli maailmas liigirikuse ja loodusliku mitmekesisuse aastad, kuna metsade mahavõtmise, n-ö metsiku looduse kadumise tõttu on viimaste aastakümnetega hävinud/kadunud 40% maailma elu(liigi)rikkusest. Helged pead loodavad, et võib-olla on võimalik aeglustada või mõnes reservaadis (näiteks Eestis?) peatada liigirikuse häving.

Anneli Palu, Tartu Ülikooli teadur, ütles, et kui me tahaksime Eestimaal päris metsa näha, peame 200 aastat ootama! Praegune (linnastunud) rahvas arvab, et 10-20-30-aastane monotihnik – padrik – ongi mets, kuid enamik meie praegustest metsapuudest on võimelised elama 300-400-500

aastat. Ja mesinik peaks taipama, et 10-aastasele puule tekib alles üks õis ning võiks siis ära lugeda õied saja-aastaselt tammel, vahtral, pihlakal, remmelgal, sarapuul, pärnal, tärnpuul, pajul, paakspuul jne, mida looduses – meie metsades – ei lasta enam kasvada, kõrvaldatakse esimesel võimalusel. Monometsauuendajad ütlevad, et remmelgad, sarapuud, pajud on nende kõige suuremad vaenlased. Kuid just need puud annavad pärast pikka talve looduse vundamendile, putukate maailmale, esimese elujõu!

Kas meile on antud õigus pärandada järeltulevatele põlvedele liigivaene, mürgitatud, laastatud ja tundmatuseeni muudetud maa? Kas meile on antud tõesti õigus 1-2 inim-põlve jooksul sedavõrd tundmatuseeni meie looduskodu muuta – „arendada“?

Kas me peame n-ö järjekordselt läänest „kultuuritoojatele“ kaasa koogutama ja iga jupi oma loodusest kiiresti-kiiresti rahaks tegema? Kas me ei võiks enne sügavalt mõelda, ise tunda, oma rahval lasta otsustada, mis on meie maale, looduskodule, sobilik? Mis on tegelikud, tõelised, rahvale vajalikud väärtused? Mõtlen siinkohal, kas ikka RB-d, praegust Eestimaad poolitavat trassi, ei peaks vältima? Mõtlen siin ka hiiemetsade raiumist, kust üritatakse kiiresti sandisendid kätte saada. Hiiepaigad on maailma vanimad looduskaitsealad. Vähe-malt seal võiksid puud rahu mitusada aastat kasvada! Mõtlen siin ka ülepingutatud, mõtlematut „maaparandust“ – EL-i toetustega. Kas on vaja kohe joosta raskete tankidega väärtuslikke rabaääri muutma?

Võiksimme ometi eelnevatelt põlvedelt midagigi õppida, kasvõi metsadesse või meie loodusesse austusega suhtumist.

Hasso Krull kõneleb looduslikust kapitalist nii Ööülikooli loengus kui ka konverentsidel.

Loodan, et suudate ette kujutada, milline oli looduslik kapital siin näiteks tuhandeid aastaid tagasi, kui siia rajasid kodu meie esivanemad, kes tulid siia metsade keskele. Metsad on meid kümme tuhat aastat juba kaitsnud, toitnud, katanud – sageli isegi ilma puid maha võtmata -, võimaldanud külluses elada. Looduslikku kapitali tohib kasutada just niipalju, kui ta jõuab taastuda,

juurde tulla, kasvada. Oleme ju metsarahvas, siin on meie põlisraha juured, põliskodu! Tuhandete aastate tagused tuuled ja taevad, maa ja meri, fauna ja flora on ju samad, mis praegu...

Looduslikku kapitali ei arvestata praegu SKT (sisemajanduse kogutoodangu) hulka, hoopis SKT-d suurendatakse loodusliku kapitali kiire vähendamise arvelt. Aga meie loodusliku kapitali arvestamine kogu rahva omandiks ühendaks, tugevdaks ja samas paneks ka igäihe meist vastutama meie oma looduskodu eest!

Loodus ei ole ainult minu maja taga kasvav suur puu või värske õhk ainult minu akna all! Vastutamist vajav loodus ei ole isegi liigirikas dendropark minu koja ümbruse paradiisiaias. Meie riigi, rahva looduskapital on meie metsavööndi liigirikkus ja maavarad tervikuna.

Mie kõigi looduslik kapital on näiteks iga koorem kruusa, mis veetakse meie küla maa-sika- ja suusamäelt või vanalt linnusemäelt RB trassile. Meile öeldakse, et praegu on mägi, varsti on siin jõgi-järveke, no saate suusatamise asemel uisutada. Kui on lahke kaevandaja... Enamasti on silt ees, et territooriumil viibimine keelatud! Nagu keelatakse vahel ka metsades viibimine ära või paigutatakse tarasid-aedasid ette meie kõigi (ka fauna) ühisvarale.

Mart Erikult laenatud näide üleriigiliselt metsanduse infopäevalt: investor ostis 1 miljoni eest metsa, raius seal 400 000 eest, kuid edasi müües ei soovi keegi selle metsatüki eest enam 600 000 eurot maksta.

Nüüd üritan mina edasi mõelda, et kui leidub näiteks 300 000 eest ostja, kas siis too raie vähendas looduslikku kapitali 300 000 euro võrra metsamajandaja jaoks? Kui suur on aga tegelik loodusliku kapitali puudujääk selles miljonimetsas raie tulemusena? Nii esteetiline kui ka liigirikuse kadumine ümbruskonna elanike jaoks, eriti aga fauna-flora elupaikade hävitamine aastakümneteks. Kes selle loodusliku kapitali tasub? See ongi ju võlg tulevaste põlvete ees!

Mõistliku inimtegevusega võib liigirikkust suurendada. Hea näide on meie niidud, alvarid – karjamaad. Ka lage-raielangil, oleneb pinnasest, võib paar aastat olla liigirikas rohttaimede vohamine, kuid see kaob mononoorendike

ees. Kahjuks kaovad monomet-sandusse ka meie liigirikkad niidud.

Meenub enne E Liiduga liitumist „Ei“ poole juhi jutt, et tegelikkuses oleme me jõukamad kui Šveits, kuna meil on mets. Mäletate, meie metsad olid krooni tagatiseks. Olen alati mõelnud, kuidas maavarad (kruus, turvas, fosforiit) saavad olla mõne eraisiku omandis ainult selle tõttu, et neil õnnestus osta ära teatud maatükk. Ja nad maksavad ära riigimaksud (jah, riik on end omanikuna kompromiteerinud).

Me ei oota looduselt armu-ande – inimene-kangelane, kes paneb jõed teistpidi voolama

ja külvab enda järel surma. Kuid selleks, et seda maailma ka meie lastele ja (mesi)lastele jääks, on viimane aeg oma vajadused üle vaadata... Meil ei ole niimoodi edasi minnes varsti enam midagi hingata!

15. detsembril korraldab liikumine Eesti Metsa Abiks (EMA) meeleavalduse Eestimaa loodusliku mitmekesisuse ja metsade kaitseks. Kogunetakse kl 15 keskkonnaministeeriumi ees ning liigutakse kl 16.30 Toompeale. Meeleavalduse programm on tihe ning oodatakse iga inimest, kellele läheb vähegi korda meie looduse mitmekesisuse tuim muutmine halvenemise poole.

Jõulukuu pakkumised

Säästukaardiga 13.12.–02.01.2018

coop | Maksimarket | Konsum | A ja O

RANNAROOTSI PÄKAPIKU VERIVORSTID 330 G 1.69 1.15 3.48/kg	MAKS & MOORITS KUPSETATUD AHJUSIGA, KG ~700 g 7.49 5.69 4.99	TALLEGG KLASSIKALINE AHJUKANA, KG ~1,6 kg küpsetuskotis 3.79 2.99
WOOL FORELLIMARI 450 G 28.49 22.79 50.64/kg 19.79 43.98/kg	VALIO JUUST ROYAL GOUDA BLACK 200 G 2.69 1.99 9.95/kg	EESTI PAGAR PIPARKOOGITAIGEN PREMIUM 500 G 2.89 1.99 3.98/kg
EESTI PAGAR PIPARKOOGIGLASUUR 120 G roheline, oranž, valge, sinine, kollane, roosa 0.95 0.69 5.75/kg	KALEV ŠOKOLAADIKOMMID 7 LEMMIKUT 1 KG segupakk 7.99 5.79 4.99	KALMUKÜÜNAL 24 H 0.54 0.39

Pildidel on illustreeriv tähendus. Toodete tavahinnad on Laagri Maksimarketil põhjal 04.12.2017 seisuga. Säästukaardi pakkumised kehtivad Säästukaardi registreerimisel ja Säästukaarti Plusi soodushinnad kehtivad Säästukaarti Plusiga maksamisel 13.12.2017–02.01.2018 või kuni kaupja jätkab. Lisasoodustused, mis kehtivad Säästukaarti Plusi kaardiga maksamisel, ei kehti Põlva T/C kaupluses.

Rapla maakonna 2017. aasta paremate koolisportlaste tulemused*

VEEMOTOSPORT

Mattias Reinaas, Kohila G, treener Ott Reinaas

1. (Maailmameister) Ski Junior GP 3.3 (13-15a) UIM MM
1. (Euroopa meister) Ski Junior GP 3.3 (13-15a) UIM EM
1. (Euroopa meister) Ski Junior 8-12 Lite IJSBA
1. (Euroopa meister) Ski Junior 13-15 Lite IJSBA
3. Ski Junior 8-12 Lite Challenge IJSBA MM
4. Ski Junior 8-12 Lite IJSBA MM
4. Ski Junior GP 3 (täiskasvanud) UIM EM
3. Ski Junior 13-15 Stock IJSBA EM
1. Ski GP 3 (täiskasvanud) Eesti MV
3. Ski Junior GP 3.3 (13-15 a) Eesti MV

ORIENTEERUMINE

Brigitte Panker, Kaiu PK, treener Rutti Räbovoitra

2. Eesti MV sprint N14
2. Eesti MV tavarada N 14

PLOKKVIBU

Maria Palling, Käru PK, treener Maarika Jäätma

2. Eesti noorte sise MV, tidettide klassi 15 m harjutuses

VIBUSPORT

Triinu Lilienthal, Rapla ÜG, treener Eve Kivilo

1. Eesti noorte sise MV, kadetid
6. Eesti sise MV, täiskasvanu
2. Eesti noorte MV, kadetid
2. Eesti MV OR, täiskasvanud
3. Eesti MV OR, täiskasvanute segavõistkondlik
1. Eesti MV OR, täiskasvanute võistkondlik
5. Eesti MV 1440, täiskasvanud
17. Noorte MM, kadetid
6. Noorte MM, kadettide segavõistkondlik

Gita Staub, Alu kool, treener Eve Kivilo

2. Eesti noorte MV, tidetid

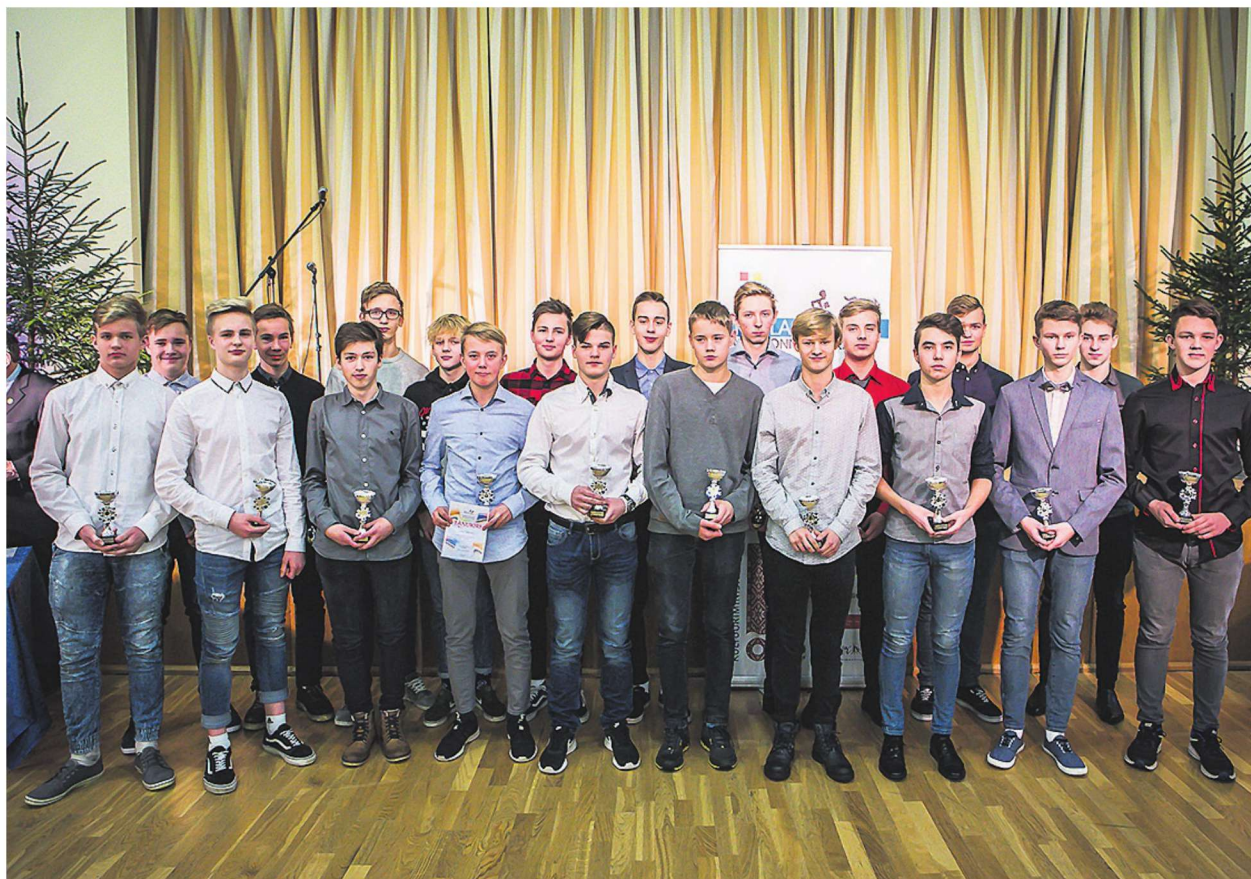
Karl Kivilo, Rapla ÜG, treener Raul Kivilo

1. Eesti noorte siseMV, juuniorid
1. Eesti noorte MV, juuniorid
3. Eesti MV OR, täiskasvanute segavõistkondlik
2. Eesti MV OR, täiskasvanute võistkondlik
2. Eesti MV OR, täiskasvanud
57. Noorte MM, juuniorid
25. Noorte MM, juunioride segavõistkondlik
41. Noorte siseEM, juuniorid

VÕISTLUSTANTS

Ville Viltok (Kristel Saarkoppel), Rapla VG, treenerid Jörgen Kapp, Mari Piksar

6. Ljubljana MK etapp standardtantsudes
3. Hamina MK etapp standardtantsudes
5. Szegedi MK etapp Noored standard-

Raplamaa JK tublid jalgpallurid.

Foto: SIIM SOLMAN

tantsudes

6. Szegedi MK etapp Rising Star standardtantsudes
4. Zagrebi MK etapp Noored standardtantsudes
1. Krasnogorski MK etapp Rising Star standardtantsudes

Olle Viltok (Karoliina Smiltinš), Rapla VG, treenerid Jörgen Kapp, Mari Piksar

5. Savo MK etapp Noored standardtantsudes
6. Hamina MK etapp Noored standardtantsudes
6. Zagrebi MK etapp Noored standardtantsudes

KABE

Kris Taimre, Kohila G, treenerid Irma Nahkor, Piret Viirma

3. MM noorte, Türgi kabe minikadetid
8. MM noorte, Türgi kabe juuniorid
25. MM noorte, rahvusvaheline kabe minikadetid
30. MM noorte, rahvusvaheline välkabe minikadetid
15. EM noorte, rahvusvaheline kabe minikadetid
22. EM noorte, rahvusvaheline kiirkabe minikadetid
24. EM noorte, rahvusvaheline välkabe minikadetid
2. Eesti MV, rahvusvaheline kabe minikadetid
3. Eesti võistkondlik MV, rahvusvaheline kabe juuniorid
3. Eesti võistkondlik MV, Vene kabe juuniorid
1. Eesti kadettide meistrivõistlused vene kabes
1. Eesti juunioride MV Vene kabes

LASKMINE

Marjana-Kristiina Meronen, RÜG/Aud, treener Liivi Erm

1. EMSL Jõud MV, 40 lasku õhupüssist 408,4 silma
1. EMSL Jõud MV juunioridele, 60 lasku lamades 616,9 silma
3. EMSL Jõud MV juunioridele, 3x20 standardis 554 silma
3. Eesti MV juunioridele, 60 lasku lamades 610,3 silma
1. Baltic Cup juunioridele, 60 lasku lamades 614,6 silma
3. Baltic Cup juunioridele, 3x20 standardis 564 silma

JAHIPRAKILINE LASKMINE

Martin Rõõs, Rapla VG, treener Ivar Rõõs

3. Eesti MV kombineeritud harjutuses / Komb.VSS+JKV meeskondlik
3. Eesti MV kombineeritud harjutuses / Komb.VSS+JKV juuniorid

MOTOKROSS

Mihkel Salujõe, Kohila G, treener Rain Salujõe

3. Eesti MV motokrossis quad 100
1. Äksi Junior Cup motokrossis
1. Korvikunnide karikasari motokrossis

JUDO

Maur Kuura, Kohila G, treener Mart Kuura

3. Eesti MV judos kehakaalus -66 kg

INVASPORT

Tanel Täheväli, Rapla ÜG, treener Leho Rohtla

1. Eesti MV ujumises, 50 m vabalt
1. Eesti MV ujumises, 100 m vabalt
1. Eesti MV ujumises, 50 m rinnuli
2. Eesti MV ujumises, 50 m liblikujumises
1. Eesti MV ujumises, 50 m selili
1. Eesti MV ujumises, 100 m kompleksujumises

JÕUTÖSTMINE

Sten Martin Mau, Kehtna KHK, treenerid Mihkel Laurits, Heino Maiste

1. Eesti MV noorte jõutõstmises kehakaalus -66 kg

Martin Meresmaa, Rapla VG, treenerid Mihkel Laurits, Heino Maiste

3. Eesti MV noorte klassikalises jõutõstmises kehakaalus -74 kg

Germo Pikani-Vanatu, Märjamaa G, treenerid Mihkel Laurits, Heino Maiste

3. Eesti MV noorte klassikalises lamades surumises kehakaalus -66 kg

KERGEJÕUSTIK

Allan Zubov, Kehtna PK, juhendaja Kadi Peedo

3. TV10 OS vabariiklik finaaloistlus, kettaheide

Anet Maripuu, Kohila G, treener Maarek Laanmets

2. Eesti MV U18, 100 m jooks
1. Baltimaade MV U18T, 4x100 m

Rasmus Piisang, Kohila G, treener Marek Laanmets

3. TV10 OS vabariiklik finaaloistlus, kaugushüpe
3. Rahvusvaheline XII 11-13-aastaste

noorte kergejõustik, 300 m

MAADLUS

Heily Tiitus, Kivi-Vigala PK, treener Jüri Nisumaa

5. EM sumomaadluses U14
1. Eesti MV naistemaadluses

Aron Aun, Kivi-Vigala PK, treener Jüri Nisumaa

5. EM sumomaadluses U14
1. Eesti MV sumomaadluses U14

Loore-Liisa Karus, Vana-Vigala PK, treener Jüri Nisumaa

2. Eesti MV sumomaadluses U14
2. Eesti MV sumomaadluses U12
1. Eesti MV sumomaadluses U10

Rebecca Laidna, Kivi-Vigala PK, treener Jüri Nisumaa

1. Eesti MV sumomaadluses U10

Romanis Siiman, Kivi-Vigala PK, treener Jüri Nisumaa

1. Eesti MV sumomaadluses U12

Heidi Laasma, Kivi-Vigala PK, treener Jüri Nisumaa

1. Eesti MV sumomaadluses U8

Mariette Liigend, Vana-Vigala PK, treener Jüri Nisumaa

1. Eesti MV sumomaadluses U14
1. Eesti MV sumomaadluses U12

Sandra Plamus, Vana-Vigala PK, treener Olev Nisumaa

3. Euroopa MV sumomaadluses U14
1. Eesti MV sumomaadluses U12
1. Eesti MV sumomaadluses U14
1. Eesti MV sumomaadluses U16

Siret Plamus, Vana-Vigala PK, treener Olev Nisumaa

1. Eesti MV sumomaadluses U12
1. Eesti MV sumomaadluses U10

Karl-Rasmus Lehismets, Vana-Vigala PK, treener Olev Nisumaa

1. Eesti MV sumomaadluses U10

Kristjan Vodolaztšenko, V-Vigala PK / Pärnu KHK, treener Olev Nisumaa

2. Eesti MV kreeka-rooma maadluses U17
2. Eesti MV vabamaadluses U17
3. Eesti MV vabamaadluses täiskasvanutele
1. Eesti MV kreeka-rooma maadluses U20

Andreas Välis, V-Vigala /Aud, treenerid Ivar Kotkas, Olev Nisumaa

3. Põhjamaade MV kreeka-rooma maadluses U20
2. MV kreeka-rooma maadluses täiskasvanutele
2. Eesti MV kreeka-rooma maadluses U20
1. Eesti MV vabamaadluses U20

Karlos Panfilov, Märjamaa G, treenerid Harri Koiduste, Olari Suislep

3. Eesti MV sumomaadluses U10

Sander Roosileht, Kivi-Vigala PK, treenerid Harri Koiduste, Jüri Nisumaa
3. Eesti MV sumomaa dluses täiskasvanutele
1. Eesti MV kreeka-rooma maadluses U15

Ardo Pajur, Aud, treenerid Harri Koiduste, Ivar Kotkas
18. Euroopa MV kreeka-rooma maadluses U20
2. Põhjamaade MV kreeka-rooma maadluses U20
3. Eesti MV kreeka-rooma maadluses täiskasvanutele
1. Eesti MV kreeka-rooma maadluses U20

Artur Vititin, Kehtna/Aud, treenerid Leon Reitsak, Ivar Kotkas
1. Eesti MV vabamaadluses juunioride klass
1. Soome MV kr-rooma juunioride klass
1. Eesti MV kr-rooma maadluses
3. Eesti MV kr-rooma täiskasvanute klass
3. UWW, Kristjan Palusalu MÄV kr-rooma maadluses
3. UWW, Kristjan Palusalu MÄV vabamaadluses

JALGPALL

Anton Krutogolov, Kohila G, treener Andres Koogas
1. Eesti MV noortele jalgpallis U17 eliitliiga

Märten Männiste, Kohila G, treener Erki Kesküla
1. Eesti MV noortele jalgpallis U17 esi liiga

Martin Vetkal, Kohila G, treener Atko Väikmeri
1. Eesti MV noortele jalgpallis U16 esi liiga

Joonas Soomre, Märjamaa G
4. Eesti MV, FC Flora U21 esiliiga

Martin Tilk, Rapla ÜG, treenerid Alo Bärengrub, Mati Püü
2. Eesti MV U16 II liiga, Raplamaa JK

Triin Satsi, Valtu PK, treener Jan Harend
1. Eesti MV (N) II liiga, Saku Sporting

Riin Satsi, Valtu PK, treener Jan Harend
1. Eesti MV (N) II liiga, Saku Sporting

Annabel Jäär, RVG/Wales, treener Jan Harend
1. Eesti MV (N) II liiga, Saku Sporting

VÖRKPALL

Ragne Rahuoja, Rapla ÜG, treenerid Tarmo Rahuoja, Anatoli Kuprijanovits
1. Eesti MV U16, Palusalu Spordiklubi
3. Baltimaade MV, Palusalu Spordiklubi võistkonnas

Anni-Ly Abel, Kohila G /Aud, treener Peeter Vahtra
3. Baltimaade KV juunioridele, U17, Palusalu Spordiklubi

Kertu Laak, Kohila G /Aud, treener Peeter Vahtra
Euroopa Meistrite liiga 2. ring ja CEV Cupil 16 parema seas

Karmen Mereküla, Kohila G /Aud, treener Peeter Vahtra
Euroopa Meistrite liiga 2. ring ja CEV Cupil 16 parema seas

Egert Roodi, Kohila G, treener Madis Kesküla
1. Eesti noorte MV U14 rannavõrkpallis

KORVPALL

Marek Ruut, Rapla ÜG, peatreener Aivar Kuusmaa, treener Toomas Annuk
2. Eesti MV korvpallis, Avis Rapla meeskond

Gregor Ilves, Rapla VG, peatreener Aivar Kuusmaa, treener Toomas Annuk
2. Eesti MV korvpallis, Avis Rapla meeskond

Kristin Runnel, Rapla VG, peatreener Howard Frier, treener Gerly Kostla
1. Eesti MV korvpalli naisteliiga, FCR/Rapla KK
2. Balti Liiga, FCR/Rapla KK

Katarina Tamm, Rapla VG, peatreener Howard Frier, treener Gerly Kostla
1. Eesti MV korvpalli naisteliiga, FCR/Rapla KK
2. Balti Liiga, FCR/Rapla KK

Angeelika Rüütalu, Rapla ÜG, treener Kaia Milling, Toomas Annuk
2. EKSL „Osavaim korvpallur“ 6.-7. klass T ind arvestuses

Kardo Kilk, Rapla ÜG, treenerid Viljo Sinikas, Toomas Annuk
2. EKSL „Osavaim korvpallur“ 6.-7. klass P ind arvestuses

Ino Kurg, Rapla ÜG, treenerid Viljo Sinikas, Toomas Annuk
3. EKSL „Osavaim korvpallur“ 6.-7. klass P ind arvestuses

Karl Jordan Karp, Rapla VG, treenerid Viljo Sinikas
1. EKSL „Osavaim korvpallur“ 6.-7. klass P ind arvestuses

Markus Ruubel, Rapla ÜG, treenerid Viljo Sinikas, Toomas Annuk
1. EKSL „Osavaim korvpallur“ 8.-9. klass P ind arvestuses

Robi Vanem, Kohila G, treenerid Viljo Sinikas, Toomas Annuk
2. EKSL „Osavaim korvpallur“ 8.-9. klass P ind arvestuses

VÕISTKONNAD

JALGPALL

Valtu põhikooli 6.-9. klasside tüdrukud (Riin Satsi, Triin Satsi, Gerda Saks, Gerda Metsallik, Agnes Palandi, Elise Kreuz, Egle Raudsep, Emily Kio, Liisa Link), treener Andres Saks
2. EKSL tütarlaste jalgpall (ML)

Kohila gümnaasiumi 1.-5. klasside tüdrukud (Saskia Lukkonen, Liisi Rump, Ruth Hansar, Marleen Miljand, Kea Kristiin Laanmets, Eliset Reinumäe, Heliise Aasa), õpetaja Leo Hansar
2. EKSL tütarlaste jalgpall

Raplamaa JK (Kevin Kaarel Prazeres Rita, Ahto Liivamägi, Robin Kaljumäe, Christopher Robin Laja, Karel Kadarik, Martin Tilk, Brenet Rohtoja (kõik Rapla ÜG), Sten-Eric Andrejev, Erich-Raimond Stepanjuga, Sten Luige, Karl Erik Strandberg (kõik Rapla VG), Pärtel Aviste, Erlend Pettai, Karel Kaldma, Rait Elfenbein, Mart Kilumets (kõik Märjamaa G), Taavi Kala (Kohila G), Heiki Vaabel, Sten Ras-

mus Koort (mõlemad Kehtna PK), Sander Illipe (Valtu PK)), treenerid Mati Püü, Lauri Möttus
2. U16 (2002. a ja hiljem sündinud) teine liiga

KORVPALL

Rapla ÜG võistkond (Lisete Vetesina, Angeelika Rüütalu, Anna-Maria Tamberg, Gerlin Maide, Kristin Õispuu, Jazmin Elizabeth Karp, Frida Kesküla, Erik Pärnapuu, Kardo Kilk, Ino Kurg, Markus Ruubel, Taniel Alumets, Johan Marcus Tamberg, Jan Märten Ratas), treenerid Kaia Milling, Viljo Sinikas, Toomas Annuk
1. EKSL „Osavaim korvpallur“, üldarvestus

Rapla ÜG tüdrukud (Lisete Vetesina, Angeelika Rüütalu, Anna-Maria Tamberg, Gerlin Maide), treenerid Kaia Milling, Toomas Annuk
1. EKSL „Osavaim korvpallur“, 6.-7. klassid

Rapla ÜG poisid (Erik Pärnapuu, Kardo Kilk, Ino Kurg), treenerid Viljo Sinikas, Toomas Annuk
1. EKSL „Osavaim korvpallur“, 6.-7. klassid

Rapla VG poisid (Karl Jordan Karp, Marcus Sadõhov, Märten Laurimaa, Silver Loorents), treener Viljo Sinikas
2. EKSL „Osavaim korvpallur“, 6.-7. klassid

Rapla ÜG poisid (Markus Ruubel, Taniel Alumets, Johan Marcus Tamberg, Jan Märten Ratas), treenerid Viljo Sinikas, Toomas Annuk
1. EKSL „Osavaim korvpallur“, 8.-9. klassid

Kohila G poisid (Janno Kalmet, Robi Vanem, Kevin Karhu), treenerid Jüri Pritšin, Kaur Heinaru
3. EKSL „Osavaim korvpallur“, 8.-9. klassid

Kohila G 4.-5. klasside poisid (Andrus Kapsi, Henri Vanem, Oliver Orro, Markus Nelk), treenerid Jüri Pritšin, Kaur Heinaru
2. EKSL Sportland 3x3 korvpalli finaali

Märjamaa G võistkond (Taavi Toimetaja, Marten Pohla, Kairo Raidmets, Kaur Kollin, Elvis Toomistu, Andres Petjärv, Raul Krausberg), treener Kalle Kollin
3. EKSL 6.-9. klasside korvpall (ML)

Rapla KK võistkond (Otto Ermann, Jordan Karp, Märten Laurimaa, Silver Loorents, Marcus Sadõhov (kõik Rapla VG), Kardo Kilk, Ino Kurg, Martin Oruste, Erik Pärnapuu, Karl-Erik Rajasalu (kõik Rapla ÜG), Markus Ladoga (Kohila G), treenerid Viljo Sinikas, Kalle Kollin
3. Eesti noorte MV, PU14

Rapla KK võistkond (Erle Jaanus, Kristin Õispuu, Berit Reinu, Katrin Silde (kõik Rapla ÜG), Kristin Runnel, Tiina Traumann, Laura Tamm, Kristel Nipernadi, Katarina Tamm (kõik Rapla VG), Sigdi Mägi (Kohila G), peatreener Toomas Annuk, treenerid Tiit Kosk, Kaia Milling
3. Eesti noorte MV, TU18

RAHVASTEPALL

Rapla ÜG 1.-3. klasside tüdrukud (Emily Nelson, Keit Liis Kõiv, Lisandra Vetesina, Marta Lään, Agnes Laugamets, Bia Aller, Lorelii Estaal), õpetaja Tiit Kosk
3. EKSL rahvastepalli finaali

Kohila G võistkond (Rebecca Pent, Annabel Kokka, Gloria Vaap, Elisabeth Voojärv, Mia Kõrve, Laura-Lisette Osol, Lisette Halman, Meribel Visnapuu), treener Ingrid Kangur
1. EKSL 1.-3. klasside tüdrukud

Kohila G võistkond (Miia-Mari Piirmets, Helen Haljasorg, Maarja Pärg, Kea Kristiin Laanmets, Elis Prunt, Lilian Haljasorg, Merili Heinaru), juhendaja Ingrid Kangur
1. EKSL 4.-5. klasside tüdrukud

VÖRKPALL

Rapla ÜG tüdrukud (Liisa-Lotta Tõkke, Jael Schelejev, Minni Õunmaa, Elina Liibak, Grete-Liis Ridar, Lisete Parve, Camilla Kännola, Betra Käsper), treener Erika Sefer-Müller
1. EKSL Kooliliiga, 6.-9. kl

Kohila G tüdrukud (Emma-Lota Piirmets, Gerda Schotter, Mari-Ly Talas, Fiona Pärnat, Eliisa Neigo, Melani Vaheäär, Helen Haljasorg), treener Ingrid Kangur
2. EKSL Miniliiga

Kohila G poisid (Egert Roodi, Marku Poomann, Andri Rait Schults, Kristen Kangur, Paul Mihkel Maasalu, Heigo Tamberg, Sten-Markus Taasväli), treener Madis Kesküla
1. EKSL Miniliiga

Kertu Laak, Karmen Mereküla, Andra Aavik, Reelika Piirsalu, Anni-Ly Abel, treenerid Peeter Vahtra, Ingrid Kangur
2. Balti liiga, Kohila VK võistkonnas

Kohila VK võistkond (Kertu Laak, Anne Marit Mereküla, Karmen Mereküla, Annabel Kattai, Andra Aavik, Liis Rump, Reelika Piirsalu, Anni-Ly Abel, Karmel Kibuvits, Eva-Lotta Sikka), treener Ingrid Kangur
1. Eesti MV U20 tütarlastele

Kohila VK võistkond (Kertu Laak, Karmen Mereküla, Andra Aavik, Reelika Piirsalu, Anni-Ly Abel), treenerid Peeter Vahtra, Ingrid Kangur
1. Eesti MV

Kohila VK võistkond (Elis Prunt, Melanie Narjane, Rebecca Pent, Grete Peters, Maarja Pärg, Merili Heinaru, Lilian Haljasorg), treenerid Ingrid Kangur, Katleen Kangur
1. Eesti noorte MV, U12

Kohila VK võistkond (Sten-Markus Taasväli, Paul Mihkel Maasalu, Toren Holder Vahesaar, Arus Leo Marco Klemm, Robert Heinrich Oolma, Riko Ilumäe, Jasper Jakobson), treenerid Madis Kesküla, Paul Piirmets
1. Eesti noorte MV, U12

ATO VK võistkond (Ranel Rahuoja (Rapla ÜG), Karl Eerik Läänaru, Gabriel Velberg, Paul-Eerik Pihlakas (kõik Rapla VG)), treener Tarmo Rahuoja
II – Eesti noorte MV, U12

MÄLUMÄNG

Rapla VG võistkond (Nele Novek, Hendrik Peterson, Mihkel Rääk, Sten Tepner), juhendaja Peep Vahtrik
2. EKSL spordimälumängu „Bumerang“ finaali

LASKMINE

Käru PK võistkond (Karoliine Karu, Keelika Ruddi, Marian Hunt, Rasmus Hunt), treener Margus Oks

3. EKSL laskmine, võistkondlik

Eesti noorte ja täiskasvanute koondislased 2017. aastal

KORVPALL

U14 – Angeelika Rüütalu, Triine Roosalu (mõl Rapla ÜG), treener Kaia Milling
U14 - Kardo Kilk, Erik Pärnapuu (mõlemad Rapla ÜG), treener Viljo Sinikas
U15 – Johannes Kirsipuu, Andres Petjärv (mõl Märjamaa G), Rando Kristal (Valgu PK), peatreener Kalle Kollin, abitreener Jüri Pritšin
U16 - Joonas Riismaa, Elvis Toomistu, Johannes Kirsipuu (kõik Märjamaa G), treener Kalle Kollin
U16 - Kristin Runnel (Rapla VG), treener Toomas Annuk
U18 – Katarina Tamm (Rapla VG), treener Toomas Annuk
U18 – Gregor Ilves (Rapla VG), treener Toomas Annuk

MAADLUS

Juunioride koondis kreeka-rooma maadluses, Artur Vititin, Kehtna /Aud, treenerid Leon Reitsak, Ivar Kotkas

JALGPALL

U15 – Martin Vetkal, Aiden Madisson (mõl Kohila G), treener Jan Harend, Robin Kaljumäe (Rapla ÜG), treenerid Mati Püü, Lauri Möttus
U16 – Martin Tilk (Rapla ÜG), treenerid Alo Bärengrub, Mati Püü
U17 – Anton Krutogolov, Kohila G, treener Norbert Hurt, Joonas Soomre, Märjamaa G
TU17, TU19 – Triin Satsi, Riin Satsi (mõl Valtu PK), Annabel Jäär (Rapla VG/Wales), treener Jan Harend

VIBULASKMINE

Noortekoondis – Triinu Lilienthal (Rapla ÜG), treener Eve Kivilo; Karl Kivilo (Rapla ÜG), treener Raul Kivilo

KERGEJÕUSTIK

U18 – Anet Maripuu (Kohila G), treener Maarek Laanmets

VÖRKPALL

U16 (võrk- ja rannavõrkpallis) – Ragne Rahuoja (Rapla ÜG), treenerid Peeter Vahtra, Gertti Külml
Noortekoondis – Kertu Laak, Anni-Ly Abel (mõl Kohila G/ Aud), Karmen Mereküla (Kohila G), treener Peeter Vahtra
Naistekoondis – Kertu Laak (Kohila G/ Aud), treener Peeter Vahtra

Aktiivse osalemise eest maakonna koolinoorte võistlustel 2016/17. õppeaastal tänatakse koole:

Gümnaasiumid – Rapla Vesiroosi gümnaasium, direktor Jaan Reimund, kehalise kasvatus õpetajad Ingrid Lenk, Monika Ruut, Risto Ütsmüts, Viljo Sinikas
Suured põhikoolid – Kehtna põhikool, direktorid Liivi Siim ja Kristiine Vahtramäe kehalise kasvatus õpetaja Kadi Peedo
Väikesed põhikoolid ja algkoolid – Valgu põhikool, direktor Ants Riismaa, kehalise kasvatus õpetaja Bruno Born
EKSL ja Raplamaa aasta spordisõbra liikum õpetaja – Andres Saks

** Andmed on esitatud tähtajaliselt, s.o 21. novembriks.*

Juba peaaegu kaks kuud on Teet töötanud Eesti Rahvusringhäälingus.

Fotod: SIIM SOLMAN

Teet Teder naudib tundmatu vee proovimist

Juba ligi kaks kuud on Teet Teder Eesti Rahvusringhäälingu töötajate nimikirjas. Tema ülesanne on kanda hoolt, et "Ringvaade" iga päev sama särava ning huvitavana oma andunud vaatajate ette jõuaks. Päril on Teet aga Kaiust ning oma esimesed kogemused ajakirjanduses saanud Raplamaal.

Katri Reinsalu

Teet on pärit Tolla külast Kaiu külje alt. Oma kooliteed alustas ta Kaiu põhikoolis, mida meenutab hea sõnaga. Õpetaja Aino Vürsti käe all avastas ta seal, et kirjutamine kukub tal üsna hästi välja. Kooliteed jätkas ta Rapla ühisgümnaasiumis, kus tema eesti keele ja kirjanduse õpetajaks sai Ülle Mäekivi. Kirjutamine edenes hästi ning selle tõestuseks õnnestus Teedul napsata endale ka üleriigiline kirjandi kirjutamise preemia.

Loomuliku jätkuna asus ta Tallinna Ülikoolis eesti filoloogiat õppima. Teet ütleb, et seda otsust mõjutasid tema mõlemad eesti keele õpetajad ning tollane ühisgümnaasiumi direktor Kaider Vardja, kes olid head eeskujud.

Mitte kunagi ajakirjanikuks

Õppima asudes andis mees endale raudse lubaduse, et ajakirjanikuks ta kindlasti ei lähe. Tema eesmärk oli hoopis tagasi kooli pöörduda ning õpetajana kätt proovida. Koolitee jäi aga pooleli ja elu tõi tema teele uued väljakutsed.

Nagu ikka armastab elu

vingerpussi mängida ja nii oligi Teedu esimeseks erialaga seotud töökohaks hoopis ajaleht Nädaline. Ootamatult ja natuke juhuslikult sattus ta 2007. aastal just nimelt ajakirjaniku rolli.

Lehes kuulutati välja konkurss reporteri leidmiseks. Sellest andis Teedule märku ema, kes innustas proovima. Midagi ju kaotada polnud ja nii Teet kohale ilmuski. Ta mäletab, et pidi kirjutama kaks lugu. Mõne aja pärast kutsuti ta tagasi ning paluti oma lugu ka toimetada. Teet nendib muheldes, et tollal tundus see keeruline ülesanne, sest omast arust sai ju väga hea lugu juba kirjutatud. Nii istus ta oma loo juures paar tundi, kuni see justkui toimetatud sai. Lugu ilmus ka lehes ning Teet sai pakutud töökoha endale.

Palgalise ajakirjaniku elu oli Teedu jaoks üllatav. Ta tunnistab, et ei olnud varasemalt kõige suurem lehelugeja. Muidugi luges ta artikleid, mis teda huvitasid, kuid hommikul esimese asjana ta kätt lehe järele ei sirutanud.

Oma esimesele tööandjale on Teet tänulik juhendamise eest. Ta jagas kabinetti Margus Mikomäga, kes andis juhtnööre ja tagasisidet. Teet ütleb, et just Mikomägi eeskujul püüdis ka

tema kirjutistesse särtsu ja sära lisada. Samuti sai ta maakonnalehes kirjutada peaaegu kõigest. Lai teemade valdkond oli hea kool alustavale ajakirjanikule. Töö vaheldusrikkus on Teedu jaoks alati suur pluss olnud.

Oma esimese pika intervjuu tegi ta Urmas Sisaskiga. Sellele eelnes mitu päeva uurimistööd, millele järgnes reaalne kohtumine. Teet ütleb, et naudib inimese tundmaõppimist, mille tulemusel lõpuks sünnib kirjatükk, mis loodetavasti kellelegi korda läheb.

Lugu läbi lihtsa inimese

Nädalises töötas Teet natuke alla kahe aasta. 2009. aasta sügisel seadis ta sammud juba Tallinnasse ning asus tööle Öhtulehe toimetuses. Nagu kõik pakkumised, tuli ka see üsna loomulikult. Margus Mikomägi andis Teedule mõista, et ehk võiks ta tunda huvi Öhtulehe töökuulutuse vastu. Sel hetkel otsiti parasjagu suverepordereid. Teet otsustas, et ei ole veel valmis. Suvi sai läbi, kuid mõte oli idanema läinud. Sügisel tundis ta juba ise huvi ning sai uudiste osakonna juhi Jaan Väljaotsa telefoninumbri. Ta kutsuti Tallinnasse vestlusele ning peagi asus ta juba üleriigilisse väljaandes.

Täna ütleb mees, et oleks võinud ehk veidi oodata ja natuke Nädalises veel kätt harjutada. Esialgu tundis ta end uues kohas väga ebakindlalt. Samas leiab ta, et Öhtuleht on noorele ajakirjanikule väga hea koht. Seal oli palju juhendamist ja arukaid arvamusi, kuidas paremini saaks.

Nii mõnigi ütleks, et lõpuks tuleb ikka ühele alale spetsialiseeruda, et sellest hästi kirjutada. Teedule meeldib teisiti. Ta on oma töö juures just nimelt vaheldusrikkust hinnanud. Ühel hetkel vestles ta Dave Bentoniga ning järgmisel hetkel oli 100 meetri kõrgusel Radissoni akna taga, sest oli vaja lugu aknapesijate elust. Seejärel tuli juba kirjutada sellest, et Eesti läheb avatud elektriturule. Selline töö ei tüüta ära.

Öhtulehe juures hindab Teet seda, et olenemata osakonnast, kus sa töötad, saad sa alati mõne hea idee välja pakkuda ja selle siis ka ära teha. Samuti seda, et kirjutatakse lihtsa inimese seisukohalt, ehk ametnike asemel on loo keskmes inimene, keda probleem puudutab.

„Mulle hästi meeldib inimestega suhtlemine. Lähed ja istud lihtsalt inimese kodus diivanil ja räägid temaga tema muredest ja rõõmudest,“ räägib Teet. Ta on arvamusel, et igas inimeses on peidus lugu, mis tuleb lihtsalt üles otsida.

Teet ütleb muiates, et inimeste ärarääkimine on ehk üks tema oskusi. Ta meenutab, kuidas leppis kokku kohtumise prostituudiga. Kohvitassi taga rääkis ta ausalt ära, et on ajakirjanik ja soovib lugu teha. Loomulikult ei olnud naine sellega kohe nõus. Välja ta aga Teetu ei visanud ja nii rääkisid nad lihtsalt maailmaasjadest. Ja muidugi suutis Teet ta lõpuks ümber veenda. „Sellest sündis väga huvitav lugu,“ ütleb ta.

Oma sõnutsi on ta võrdlemisi mugav inimene ja pole endale

kunagi väga kõrgeid sihte seadnud. Talle meeldib see, et on töökohti vahetanud suuremaid ponnistusi tegemata. „Kui ma kuhugi lähen, siis ma olen, kes ma olen, teesklusteta,“ kirjeldab ta oma suhtumist.

Ootamatult telemajas

Pärast kaheksat aastat tuli Teet Öhtulehest ära. Peaaegu kaks kuud on ta töötanud Eesti Rahvusringhäälingus. Ühel päeval helistas Marko Reikop, kes teatas, et sooviks mehe tööle võtta. Teet kaalus seda pakkumist mitu nädalat ega osanud kuidagi otsustada. „Lõpuks oli minu jaoks määrav element see, et ma ei tea teletööst mitte midagi ja see pakkumine on nii hirmutav, et ma pean selle vastu võtma,“ põhjendab ta ja lisab, et ta ei otsinud endale uut kohta, vaid see lihtsalt tuli tema juurde. „Kui teed oma asja nii hästi kui oskad, vigurdamata ja vingumata, siis inimesed märkavad sind ja otsivad sind vajadusel ülesse. Minuga on nii läinud ja tead, nii on päris mõnus.“

Täna on ta sisse elanud ja ütleb naljatamisi, et enam telemajas ära ei eksi. Tema igapäevatöö on koos kahe teise toimetajaga „Ringvaate“ saateid välja mõelda. Abiks on ka kaks saatejuhti. Samuti loeb ta sisse välisuudiseid. Teet ütleb naerdes, et ei teadnud endas peituvat häält, mis välja kannab.

Täna töökohta ilmselt suurim väljakutse on teha iga päev säravalt huvitavat saadet. Telekanali vahetamine on ju väga lihtne liigutus. Teedu sõnul on meeskonna eesmärk panna kokku saade, mida vaadatakse otsast lõpuni. Austusest publiku vastu soovib ta pakkuda sellist saadet, mis ei raiskaks kellegi aega. Selles mõttes on tema töö ajalehes ja televisioonis sarnane olnud. Lugu on ikka sama, vaid esitusviis on erinev.

Inimeste leidmine, kellest lugu teha, on keeruline nii ajalehes kui ka teletöös. Teet aga tõdeb, et ajakirjanikuna nägi ta tihtipeale ajaleheloost keeldunud inimesi õhtul kaamerate ees intervjuusid andmas. Miskipärast peljatakse kaamerat justkui natuke vähem. „Meil on õnneks väga hea saade, kuhu inimesed tahavad tulla,“ lisab ta.

Üsna kurnav on ka päevast päeva uute teemade leidmine. Teet ütleb, et see ilmselt ei kõla kuigi keeruliselt. Siinkohal toob ta näiteks hüppenööriga hüppamise. Ühe hüppe teeb ära ilmselt igaüks. Terve aasta hüppata on aga teine teema. Siis ei hüppa sa enam nii kõrgele kui alguses.

Üks närvekõditavam osa tema tööst on graafiku alusel nii-öelda puldis olemine saate ajal. Toimetajad on vaheldumisi režissööri kõrval ning peavad õigel ajal õigeid nuppe vajutama. Näiteks selleks, et intervjuueeritava alla ilmuks õige nimi ja tiitel. Esimestel kordadel võttis see loomulikult jala värisema. Nüüd hakkab ta sellega juba harjuma.

Teet tunnistab, et õppimist on tal veel palju. Polnud mees ju varem teletöoga üldse tuttav ega teadnud, kuidas üht telesaadet tehakse. Optimistlikult ütleb ta, et on ilmselt eluaegne õppija. Ta naudib tundmatu vee proovimist.

Teedu sõnul on üks närvekõditavam osa tema tööst graafiku alusel nii-öelda puldis olemine saate ajal.

Nii tema tänase kui ka eelmiste töökohtadega paratamatult kaasas käiva stressiga aitavad Teedul toime tulla tema pere ja sõbrad. Ta ütleb, et oma kahe lapsega mängimine maandab stressi suurepäraselt. Samuti meeldivad talle tegevused, kus iga liigutuse tulemust on kohe näha. „Mulle meeldib muru

niita. Astud meetri ja kohe on tulemus näha. Kui pooleli jääb, näed sa täpselt seda kohta, kus see pooleli on jäänud,“ räägib ta muigega.

Eelmisel suvel vahetas ta näiteks oma Kaius elavate vanemate maja katuse ära. Ajakirjaniku tööst on jäänud sisse hea harjumus endale

tundmatud valdkonnad selgeks teha. Nii võttiski Teet ette erialakirjanduse ning vestles õigete inimestega ja vahetaski katuse edukalt ära. Kaiu kanti satub ta siiani. Raplamaa on Teedu jaoks endiselt kodu, olenemata sellest, et ta Tallinnas elab. „Muidugi on kodu. See ei muutu,“ ütleb ta.

esitleb: **bgn** ★ ★ **15. DETSEMBER 2017** **MADHOUSE RAPLA**

MEIE MEESTE JÕULUD

JÕULURAHU TOOB LAVALE:

MeieMees

PILETILEVI

PILETID EELMÜÜGIS PILETILEVIS 8€ JA KOHAPEAL 10€

MADHOUSE (KAUBA 2, RAPLA) UKSED 23.00

100 PÕHJUST VÄLJA SÕITA!

Octavia STYLE alates 14 500 €

ŠKODA

SIMPLY CLEVER

Eesti juubeliaastal kutsume kõiki eestimaalasi tegema kogu-pere-väljasõite meie ilusa maa kaunimatesse paikadesse. Põhjuseid väljasõiduks pole vaja kaugelt otsida – vahemaad on Eestis lühikesed, vaatamisväärsed leidub igas Eesti nurgas ning väike seiklus liidab noori ja vanu! Türisalu pangalt saab imetleda kaunist vaadet ka autost väljumata, kuid merele lähemale pääsed mööda pangaastangust alla laskuvat rada.

Pilt on illustreeriv

ŠKODA Tallinn • Tallinn, Paldiski mnt 73 / Pirni 1 • Telefon: 6808 222 • auto@skoda.ee
ŠKODA Laagri • Pärnu mnt. 543, Laagri • Telefon: 6837 070 • auto.laagri@skoda.ee
Aasta Auto AS • Tartu, Sepa 24 A • Telefon: 7308 000 • info@astaauto.ee
Moller Auto Pärnu OÜ • Pärnu, Välja tn. 3 • Telefon: 4476 140 • parnu@skoda.ee
Moller Auto Viru OÜ • Jõhvi, Narva mnt 143 • Telefon: 6808 200 • viru@skoda.ee
Folk Auto OÜ • Viljandi, Tallinna 45 • Telefon: 4355 340 • viljandi@skoda.ee
Warma Auto OÜ • Kuressaare, Tallinna 82a • Telefon: 4530 120 • info@warmaauto.ee

ŠKODA Eesti mobiilirakendus

www.skoda.ee

facebook.com/skodaestee

Küla ajaloo uurimisest Taani hindamisraamatust Rootsi aja lõpuni 10.

(*Algas Koduloolane nr. 4
12. aprill 2017*)

Liivi Aarma

Kullamaa kihelkond Raplamaal

Loodna

Loodna küla saksakeelne nimi *Pall* viitab sellele, et Reinimaalt Kölni lähistelt pärit ristirüütlid von der Balenid (Baltimaadel kanda kinnitanud von der Pahlenite suguvõsa) olid selle külasarase esimesed valdajad. Teadmata, kas selleks oli 1241. aasta üriku kirjas Läänemaa vasall Thiedericus de *Palle/le/*. Ilmselt üsna varsti läks aga külasaras Lode perekonna valdusesse. Ajaloolises plaanis tugines Lode perekond 1528. aastal andmetele, kus ei olnud kohta *Palle*-vasallisuguvõsa valduse ajale. 1528. aasta ürik käsitleb Loodna *Pall* mõisa pärast tekkinud lahkhelisid Kukruse omaniku Fromhold Hansu poeg Lode ja Vigala omaniku Otto Üxküllil vahel ning Tallinna ja Saare-Lääne piiskopi Georg Tiesenhauseni lepituse vahendamist.

Tüli käigus püüdis Lode Taani kuninglike ürikute abil tõendada oma perekonna varajast õigust maavaldusele: juba Taani kuningas Knut VI olevat 1196. aastal läänistanud teenete eest võitluses Eestimaa paganate vastu tema esiisale rüütel Odwardus Lodele Loodna *Pall* valduse, mille juurde kuulusid ka Sipa *Libbel* küla ja Tolli *Paritell* küla. 1222. aastal olevat Valdemar II omalt poolt läänistatud valdused kinnitanud Odwarduse pojale Heinrichile.

Kui Läänemaa läks vastavalt Taani kuninga ja Saare-Lääne piiskopi vahel sõlmitud lepingule 1238. aastal piiskopile, jäid Heinrich Lode järeltulijad endiselt suur-Loodna omanikeks, kuni Fromhold Lode isa Hans Lode müüs Sipa *Libell* valdused 15. sajandi lõpul Dietrich Raabile, nimetatud Thülenile. Tema venna Helmoldi poeg Hermann Lode ja tema naine Anna Wedberg müüsid 1505. aastal aga 1000 marga eest Loodna mõisa Vigala ja Ravila mõisaomanikule Otto Wolmari poeg Uexküllile.

Selle ostuga omandas Otto Uexküll Loodna *Palle* mõisa alla kuulunud külad ja talud: üheksaadramaase Viira *Vier* küla veskiga, lisaks vana veskikoht Viira ojal, Sitakoti *Sittakot* talu, neljaadramaase metsastunud Viirakõrve *Virakorbe* kõrgendiku, Vinguta

Vingota küla, üheadramaase Luiste Vilta *Wilkota* talu, kaks pooladrikut (üks Oresellis, teine Russalu all), kaheadramaased Luiste *Ludes* talud, üheadramaase Puusti *Pust* ja pooladrik Kirista *Geris* talud ja talupojad Kersamaa *Kersamecke* Jürgen, Uustalu *Uustallo* Jürgen ja Susi Peeter, kokku neli adramaad; Reomäe *Remomeky* pooladriku, kaheadramaase *Nömme* Kobruta *Kobbertas*, pooladrik *Aygemulli* Pert, kaheadramaase Kääsla/Käesalu/ *Kesth*, kaheadramaane Huugi *Huck* sepp ja kõik seal elanud üksjalad.

Kuid juba 1513. aastal *pantis Ravila ja Vigala omanik Otto Uexküll Loodna Pall mõisa, mida kunagi varem ei ole olnud panditud*, 6800 riia marga eest *Klaus Ungernile*. 1516. aastal vormistas Hermann Lode lesk Anna Wedberg lõplikult Loodna müügi Otto Uexküllile, kusjuures olid veel kord loetletud valdused: mõisa adramaad, Viira Vier küla ja üheksaadramaane Sitakoti *Sittakot* küla veskiga, neljaadramaane Virgate ja neljaadramaane Kärsama *Kersamech* ja 12,5 adramaad - *Nömme* Kobruta *Kobbertas*, Kesu *Keso*, Huugi *Huck*, Kääsla Reoma *Reomecki*, Luiste Vilta *Wilkota*, Oese ja Selja ? *Oresell*, Puusti *Pust*, Kirista *Geris*, Vinguta Algema *Aigsmull* ja Luiste *Ludes*.

1528. aasta piiskopi lepituse järel läks Kesu *Keso* küla, mis algselt kuulus Loodna *Pall* mõisa alla, üle Vigala mõisale. 1531. aastal teavitas Saaremaa kiriku toomhärja Johannes Lode piiritõmbamisest Vigala ja Loodna *Palle* mõisa (omanik Otto Uexküll) ja Sipa *Libell* mõisa vahel (omanik Johann Hattorp) (piiri tähistamist on üksikasjalikult kirjeldatud).

Pärast Läänemaa kodusõja lõppu 1534. aastal pandi Loodna mõisale koos Sikenkose külaga ränk trahvikoorem - 4000 marka, kuna mõisnik oli sõja kaotajate poolel. Siis läks Loodna mõis Otto Uexküllile käest Klaus Ungerni omandusse. 16. sajandi keskel hinnati mõisapõldude suuruseks neli adramaad ja talumaid oli 29,5 adramaad. 1550. aastal oli kirjas Loodna *Pall* ja Vaimõisa *Waddemois* omanik Läänemaa meeskohtunik, Saare-Lääne piiskopi nõunik (1531-1559) ja Läänemaa rüütelkonna liige Klaus Reinholdi poeg Ungern († 1560). Pärast Ungerni surma läks Loodna Kerguta *Kirkota* mõisaomaniku Otto Uexküllil poeg Heinrich Uexküllile, kes oli ka Päre *Kattentack* mõisa omanik (†1563, tõenäoliselt tapeti venelaste poolt). Tema lesk

oli Maya Gilsen, kes abiellus õige pea Johann Zoegega.

Rootsi riigi revisjoni ajal 1586. aastal veebruaril algul oli 26-adramaase Loodna *Palle* valdajaks Johann Zoege *Söge*, kelle sõnutsi oli valduses 31 adramaad ja kuhu kuulus Viira *Fira* küla koos veskiga, vana *Uhde* veskikoht Luistes Viira *Virgasischen* oja kaldal, Sitakoti *Sittakodt* talu ja üheksaadramaane Viirakõrve *Firakerwe* heinamaa ja metsaraie *Holtzung* õigus sealsamas Viira küla metsas (selle küla juurde kuulus ka üks üksjalg oma maaga); siis neljaadramaane Vinguta *Wingata* küla, üheadramaane Vilguta *Wilkuta* talu, kaks pooladrikut *Örestallis* ja *Rustellis*, kaheadramaane Luiste *Ludes* talu, üheadramaane Puusti *Rust?* talu, üheadramaane Kirista *Geres talu*, neli adramaad Kärсамäe *Kersemacke* Jürgen, Uustalu *Ustade* Jürgen ja Susi *Susse Lüste* Peter, Reomäe *Remomecky* pooladriku talu, kaheadramaane *Nömme* Kobruta *Kowertas* talu, pooladrik Tiimuli *Tymul* Perdt, kaheadramaane Keszle maa, kaheadramaane Huugi *Kuck* sepp üksjalaga.

8. märtsil 1589 oli kirja pandud mõisa valdajate andmed, siis oli Loodna *Palle* mõisa valdajaks juba õndsas Johann Zoege (†1588) lesk Maia Gilsen, kes oli esimesest abielust Heinrich Otto poeg Uexkülliga lesestunud ning abiellus veel kolmandat korda Hans Bergiga (†1596). Lesena loovutas ta Loodna mõisa oma kasupojale Ernst Bergile Päre mõisast, kellel oli ka pärimisõigus, kuna oli abiellunud tema ja Heinrich Uexküllil tütrega.

Pärandijagamise lepinguga Ernst Bergi poegade Otto ja Ernst Bergi vahel sai Otto Loodna *Pall* mõisa ja Ernst Päre *Kattentack* mõisa. Otto Bergi (†1625) lesk oli Dorothea Treyden ning pärijaks sai nende samanimeline poeg Otto Berg, kes sai endale Loodna mõisa koos Kääslaga. Jagamislepinguga eraldati Loodnast Luiste ja liideti Bergide Teenuse maavaldusega. Otto Berg sai Loodna koos mõisamaaga, samuti Kärsama *Kersemah*, Kobruta *Kobbert*, Kääsla *Käesall*, Huugi *Huyck*, Vinguta *Wingota* ja osa talusid.

Otto Otto poeg Berg († 1650) määras testamendiga pärijaks oma lese Christine, sündinud Boye. Enam aega oli mõis panditud Wolmar Wrangellile. 1659. aasta lepinguga sai Loodna Christine Boye tütrele, Loodna pärijannale Dorothea Otto tütar Bergile ja kaasavarana tema abikaasale,

ooberst Gustav Gerhardi poeg Lodele († 1705). 1671. aastal oli omanik *Gustav Lode ja tema naise vanaema Gross-Schwiggemutter Dorothea, sündinud Treyden oli kõvasti võlgu Hans Ernst Wulframsdorffile. 1683. aastal soovis viimane Loodna mõisa immiteerida ning enda nimele kirjutada*. 1688. aastal vabastati mõis reduktsioonist kui keskaegne rüütlivaldus. 1696. aastal oli umbes 14-adramaase Loodna aadlimõisa omanikuks meeskohtunik *Gustav Lode, pandihaldur oli Hans Georg Mohrenschildt*.

Kohtu otsusega mõisteti Loodna mõis küladega: neljaadramaane Kärsama *Kersemah*, kolmeadramaane Kobruta *Kobbert* ja neljaadramaane Vinguta *Wingota* koos Kääsla *Kaessel* mõisakesega *Hofchen* Gustav Lode kuuteistkümnemele kreeditorile (laenuandjale). 1715. aastaks oli Gustav Lode sugulane Jakob Johann Berg (Otto Reinholdi poeg) neilt suurema osa mõisast välja ostnud või rentinud ning ostis Gustav Lode tütrele Anna Maria Lindtmannilt 12. VII 1722 ka pärusmõisa nime. Maanõunik Jakob Johann Bergi (†15. IX 1734) pärijaks oli tema lesk Agnetha Wilhelmine Wilhelmi tütar Mecks ja ta lapsed.

Sipa Libell

1222. aastal kinnitati Sipa küla maad Heinrich Odwardi poeg Lodele. Saare-Lääne piiskop olevat omakorda kinnitanud 1238. aastal siinsete maade kuulumist Lode suguvõsale, kes liitsid Kasari jõe kaldal paikneva Sipa *Libell* küla Loodna *Pall* maavalduste hulka. Kuna algallikaid pole enam säilinud ja informatsioon pärineb 1528. aasta Loodna maade tagasinõudmise protsessilt, siis hilisemad ajaloolased on kahtlustanud siin võltsitud andmete esitamist piiskopile (eriti Loodna *Pall* küla valdamise kohta).

Lodede varasest valdusõigusest annavad siiski tunnistust u. 1284. aasta Taani valduste ja Saare-Lääne piiskopkonna vaheline piirileping, kus on juttu Odward Lode nimelisest maavaldajast, kes peaks olema eelmise Odwardi lapselaps. Loodnast eraldatud Sipa *Libell* mõisa on esmakordselt kirjalikult nimetatud 1414. aastal kuueadramaase mõisapõldude ja 32-adramaase talumaadega.

15. sajandi lõpul oli Kukruse mõisnik Hans Lode müünud Sipa mõisa Dietrich Raab, nimetatud Thülenile. 1510. aastal sõlmisid Sipa mõisniku Dietrich Thüleni lese Anne, sündinud Uexküll, võlausaldajad lepingu, mille järgi Anne pidi üle andma Ellamaa küla Claus Hastferile *Holsteverile*, mille eest Anne sai 550 marka. *Tucke* küla pidi Anne andma Peter Uexküllile 600 marga eest. Anne abiellus arvatavasti uuesti Lieveni suguvõsa esindajaga, nii et 1527. aastaks kuulus Sipa mõis Jürgen Lieveni pärijatele, kes müüsid 18 taluga Sipa mõisa Johann Hattorpile. Säilinud on Sipa mõisa ja ordule kuulunud Sõtke mõisa vahelise piiri kirjeldus 1530. aastast, kus piiriks oli Kütke oja ja raba serval Pitkamäel vana ristikivi, millel oli juba 1464. aastast ordumeistri rist.

1531. aastal märgistati Vigala mõisa omaniku Otto Uexküllil Loodna *Palle* mõisa ja Johann Hattorpi Sipa *Libell* mõisa *Hofe* vahelist piiri. 1543. aastal oli Sipa *Libell* omanik Aelf Hattorp esitanud oma otsuse seoses Vigala mõisniku Otto Uexküllil tüliküsimusega Läänemaa meeskohtule (kohtunikuks oli Klaus Ungern ja kaasistujateks Kersten Titfer ja Klaus Uexküll).

1547. aastal lahendasid Sipa *Libell* mõisa valdamise probleeme Aleff Johanni poeg Hattorp koos oma abikaasa Dorothea vom Langega ja Erastvere mõisa omanik Johann Zoege, kes oli Hattorpi õemes. Vahepeal oli esimene abikaasa surnud ning Aleff Hattorp uue abikaasa Annaga valdas mõisa ka Liivi sõja algul. 1560ndate aastate alguses oli Hattorpidel 18-adramaases Sipa *Libell* mõisas 34 adratalupoega, kolm veskit, seitse üksjalga ja 13 vabadikku. 1563. aastal oli Sipa *Libell* puidust mõisahoonel maha põletatud ja kohal viibis vaid Hattorpi lesk. Rootsi kuningas redutseeris mõisa.

Oktoobris 1564 doneeris rootsi kuningas Erik XIV 18-adramaase Sipa mõisa 24 adratalupoja, seitsme üksjala ja kolme veskiga Åke Bengtsonile ja Hermann Flemmingile (u 1520 - 25. III 1583) igaveseks. Hermann Persson (ka Pedersson) Flemming oli Rootsi sõjaväelane, admiral ja riigitegelane. Aastatel 1564-1565 oli ta Eestimaa asehaldur.

(Järg 16. lk)

Küla ajaloo uurimisest Taani hindamisraamatust

1586. aastal kuulus 18-adramaane Sipa *Lübbela* mõis (Tõnnis Maydelli registris 20 adramaad) Herman Flemmingile ja Christiern Gabrielsenile (Åke Bengtsoni asemel). Samas andis leskproua Hattorp komissaridele üle teate, et tema mees suri 1562. aastal enne rootslaste tulekut Läänemaale. Komissarid lubasid dokumendid üle vaadata. Claes Flemming päris mõisa isalt. Arvatavalt 1591. aastal taotles Anna Hattorp oma uue abikaasa Tõnnies Homburgiga hertsog Karlilt Sipa mõisa alade - Alaküla veski, Sipa ja Valuste külade pärandi õigust.

1591. aastal saigi mõis jagatud Flemmingite ja Anna Hattorpi vahel: pool mõisast jäeti Claes Flemmingile, teine pool Anna Hattorpile ja ta kaaspärijatele. Mõisa all oli siis kaks veskit kahe adramaaga, 23 talu 15 adramaaga, üks üksjalg ja kaks vabadikku, 6,5 adramaad oli harimata maad ja viis üksjala kohta olid tühjad. Mingi aeg hiljem oli kogu Sipa mõis siiski Flemmingite valdus. Sippa *Libelli* mõisa müüs Claes Flemming 1617. aastal Reinhold Fabian Fersenile (1594-1649 Tallinnas, oli Raikküla mõisaomaniku Fabian Ferseni poeg). 1663. aastal oli 15-adramaase Sipa *Sappe*, *Sippa* mõisa omanik kolonel Hans Fersen (1625-1683), Reinhold Fabiani poeg.

1665. aastal tülitsevad Sõtke, Päädeva ja Sipa mõisate omanikud piiride pärast. 1678. aastal müüs kolonel, endine Liivimaa kuberner, kindral ja maanõunik Hans Fersen Sipa mõisa Raikküla mõisa omaniku Hermann Ferseni (-1654) samanimelisele pojale Hermannile. 1678. aastal oli 15-adramaase Sipa *Sippa* mõisa omanikuks märgitud kolonel Hermann Fersen (u 1630 - 1709 Moskvas vangistuses), kes oli Kose-Uuemõisa *Neuenhof* ja Cronendahli *Skabersjö* omanik. 1696. aastal oli 15-adramaase Sipa *Sippa* aadlimõisa omanik kolonelleitnant ja maanõunik Hermann Fersen, mõisa alla kuulusid Sipa *Sippa* ja Lehtmetša *Lehkmetsa* külad.

Tolli

Kui uskuda 1528. aastal kirjapandut, siis oli 13. sajandil Tolli *Paritell* külasarase esimesteks omanikeks Lodele perekond. Osa sellest piirkonnast kuulus ka Tiesenhausenite perekonnale. 1389. aastal vahetas Bartholomeus Tiesenhausen oma poegadega - Nikolause ja Hermaniga - mitmed valdused, sealhulgas Ibina *Hopeselle* küla Kullamaa kihelkonnas, aga ka Sikenkose Vigala piirkonnas Hinke Lievele tema maade vastu Läti aladel. Tolli omanikeks oli Hösddeni perekond. 1456. aastal müüsid vennad Winrich ja Tidrik Hösddenid 5500 vana riia marga eest Tolli *Parienthal*, Teenuse ja veel teisigi külasid vendadele Lievenitele, s.o Hansule, Engelbrechtile, Friedrichile ja Evertile.

Ostu-müügilepingus olid kirjas 10-adramaane Ibina *Ubenali* (praegune Tolli küla) 11 taluga, kaheksaadramaane Tolli *Parientall* ja Noitesi külad seitsme taluga (kuulusid Urevere vakusesse Kullamaa kihelkonnas), ning nelja ja poole adramaased Teenuse *Stenhuseni* ja Jõeveere

Jogenwerde (tänapäeval Jõeäärse) külad seitsme taluga.

15. sajandi lõpul oli Tolli *Pargenthal* maavaldused ostnud Varbla omanik Otto Heinrichi poeg Fahrensbach († 1500). Tolli maavalduse *Parienthal Gueth* omanikuna jättis Otto Fahrensbach testamendis Risti vikaariale Märjamaa kihelkonnas üheadramaase Kuuda talu kõige selle juurde kuuluvaga. Nimetatud vikaaria vikaar pidi kasutama Kaguvere küla koos üheadramaase Kuuda taluga. Vikaar pidi kaks korda aastas laskma preestritel Haapsalu toomis mälestada Otto vanemaid ja jagama neile kummagi mälestamise eest kolm marka. Vikaar pidi vajamineva raha - kokku kuus marka - saama oma (eelnimetatud) maadest ja varadest.

Otto Fahrensbach pärandas oma Tolli maavalduse *Gueth* tütardele Annele ja Hildegardile ühel tingimusel: ükskõik kumb neist esimesena abiellus, pidi pärandiosa 3200 riia marka teisele välja maksma. Nii sai Tolli omanikuks Otto tütar Anne Fahrensbach, kes oli abiellunud Helmholt Schwarhoffiga. Seejärel asutati Kasari jõe paremkaldale Tolli *Pariental* mõis, mis oma eestikeelse nime sai 17. sajandil von Tollide järgi. Schwarhoffile kuulus Tolli mõis kuni 1536. aastani. 1512. aastal olid Schwarhoffil piiritülid Loodna mõisnikuga Viira ja Teenuse külade vahel olnud heinamaa pärast. Tolli mõisa alla jäi siis ka Jõeveere-Jõeäärse (kirjutatud on *Legenpere*, peaks olema *Kirgenpere* – õ ol) küla. 1536. aastal mainis Schwarhoff, et tema eelkäijad mõisaomanikena olid öndsad Ewert Lieve, Hans Lieve ja Otto Fahrensbach.

1536. aastal müüs Helmholt Schwarhoff mõisa 12 000 riia marga eest Läänemaa stiftifoogtile Wolmar Treydenile. 1560. aastal pärisid mõisa Wolmar Treydeni abikaasa, 1561. aastal tema pojad Johann ja Reinhold Treydenid. 1563. aastaks oli Tolli *Parienthal* mõisa kivihoone maha põletatud ja omanik Reinhold Treyden oli põgenenud Saaremaale. 1564. aastal oli Reinhold Treydeni 24-adramaase Tolli *Parrental* mõisas 52 adratalupoega, kaks veskit, 18 üksjalga ja 14 vabadikku. Rootsi riik konfiskeeris mõisa. 1570. aastal läänistati mõis Sten Flemmingile ja Olaf Angermannile.

1578. aastal pantis riik 24-adramaase Tolli mõisa 2559-taalrilise palgavõla katteks hilisemale feldmarssalile Ohukotsu omanikule Moritz Wrangellile. 1586. aastal kuulus mõisale 22 adramaad: seitse Urevere (kolm neist võssa kasvanud) külas, viis adramaad Teenuse *Stenhusen* külas (kolm võssa kasvanud) ja kümme adramaad Übbina (seitse võssa kasvanud) adramaad. 1591. aasta vakuraamatus oli märgitud, et Moritz *Mauritz* Wrangell valdas 24-adramaast mõisa, kus oli 54 adratalu, kaks veskit, 18 üksjalga ja 14 vabadikku. 1595. aastal oli Tolli *Mauritz* Wrangelli omand.

Endise omaniku järglastele tagastas rootsi kroon läänina Teenuse küla. Wrangelli Poola põgenemise järel tagastas riik kogu Tolli mõisa Treydenitele. Pärast Treydeni surma

läks mõis tema õele Alheitile *Ahle*, kelle esimene abikaasa oli Heinrich Vietinghoff ja teine abikaasa Reinhold Lieven. Alheit (Adelheid) Treyden, Heinrich Vietinghoffi lesk, pärandas testamendiga 1614. aastal Tolli oma teisele abikaasale Reinhold Heinrichi poeg Lievenile. 1615. aastal koostas Reinhold Lieven oma testamendi, kus Tolli *Pargental* mõisa suhtes täitis ta abikaasa soovi. Alheiti testamendiga läks mõis tema vanemale pojale Jürgen Lievenile (1580-1659), keda on omanikuna märgitud 1626. ja 1649. aastal. Kuna teine poeg Berndt sai Liivi *Parmel* mõisa, mis oli suurem kui Tolli, siis pidi Jürgen Sooniste *Hellenbeck* mõisast niipalju adramaaid juurde saama, et vara suurus oleks võrdne venna omaga.

Järgmise pärandi jagamise lepinguga omandas nn vana mõisa - *Parientali* Saaremaa maanõunik ja viitsekuberner, kolonel Christian Christiani poeg Toll, kes oli Jürgen Lieveni tütre Anna Sophia mees. Mõisa suurus oli 13 adramaad. Christiani Tolli († 1675) pärandi jagamise lepinguga omandas 5500 riigitaalri väärtusega mõisa tema poeg Carl Gustav Toll tingimusel, et tasub isa tehtud võlad ja maksab kaaspärijatele välja nende osad. 1689. aastal oli piiritüli Haimre ja Tolli mõisa vahel. 1688. aastal mõis vabastati reduktsioonist. 1696. aastal oli 13,7-adramaase Tolli omanikuks kornet Carl Gustav Toll. 1706. aastal müüs Carl Gustav Toll mõisa ema ja kaaspärijate nõusolekul kälimehele, assessor Johan Hermann Lagerstiernale (Wineckeri poeg) 5000 riigitaalri eest. Ostusumмага tehti tasaarveldus Tolli võlgadega Lagerstjerna, sugulaste, Kuussaare kiriku ja teistega. Järelejäanud 568 riigitaalrit jäi Tollile endale.

Teenuse

Tänapäeva Teenuse küla on oma nime saanud saksakeelsest nimest *Stenhusen-Steinhausen*, mis tõlkes tähendab Kivihoonet, ka Kivilossi. Ilmselt on siingi tegemist ristirüütli hüüdnimega, sest Steinhausenite suguvõsa esindajad olid rootsi ajal tuntud ka siinmail. Teenuse külla võidi varakult ehitada ka kivist hoone, mis varajaste sõdade käigus hävitati. Mis nime kandis küla enne vallutust, on teadmata.

15. sajandi alul kuulus küla Tolli maavaldusesse, 1456. aastal müüsid vennad Winrich ja Tidrik Hösddenid *Hoessdenid* 4,5-adramaase Teenuse küla seitsme talukohaga koos *Jogenwerde* ja *Ravemäe* heinamaaga Lievenitele. 15. sajandi lõpul ostis küla Tolli maavalduse koosseisus Otto Heinrichi poeg Fahrensbach ning pärast tema surma (arvatavasti 1500. aastal) sai omanikuks tütar Anne Fahrensbach, kellega abiellus Helmholt Schwartzhoff.

Schwartzhoffil olid 1512. aastal

Loodna naabermõisniku Otto Uexkülliga piiritülid Viira ja Teenuse külade vahel olnud heinamaa pärast. 1536. aastal müüs Helmholt Swarthoffi Tolli mõisa koos Teenuse küla 12 000 riia marga eest Läänemaa stiftifoogtile Wolmar Treydenile. 1563. aastal konfiskeeris Tolli mõisa koos Teenuse küla rootsi riik. 1570. aastal läänistati Teenuse küla Sten Flemingile ja Olaf Angermannile, 1578. aastal läänistati aga palgavõla katteks Moritz Wrangelile. 1586. aasta rootsi revisjoni andmeil kuulus Teenuse *Stenhusen* küla viie adramaaga (neist kolm harimata) Moritz Wrangelli 22-adramaase Tolli mõisa maade hulka.

Mõisale pretendeeris ka Heinrich Vitinghoff, sest varem oli mõis Johann Treydeni, tema naisevenna pärusvaldus. 1590. aastal mõistetigi Heinrich Vitinghoffile Tolli mõisa kuueadramaane Teenuse küla koos juurdekuuluvate talude, heinamaade ja piiridega. Vietinghoffi lesk, kes oli abiellunud Lieveniga, oli hiljem kogu Tolli *Parientali* mõisa omanik. 1641. ja 1649. aastal oli Teenuse *Steinhausen* mõisa omanik Georg Lieven. Aastal 1660 Georg *Jürgen* Reinholdi poeg Lieveni päranduse jagamise lepinguga langesid Teenuse külad Jõeveere *Jöfferen*, Urevere *Urrifer* ja Altküla *Allo* 12 adramaaga tema tütre Helene abikaasale, meeskohtunik Ernst Johann Bergile.

1663. aastal oli 12-adramaase Teenuse mõisa ja 7,5-adramaase Luiste mõisa omanikuks meeskohtunik Ernst Johann Berg. 1675. aastal panditi Teenuse mõis. 1678. aastal oli kaheadramaase Teenuse ja 15-adramaase Luiste omanikuks samuti Ernst Johann Berg. Teenuse mõis oli reduktsioonist vabastatud. Ernst Johann Otto poeg Bergi (†1693) pärija oli tema poeg, major Otto Reinhold Berg (†1696), kes oli 11,5-adramaase Teenuse mõisa omanikuna kirjast veel 1696. aastal. Tema lesk Sophie Elisabeth (Jakobi tütar) Stael von Holstein abiellus 1697. aastal Hans Johann Gyllenloodiga; nad olid Teenuse mõisa valdajad veel 1704. aastal.

1708. aastal pantisid major Otto Reinhold Bergi laste eestkostjad Teenuse mõisa poolteiseadramaase Jõeveere *Jower* talud ja ühe adramaa mõisamaad ning 1 3/4 adramaad talumaad nende ema mehele, rittmeister Hans Johann Gyllenloodile kuueks aastaks hinnaga 917 riigitaalrit.

Päri

Päri küla ajalooline nimi oli Katkutaga *Kattentack* (madal soine koht) või *Kattentappe*, tänapäevase nime sai mõis krahv Bergi järgi. 1450. aastal oli Päri *Kattentappe* mõis kuulunud Swarthoffidele koos Turpla *Durgell* küla, kellelt ostis mõisa Klaus Uexküll. 1453. aastal kinnitas Saare-Lääne piiskop sertifikaadiga nõbude Konrad ja Klaus Uexküllid Vi-

gala ja Päri pärandusena saadud omanikeks.

Vigala loss *Haus* ja mõis *Hofe* Vigala kihelkonnas ja Päri *Kattentack* mõis *Hof* Kullamaal olid alates 1453. aastast Saare piiskopkonna piiskopi armukirjaga *Gnadebrief* kõige juurde kuuluvaga ühiseks valduseks *in samenden Hand* nõbude *Vetter* Vigala mõisast Konrad Uexküll ja Päri mõisast Klaus Uexküll vahel. 1492. aastal ol Päri omanik Johann Uexküll, kes abielludes Lene Wekebrodiga omandas ka Riisipere mõisa.

Päri mõis läks abielu teel Ungernitele, aastatel 1525-1544 oli Päri mõisa omanik Jürgen Ungern († 1575), kes 1532. aastal nõudis teiste ühisvaldusesse kuulunud liikmete - Jürgen Buxhoewdeni lese, Dietrich Brackeli ja Martin Kelle lahkumist Päri mõisast, sest tema pidi oma poja - Jürgen Ungern noorema mõisa sisse kolima. Siiski oli mõisaomanikuna seejärel teada tema teine poeg Reinhold Ungern (†1607), kes müüs koos isaga 1544. aastal Päri mõisa Otto Uexküllile Kirkota mõisast ja loobus kõigist õigustest mõisale ning koos isaga ostsid 1550 Latgalesse Asote mõisa. Otto Uexküll (†1545) või tema pärijad olid osa osturahast 1546. aastal veel Ungernitele võlgu.

1560. aastal sõlmis Taani kuninga vend hertsog Magnus kaubaleppe Päri *Kattentack* ja Loodna *Pall* omaniku Heinrich Otto poeg Uexkülliga 600 joachimtaalri eest vabaks raieks *freien Hölzungsrechts* sealsetest metsadest. 1563. aastal on teade selle kohta, et venelased olid Päri *Kattentack* mõisa kivist hoone maha põletanud ja kohapeal oli vaid Heinrich Uexküllil lesk Maya Gilsen. Sellel ajal oli 39-adramaase Päri *Kattentack* mõisa all 47 adratalupoega, üks veski ja 13 üksjalga. 1586. aastal oli rootsi revisjoni andmetel 39-adramaase Päri mõisa omanik Ernst Berg (haiguse tõttu ise komisjoni ette kohale ei tulnud), ta oli abiellunud Heinrichi tütre Katharina Uexkülliga. Nooruses oli Ernst Berg olnud Saksamaal ja nüüd oli rootsi sõjaväes Jobst Baneri teenistuses. Pontus de la Gardie oli talle mõisa kinnitanud.

Päri ja Loodna mõisate pärijanna (mainitud 1596) oli lesk Katharina Uexküll. Päranduse jagamine toimus tema poegade Otto ja Ernst Bergi vahel 1620. aastal. Ernst Berg sai Päri mõisa (tema nimest on tulnud eestikeelne nimi), Otto Berg sai Loodna. 1663. aastal oli 22,5-adramaase Päri *Kattentack* mõisa omanik Ernst Berg koos küladega: Kastja *Kasty*, *Kastiaso*, Lemmikküla *Lemmiküll*, Oomküla *Omküll* ja Turpla *Turpel*. 1678. aastal oli 15-adramaase Päri mõisa omanik Ernst Berg. 1680. aastal eraldati Päri mõisast Jõgisoo *Jõggis* mõis, mille suurimaks külaks oli 12 taluga Kastja küla. 1696. aastal oli 16,5-adramaase Jõgisoo aadlimõisa koos Idovaga oma-

Rootsi aja lõpuni 10.

nik Gotthard Friedrich Klebeck. Päri aadlimõisa koos Turplaga omanikuks oli siis Gustav *Ernsti poeg* Berg. 1702. aastal oli sama omanik - kolonel Gustav Berg, kuid pandivaldajaks oli Jacob Heinrich Schwengelm, endise pandivaldaja kapten Robert Hauenschildi lese teine mees. Päri mõisa piirides oli Turpla postijaam.

EAA.1.2.C-1-36 kaardil Väike Omküla, veski, kõrts jne.

Maidla

Risti-Virtsu maantee lähedal asustatud Maidla, algsetl Togumäe külast loodes Liivi jõe idakaldal arvatav üheteistkümnenda aastatuhande algusest pärit linnamägi, mille nimi algsetl oligi Togumägi *Toggo-mäcke*, tänapäeval millegipärast Venemägi. See annab tunnistust piirkonna põlisest asustusest. Tänapäeva Maidla küla paikneb ajalooliselt põlises Togumäe äärses külas, rootsi ajal kirjutatult *Toggo-mäckeby*, mis on andnud nime ka mõisa saksakeelsele kohanimele - Tockumbeck. Piirkonnas paiknes ka Kaoküla küla. Mõlemad külad kuulusid ordu aja lõpuni Koluvere lossi ametkonda.

Piirkonda kuulus ka Leevre *Lewer*, milline küla oli piiskopi-valdustest 15. sajandi algul läinud rüütel Scherenbeke valdusesse koos Laukna küllaga ja piiskop nõudis valduste ennistamist talle, mis ilmselt ka toimus. 1518. aastast on säilinud piiskopi Läänemaa vakuraamat, kus on Väike-Kalju vakuses küladena kirjas Togumäe *Toukennbeke*, Kohatu *Kohhat* ja Käända *Kaenda* kõrval ka Leevre *Lewer*. Rootsi võimu tulekuga hakkasid kõik piiskopivaldused kuuluma rootsi kroonile.

1594. aastal kinkis Poola-Rootsi kuningas Sigismund III Tönnies Maydellile (†1600) tingimusteta Kaoküla *Kaiküll* *Kaikillaby* küla ja Togumäe *Tockumbeck* külad. Gustav II Adolf läänistas 1614. aastal Maidla *Tockumbeck* ja Kaoküla *Koiküla* külad Georg (Jürgen) Tönnise poeg Maydellile. 1615. aastal oli kolmveerand-adramaane asustatud ja kuue ja veerandi adramaane võsastunud Togumäe *Toggomäckeby* küla koos veskiga antud Jürgen Maydellile, nagu ka Suur- ja Väike-Kaoküla (viis asustatud ja kuus võsastunud adramaad ning kolm võsastunud üksjalakohta), aga ka pool asustatud ja pool võsastunud *Nummera* kohta ja võsastunud kaheadramaane *Kuselli* koht. 1615. aastal kuulus asustatud ühe-adramaane Käända *Ken/d/a* saras rootsi kroonile.

Samas oli Kaokülalt *Kaikyll* asustatud pool adramaad ja kolm neljandikku kõnnustunud adramaad Jöran Handdtwytt *Handwyk* saanud kuningas Gustav Adolfilt eluaegseks kasutamiseks. Nime- tatud vaba talupoja poeg, pärit üheadramaalisest Käända *Kenda-perre* perest, kes oli Liivi sõja ajal Venemaale sattunud, tatarlaste ja türklaste käes vangis olnud, kuid Karl IX oli talle talu tagasi andnud ja Gustav II Adolf kinnitas tema

õigusi. Ilmselt sai siis ka rootsi krooni valduses olnud Käända saras temale. Vaba talupoeg kohustus ise teenima ühe hobusega rootsi sõjaväes. 1641. ja 1649. aastal on Käända *Kähndo* omanikuks Johan Jürgensohn */Handwyk/*. Käända mõis redutseeriti ja jäeti tertsiaalmõisana omanikule. 1696. aasta oli neli-viiendiku adramaase Käända mõisa valdaja Johann Handtwijk.

Maydelli õigusi tulevase Maidla mõisa kohta kinnitati uuesti 1626. aastal Norrköpingi õiguse järgi. Mõisa rajasid omanikud 1631. aastal. 1637. aastal päris maanõunik Jürgen Tönnise poja Maydelli testamendiga Maidla *Tockumbeck* mõisa Kullamaal tema poeg Jürgen ja Maidla *Wredenhagen* mõisa Hageri kihelkonnas teine poeg Tönnis. Meeskohtunik Jürgen Jürgeni poeg Maydell pantis 1665. aastal Maidla *Tokumbek* mõisa üheksaks aastaks Matthias Poortenile hinnaga 4000 riigitaalrit.

1676. aastal oli 15-adramaase Maidla *Tockumbeck* mõisa omanik Jürgen Maydell, kes 1684. aastal pärandas oma mõisa poegadele: Jürgen Friedrichile, Gustav Johannile, Tönnis Heinrichile ja Hans Ernstile. Mõisa alla kuulusid Togumäe *Tockumbeck* ja Kaoküla *Kaiküll* külad, üks veski ja üks kõrts Haapsalu tee ääres. Mõis redutseeriti, kuid jäeti tertsiaalmõisana rendile Jürgen Friedrich Maydellile (†enne 1696, abikaasa oli Dorothea Hastfer, Kabala omaniku Heinrich Hastferi tütar).

1696. aastal kuulus ligikaudu kümneadramaane Maidla tertsiaalmõis õndsale major Friedrich Jürgen Maydellile. Seejärel oli rentnikuks tema vend Hans Ernst Maydell (†1728). Rahvajutuna räägitakse Venemäest edasi Ömma rabas paikneva Lao järve kohta, et Maidla rahvas oli suure näljahäda sunnil läinud sinna vabasurma.

Karita, Kohatu, Kütke

Ristisõdade järel kuulus siinne kant esialgu Saare-Lääne piiskopi valduste hulka. Nii lääne- kui ka idakaldal paiknevad Kasari jõeäärsed põlised külad Kohatu, Karita ja Kütke kuulusid Kullamaa kihelkonda. Siinse kandi ammusest asustatusest räägivad kivivared metsades ja kohanimed nagu Lossimägi, Kohatu ja Kütke mõisa vahel, kus vanasti loss olevat olnud; Kävaste mäel olla koguni klooster olnud (jääb Ritsu karjamaale, varem on olnud Kütke mõisa all Kävaste talu, millest enam eriti ei teata. Kävaste mäele olla ka katku ajal surnuid maetud. Sealsamas Allika lubjaahju juures Kirikumäel olla ka kirik olnud, sealt olevat ristitükke ja vanu rahasid leitud.

Kohatu-nimeline küla on tänapäeval pärast Vabadussõjajärgset maareformi moodustunud Kütke ja Kohatu mõisa maadest, nn Kohatu asundusest ja mõisa Karita külast. Ei pea paika internetis kirjutatu, justnagu Karita küla Kasari jõe idakaldal oleks kuulunud Märjamaa kihelkonda. 15. sajandi algul oli 30-

adramaane Karita küla Kullamaa kihelkonna suurim.

Tolleaegne Saare-Lääne piiskop Winrich Kniprode vahetas siis Karita *Carisel* küla Uugla *Udenküll* mõisa vastu. 1518. aastal kuulusid Koluvere lossilääni Karita *Carisell* (vaba mehe) veski ja suhteliselt suurearvulise võssa kasvanud adramaadega Karita küla, aga ka Kohatu *Kohhat*, Käända *Kenda* ja Leevre *Ledefer* külad. Rootsi võimu tulekuga läksid kõik piiskopivaldused rootsi kroonile. 1586. aasta rootsi revisjonis ära toodud vaid üheadramaane Karita *Karrittu* veski, mille Pontus de la Gardie oli andnud 163 taalri eest õndsale Bengt Falckile.

1590. aastal läänistas kuningas Johann III seitse adramaad Kütkest, Karitast ja Leevrest Iwan Romanovile, mida kinnitas ka Rootsi-Poola kuningas Sigismund 1594. aastal Stockholmis. 1615. aasta Koluvere lossilääni vakuraamatust nähtub, et rootsi järgmised valitsejad olid jaganud piirkonna (suur osa asustamata) külavaldusi vene bojaaridele, kes Rootsi krooni teenistusse astusid: Leevre *Leffwerby* ja osa Karita *Karitalby* külast kuulusid Cassary Baranoffile ja Daniel Collwaszi lesele. Karita külast oli jagatud talusid veel Pärwoi Putiloffile, kes kasutas ise üheadramaad Kohatut *Kohatha*, valdas pooleadramaast Karita *Karrithall* veskit ja pool adramaad asustatud ja kaks ja pool adramaad võssa kasvanud Kärevere *Kirroferby* külas maadest. Kütke *Kyckkeby* küla üht adramaad kasutas Daniell Goluasz *Collwaszi* lesk, nagu ka mahajäetud pooleadramaast veskikohta, pooleadramaast Susipere *Sussipärre* kõnnumaastunud talukohta ja Jõesuu *Eyesu* (kolm neljandikku võssa kasvanud) talu.

Kasenuurme *Kasenormby* küla oli kolmeks jaotatud: Cassary Baranoffile üks asustatud ja kolm kõnnumaastunud adramaad, rüütel Peter Wulfile kaks kõnnumaastunud adramaad ja Heinrich Eskilsoni lesele üks asustatud ja üks kõnnumaastunud adramaad.

1639. aastal valdasid Konrad Leps ja Hans Romanovitz Kütket, Karitat ja Vaiknat. 1641. aastal kuulusid Kütke *Kiek*, Kohatu *Kohhat* ja Karita *Karrita* külad koos Vaikna ja Üdruma küllaga ainult Hans Romanowizile (†1653), kes oli Vaikna sarase eelmise valdaja väimees. Kuninganna Kristiina kinnitas selle valduse 1648. aastal.

Vaikna mõisa pandipidaja Heinrich Niederhoff rentis 1682. aastal endale esialgu aastaks Vaikna kõrvalmõisa Kohatu *Kohhat* koos veski ja Karita küllaga 220 riigitaalri eest. Need valdused langesid reduktiooni alla. 1696. aastal oli 19,5-adramaane Vaikna koos Kohatuga õnds Tallinna kodaniku Heinrich Niederhoffi kümneks aastaks rendile antud mõis. Heinrich Gutsleffi leselt Anna Dorothea Tolcksiilt läks vastavalt Eestimaa Ülemmaakohtu otsusele Vaikna mõis (kuhu kuulus ka Kütke) Romanowitzide pärijale Axel Heinrich Köhlerile († enne 1757).

1696. aastal kuulus kuueadramaane Leevre *Lefwer* tertsiaalmõisana Friedrich Johann Baranoffile.

Sooniste

Ellamaa küla *Hellenbeke villa* on esmakordselt allikates mainitud 1275.-1285. aasta vahel Läänemaa ja Harjumaa piirileppes, kus piir läks Ellamaa ja Lehetu külade vahelt läbi. Algseid teateid on külavalduse kuulumisest Hans Lodele, kellelt ostis need Dietrich Taube. Tema müüs küla ja maavaldused Klaus Hastferile, kes müüs Ellama *Hellenbeck* küla Uexkülliile. 1515. aastal ostis Liivi mõisaomanik Jürgen Live Dietrich Uexkülliilt Ellamaa *Hellenbeke* maavalduse. 1525. aastal päris Ellamaa sarase s.o Ellamaa *Hellemäcky* ja Sooniste *Seunis* külad Jürgen Lieve samanimeline poeg Jürgen. Soonistet *Soinitz* nimetati 16. sajandil enamasti Ellamaa *Hellenbeck*, *Hellemeggi* valdusena, kuhu kuulus ka Sooniste.

Koht langes Liivi sõja ajal Rootsi krooni kätte ja immiteeriti (anti kohtuotsuse põhjal ajutiselt teise isiku valdusesse) 1581. aastal Ewert Delwigile. 1586. aastal oli Sooniste-Ellama *Hellenbeck* Ewert Delwigi pandivaldus kaheksa adramaaga (Tönnis Maydelli registris kümme adramaad). Delwigi on nimetatud 1589. aastal Hellamaa *Hellebeck* mõisa pandivaldajaks. 1595. aastal sõlmis tema Pontus De la Gardie loal lepingu Reinhold Lieveniga, millega viimane ostis mõisa päriks († pärast 1615). Temalt päris poeg Bernhard Lieven (†1649 ja 1654. a vahel). Kindralmajor, Saaremaa kuberner Reinhold Bernhardi poeg Lieveni (†1665) pärijate pandihooldajad panti- sid 1674. aastal Sooniste neljaks aastaks Wilhelm Hildebrandtile ja Joachim Baumgartenile hinnaga 2500 riigitaalrit. Wilhelm Hildebrandti (†) väimees Peter Polack loobus 1677. aastal oma õigustest Soonistele, Joachim Baumgartenist sai Sooniste mõisa pandi ainuvaldaja.

Sooniste oli reduktioonist vabastatud. 1696. aastal valdas 15-adramaast Sooniste *Soinitz* mõisa Joachim Baumgarteni lesk Sophia Margaretha Brundert. Sophia Margaretha Brundertilt päris mõisa poeg Otto Wilhelm Baumgarten (†1710).

Soosalu

Tänapäeval hõlmab Soosalu küla veel Ellama ja Käända. Soosalu oja kaldal paiknev Soosalu *Soszall* küla oli 1500. aasta paiku Saare-Lääne piiskopkonna vikariatmaa. Soosalu *Sosal* küla kuulus alates rootsi ajast Haapsalu kirikutele. 1586. aastal oli kuueadramaane Soosalu *Sosal* küla Haapsalu vaimulikkonnale kuulunud küla. 1615. aastal on kirjas, et kolme asustatud adramaase Soosalu küla oli kuningas Sigismund Haapsalu bürgermeistrile ja raele andnud selleks, et kindlustada linna-

vaimulike sissetulek, nii nagu tollased privileegid teada andsid.

Laukna

Laukna küla ajalugu algab kaugelt enne tema esmamainimist 1421. aastal. Arheoloogid on Laukna muinasküla asukohana ära märkinud Päärnamäe, kaitsetahvel asub ilusa ja hooldatud rehielamuga Mutsaka talu (peremeheks külapärimuse hoidja Endel Post) õuel. Ümbruskonnas on asunud mitu kalmet.

Ristisõdijate tulekuga 13. sajandil sattus arvatavasti Laukna koos suurema osaga Kullamaa kihelkonnast Lodede vasalliperekonna kätte. Pärast 1238. aastat, kui Loded olid nii Kullamaalt kui ka Koluverest (saksakeelne nimi Lode) välja aetud, läks Laukna Saare-Lääne piiskopi valdustesse. Laukna küla *Laukenal*, *unserer Kirche Dorf* mainitakse esimest korda Saare-Lääne piiskopi Caspari kirjas ordumeistrile 31. detsembril 1421. Kirjas siunatakse eelmise piiskopi Winrich Kniprode õepoega Wilhelm Wahrensbachi, kes olevat Läänemaale tulnud vaese mehena (mis ei vasta absoluutselt ajaloolisele tõele), kuid sai siis tulusaid ameteid. Selle asemel, et üles ehitada mahapõlenud Koluvere kaitselinnus, pumpas ta kiriku raha enda taskusse. Ta rajas endale mõisaid ja sai üheks vana Liivimaa rikkamaks meheks. Vahetas Karita *Cariseli* küla vastu piiskopilt Uugla mõisa.

Samuti kaebas piiskop Heinrich Scherenbeke peale, kes ei taha anda tagasi kunagi piiskopile kuulunud Laukna ja Leevre külasid. Arvatavasti Laukna tagastati piiskopile, sest 1518. aasta vakuraamatus kuulus 13-adramaane Laukna piiskopi maade hulka, kus oli 13 adratalupoja ja kuue üksjala kõrval vaid üks vaba talupoeg, kes oli üheaegselt üksjalg ja kingsepp.

Laukna küla oli läbi aegade Kullamaa kihelkonna suurimate külade hulgas. 1581. aastal langesid endised piiskopi valdused Rootsi riigile. 1613. aastal oli Laukna küla *Laukennaby* kahe ja veerandi adramaa ulatuses asustatud ja kümne ja kolmveerandi ulatuses võsastunud ning kuulus rootsi kroonile. 1641. aastal kuulus Laukna Koluvere lossi *Shloss Lode* omaniku Friedrich Löweni valduste hulka. 1645. aasta paiku kinnitas kuninganna Kristiina Koluvere valdused koos kõigi sinna alla kuulunud küladega senisele lossipealikule Friedrich Löwenile. Löwenite valduses olid siinsed maad 1771. aastani.

17. sajandi algupoolle oli naaberküla Kärsama täiesti välja surnud, kuid Laukna küla mitte. Naaberküla nigelat seisu hakkasid Laukna talupojad ära kasutama ja näpistasid Kärsama maadest endile lisa. 1686. aastal oli külas 13,5 adramaad ja 34 talu. 1712. aastal vahetult pärast katku oli Koluvere mõisa all elanud 506 inimesest elus 66 ehk 15%.

(Järgneb)

Märjamaa valla ja selle lähikonna lõõtspillimängijatest 7.

Uku Burmeister,
Gustav Adolfi gümnaasium
Juhendajad: Eve Burmeister ja Merle Ilus

(Algus 7. juuni Koduloolases)

**Mihkel Vaarmann
(1888-1969), Veski küla,
Nurga talu**

Külaskäigud ja koosviibimised Nurgal päädisid reeglina ühis-
musitseerimisega ning sageli
kujunes jämmiansambli koosseis
iseeneslikult ja just selliseks,
millistel muusikainstrumentidel
mängida oskavaid inimesi para-
jasti kohal oli. Sagedasemateks
pillimänguhuvilistest külasta-
jateks olid Johannes Kornak
(Koitla) Kirna küla Liivandi
talust, Jüri Lents samuti Kirna
külast Luiste talust, Alfred Lens-
mann Aravere külast Jüreneste
(Jüreste) talust, Tõnis Vaarmann
(Vaarma) Aravere küla Värava
talust ning Tõnis Vaarmann
sama küla Sepa-Annuse talust,
viimase õepoeg Tõnis Ervin (Eel-
ma) Aravere küla Sepa-Mihkli
talust, aga ka Aleksander Palm
(Rätsepa Sass) Rätsepa talust.

Kõik nad olid lõõtspillisõbrad.
Sageli lõi nendega kampa Sopaa-
gu Jaan viiulil. Muide, Kornaki
Juks nagu külarahvas sageli Jo-
han Koitlat kutsus, on sündinud
Nurga talumaal asunud Männi-
ku saunas (popsielamus), mis
paiknes Nurga-Uuetoa talumaja
vahetus läheduses metsaservas,
mis 1946. aasta märtsikuus tu-
lekahjus hävis. Nurga-Uuetoa
oli aga viimaseks lühiajaliseks
elupaigaks enne metsavennaelu
alustamist teisele tuntud lõõts-
pillimängijale Voldemar Luurile
(vt isikukirjet), kes selle talu
tagakambri kaudu 1950. aasta
sügisõhtul metsa põgenes, kui
NKVD aktivistid tuppa astusid
toimetamaks teda Velise valla-
majja.

Seal läks ka laskmiseks, pu-
nakutsikatele aga edutult, mille
peale üks neist suures vihas
virutas revolvriga talu vanape-
renaisele Triinule vastu pead
selle eest, et ta pakub Vollile
ulualust. Nii ta oma veritseva
peaga vennatütre juurde Nurgale
hilisõhtul tuli otsimaks mõneks
ööpäevaks pelgupaika.

Kolhoosikorra tulekuga elav-
nesid suhted ka kaugemate kü-
lade inimestega ja nii „eksisid”
üpris sageli Sulult Nurgale pilli
mängima Endel Lillemaa akor-
dioniga ja Jüri Põikpuu viiuliga.
Hilisemal ajal (1950.-90. aastail)
oli sagedaseks külaliseks Luiste
talu noorperemees Ants Puumets
Kirna külast, kes oma esimesed
asjalikud sõrmeharjutused akor-
dionil tegi Nurga pillitoas ja nagu
elus sageli juhtub, jõudis ta pil-
limänguuskuses oma esimestest
õpetajatest palju kaugemale.

Nurga talu kujunes juba
30-ndail aastatel meeldivaks
väljasõidukohaks paljudele
sugulastele ja peretuttavatele
Tallinnast, sealhulgas kahele
suvitajatest linnapoisile, kes
mõlemad kandsid ühesugust

Aleksander Valler lõõtsaga.

eesnime Uno ning olid sündinud
20-ndate lõpuaastail. Uno Anton
oli Vaarmannide pere Tallinnas
Kodu tänaval asunud korteri
naabripoiss, kes oli juba varases
eas omandanud sellise klaveri-
mänguuskuse, et teda sõidutati
Helsingisse ja tutvustati seal kui
imelast. Keskkooli lõpetamise
järel asus ta õppima Moskva kon-
servatooriumi, tutvus seal ühe
slaavlasest ooperilauljannaga ja
nad abiellusid.

Pärast Uno õpingute lõpetamist
ning tolle aja valikuvabaduseta
reeglite järgi suunati nad tööle
Buhhaaras. Kuid 70-ndate lõ-
pus naasis Uno perega Tallinna.
Kuna proua Lydia häälerikke
tõttu enam eriti lavalaudadele
ei pääsenud ja Uno eelistas nüüd
klaverimängule tegelda enim
heliloominguga, ta oli NSVL
Heliloojate Liidu liige, jäi kont-
serttegevus rohkem koduseinte
vahele ja sõprade ringi ning laie-
nes mõnikord ka noorusmaale
Nurgale.

Uno Pilvre on töötanud dotsen-
dina nii TPI-s kui ka TPEDI-s.
Lisaks tehnikahuvile oli ta muu-
sikalembene nagu ta isagi. Tema
isa mängis nii akordioni kui ka
mitmeid keelpille ja ega Uno
isale alla ka ei jäänud, mängis
samuti akordioni ja keelpille.
Uno poeg Glen-Peeter alustas
oma muusikuteed samuti akor-
dionimängu õppimisega ja tema
akordionimäng on kõlanud ka
Nurga toas ja õuel. Rohkem on ta
siiski tuntust kogunud teisi pille
mängides ja populaarsete laulude
loojana või kaasautorina.

Lisaks pillimängule salvestas
Uno mitmeid koosviibimisi kino-
lindile, kus kõlavad ka pillilood,
kuid kahjuks on paljud neist kaot-
si läinud või ajapikku riknenud
ja nende uuele elule äratamine
on hilineunud. Üks meelde jääv
muusikaeluline sündmus seoses
Uno ja tema isaga oli 1958. aasta
jaanipäeval, kui tähistati Nurga
pereisa 70-aastaseks saamist ja
ennast juba soojaks mänginud
ja heas tujus olev isetekkeline
bänd otsustas kinni pidada oo-
dataval möödasõidul oleva Elga
ja Helmut Valdoja pulmarongi.
Pulmalistega sõbruneti kiiresti,

pakuti vastastikku keelekastet
ja võeti üles ühislaul soovim-
aks õnne pruutpaarile, aga
ka nende tänuks ja kiituseks.
Seetõttu jäi pulmarong peatuma
pisut kauemaks kui tavaliselt
selle rituaali puhul kombeks on,
oma süü selles oli kindlasti ka
lustisel pillimängul.

Veski küla muusikaelus on
olnud palju teisigi huvitavaid
seiku ja juhtumisi ja üks neist
on seotud saksa sõjavangidega,
kes olid sõja järel saadetud maale
talutöödele. Kaks muusikasõp-
ra avastasid Nurga pillitoa ja
käisid seejärel seal korduvalt
pilli mängimas ja tegid seda väga
professionaalsel tasemel. Üks
neist oli oma kodukandis Baie-
rimaal olnud tuntud muusik ja
tema suurepärase klaverimäng
kõlab veel praegugi mõnel tema
pillimängu tunnistajaks olnul
kõrvus.

**Aleksander Valler
(1915-2008), Sulu küla
Mustika talu**

Tuntud lõõtspillimängija, keda
kutsuti ka Mustika Sassiks. Tema
tütar Aile Pajula mängib akordio-
ni ning on pisut mänginud ka
lõõtsa. Aleksandri järeltulijate
hulgas on palju musikaalsust.
Temal oli erilisel kõvahäälnaer.
Ka laulis ta hea ja kõlava
häälega. Harva laulis ta oma
pillilugudele kaasa - rohkem ilma
pillita. Nooremas eas mängis tihti
Sulu küla viiulimängija Põikpuu
Jüriaga. Vanaduses armastas koos
tütre Ailega mängida.

Aleksandr oli noorem vend
Arnold, kes samuti lõõtspilli
mängis. Mitte aga nii hästi kui
Sass. Arnold oli selline „äri-
mees“, tol ajal kutsuti agendiks,
kes tõi linnast asju ja neid siis
küla peal maha müüs. Tema
käest osteti lõõtspille, jalgrattaid,
õmblusmasinaid. Ka Sass ostis
oma venna käest Hohneri lõõtsa.
Vaarmannide juures teenis
sulasena Burmeister Aadu, kes
samuti temalt jalgratta ostis.
See läks aga kolme päeva pärast
katki. Arnold kuulis seda juttu
ja järgmisel päeval oli uus ratas
Aadul olemas - katkise viisi Ar-
nold minema.

**Aksel Viisut (1932),
Sulu, Hiireoja talu**

Kui Aksli isa nägi, et poegadel
on talenti, ostis ta neile esimese
pilli (2-realine Saksa pill Koch).
Rohkem oli pilli saaja vanem
vend, aga Aksel sai lood kiiresti
selgeks. 10-aastaselt üle küla pil-
limees, kutsuti sünnipäevadele
esinema (tehes sünnipäevalap-
sele üllatust). Tuldi kambakesi
- ikka täiskasvanud võtsid Aksli
kui pillimehe kampa. Kui sün-
nipäevalaps polnud külaliste
tulekuks valmistunud, kutsuti
tagasi nädala pärast. Oskas
10-aastaselt ligi 20 lugu. Oma 20
looga käis Aksel ka Kiilaspere
külas ühes pulmas mängimas.
Tagantjärele mõtleb küll, et
kuidas nii sai, oskusi oli napilt,
aga nii see tookord oli.

Aksli jutu järgi oli lõõtspille
seepärast Kärisselja külas nii
palju, et kõik tahtsid osata
sama lugu, mis teised ja osad
tahtsid rohkemgi. Lepa Sass
tegi detektorvastuvõtja, mille
abil sai kõrvaklappidega raadiot
kuulata. Olid siis pillimängija-
tega kordamööda kuulanud ka
Karl Kikast ja ikka osade kaupa
lugu meelde jätnud. Kõrvakla-
pid käisid peast pähe. Nii õpiti.
Ei püüdnud oma lugusid teha,
mängis ainult teiste lugusid.
Talle meeldis rahvamuusika
rohkem ning seetõttu õppis ka
sedamoodi muusikat mängima
- ikka kuulmise järgi.

Täisealisena sõitis Tahka Lii-
ne (Veliselt) ja vend Haraldiga
DKW autoga (see on auto, mis on
tehtud väliselt vineerist ja kae-
tud mingi riidega) Odessasse, et
sealt endale uus pill tuua. Sõide-
ti 60-70 km/h, alguses magasid
autos, hiljem soojemal maal,
Odessa lähistel auto kõrval
maas. Teadjamad mehed olevat
rääkinud, et meremehed toovad

Itaaliast häid lõõtspille Odessa
komisjonipoodidesse. Paraku
sel hetkel, kui nemad sinna
jõudsid, pille müügil ei olnud.
Aksel on osav mees. Hiljem tegi
ta DKW auto mootorit kasutades
omale traktori, mille abil käis
külas töid tegemas ja selle
tuluga ehitas endale maja.

Lisaks lõõtspillile mängib
ka akordioni. Aksel omandas
muusikaõpetuse Pärnu linnas,
kui ta oli 30-aastane. Ta õppis
muusikakooli programmi järgi
4 aastat. Seal muusikakoolis
käis õpetamas vahel harva ka
Gunnar Aarma. Seal omandas
ta nooditundmisoskuse. Hiljem
õppis ta loo noodi järgi selgeks
ja seejärel mängis peast.

Pärast sõda oli Aksel met-
savend. Loodeti tol ajal, et
kohe tulevad ameeriklased ja
inglased ning vabastavad Eesti.
Nii ta siis veetis osa oma noo-
rest elust metsas. Kord, kui ta
koju emale külla tahtis tulla,
ootasid teda punased. Ta sai
küll jooksu, aga kuul tabas õlga
ja käsi lasti läbi (oli siis 19,5 a
vana), see on seganud hiljem
pillimängu. Tema vend olla ka
hea pillimees olnud, aga kaotas
elu metsavennana.

Pärast punaste poolt kinni-
võtmist saadeti Aksel Norilski
vangilaagrisse polaarjoone taha.
Külma oli 40 kraadi. Aksel pidi
seal oma poolliikumatu käega
raudteel tööd tegema - ise arvab,
et see oli hea, sest pani käe tööle.
Oli Siberis 5 aastat. Pillimän-
guoskus on aga kõikjal kasuks
tulnud. Nii vangilaagris kui ka
mujal on pillimehi hinnatud ja
neid kõige raskematest töödest
hoitud.

**Erich Viisut (1929-1952),
Sulu, Hiireoja talu**

Aksel Viisuti vanem vend. Kui
teda vene sõjaväkke taheti võtta,
pages metsa, tegutses metsa-
vennana. Võeti kinni pärast
metsavendade poolt korraldatud
rongiröövi, hiljem lasti maha,
kui ta oli vaid 22-aastane. Män-
gis lõõtspilli.

**Juhan Virma
(Pulma Juhan) (1857-
1938), Võeva küla,
Võevaselja talu**

Kuna külas oli kaks Võevaselja
talust, siis lisati talu nimele ka
peremehe nimi - Võevaselja
Juhani talu. Juhani kutsus
külarahvas ka Pulma-Juhaniks
ja kuna ta oli pillimänguga
tuntuks saanud, siis sageli isegi
talust Pulma taluks. Nimi kandus
edasi veel poeg Hansule.

Juhan oli pillimees ja käis
pulmades mängimas. Juhan oli
sikk pillimees. Käis Tallinnas
ja ostis endale peenema noa ja
kavli. Kui teda pidusse või
talgutele pilli mängima kutsuti,
siis peale pilli olid tal rinnatas-
kus kaasas nuga ja kahvel. Ikka
sellepärast, et rasvaste kätega
tema oma pilli ei mänginud.
Pill oli kallis. Tol ajal söödi ikka
lusikaga ja tugevamaid toite
näppudega. (Järgneb)

Aksel Viisut lõõtsaga.

Fotod: erakogu

KINGIKOTI MAIUSPALAD

SAMSUNG GALAXY J5

(2017)

- resolutsioon 720 x 1280 AMOLED
- protsessor 8 x 1.6 GHz
- 2 GB muutmälu

-80€

299.⁹⁹
219.⁹⁹
7.⁹³ €/k

iPhone 7

- resolutsioon 750 x 1334 IPS LCD
- protsessor 4 x 2.34 GHz
- 2 GB muutmälu
- 7 MP eesmine kaamera

-120€

739.⁹⁹
619.⁹⁹
21.⁶⁴ €/k

SAMSUNG GALAXY J3

(2017) DUAL-SIM

- resolutsioon 720 x 1280
- protsessor 4 x 1.4 GHz
- 2 GB muutmälu

199.⁹⁹
179.⁹⁹
6.⁵⁶ €/k

LG K10

(2017)

- resolutsioon 720 x 1280
- protsessor 8 x 1.5 GHz
- 2 GB muutmälu

169.⁹⁹
149.⁹⁹
5.⁵⁴ €/k

SONY XPERIA XA1

- resolutsioon 720 x 1280
- protsessor 4 x 2.3 + 4 x 1.6 GHz
- 3 GB muutmälu

299.⁹⁹
249.⁹⁹
8.⁹⁶ €/k

hp STREAM 14 (2017)

249.⁹⁹
239.⁹⁹
8.⁶² €/k

lenovo YOGA 510-14AST

599.⁹⁹
499.⁹⁹
17.⁵³ €/k

- Full-HD IPS puutetundliku ekraaniga

Macbook Air 13 (2017)

1099.⁹⁹
929.⁹⁹
32.²⁶ €/k

DENVER 7" TAQ-70312

99.⁹⁹
49.⁹⁹

Parima hinnaga tahvelarvuti!

- resolutsioon 480 x 800
- protsessor 4 x 1.2 GHz
- 1 GB muutmälu

lenovo TAB 4 (2017)

219.⁹⁹
189.⁹⁹
6.⁹¹ €/k

- resolutsioon 800 x 1280
- protsessor 4 x 1.4 GHz
- 2 GB muutmälu • kaal 505 g
- 5 MP kaamera

XIAOMI MI BAND 2

- sammulugeja
- puls
- une jälgimine • kellaag
- veekindlus IP67

49.⁹⁹
39.⁹⁹
-10€

SYMA X20 trikidroon

1099.⁹⁹
29.⁹⁹

Toas rallimiseks!

- lennukaugus kuni 20 m
- akukestvus kuni 5 min
- suurus 10 x 10 x 2,5 cm
- suudab teha saltosid

LM JOLIE kapselkohvimasin

- veenõu maht 0,6L
- 1250W • eriti vaikne

89.⁹⁹
29.⁹⁹
-60€

Naudi ehtsat itaalia kohvi!

199.⁹⁹
159.⁹⁹
5.⁸⁸ €/k

- A energiaklass
- 60 Hz • USB-video

Tähelepanu! Järelemaksu krediidi kulukuse määr on 31,96% aastas järgmistel näidistingimustel: lepingu eseme hind kohe tasudes (netohind) 500 eurot, krediidisumma 500 eurot, sissemakse 0 eurot, lepinguperiood 48 kuud, fikseeritud intressimäär aastas 15,9% arvestatuna ostusummalt, lepingutasu 19 eurot. Igakuine osamakse 17,26 eurot, krediidi kogusumma ja tagasimaksete summa 827,89 eurot. Krediidiandja on Inbank AS (tegevusloa nr 4.1-1/31, tegevuskoht Niine 11, Tallinn, tel 640 8080). Enne lepingu sõlmimist tutvutav hoolikalt soovitava lepingu tingimustega ja vajadusel konsulteerida Inbank ASi töötaja või muu asjatundjaga.

TALLINN: Viru keskus (6 668 160), Kristiine keskus (6 668 116), Rocca Al Mare keskus (6 668 155), Ülemiste keskus (6 668 159), Järve keskus (6 668 154), Lasnamäe Centrum (6 668 128), Mustika keskus (6 668 151), Tallinna lennujaam (58 550 484); **TARTU:** Tasku keskus (666 8163), Lõunakeskus (6 668 153), kaubanduskeskus Eeden (6 668 164); **JÕHVI:** kaubanduskeskus Tsentraal (6 668 168); **KÜRESSAARE:** Auriga keskus (6 668 117); **NARVA:** Fama keskus (6 668 169); **PAIDE:** Paide Maksimarket (6 668 124); **PÄRNU:** Kaubamajakas (6 668 152); **RAKVERE:** Põhjakeskus (6 668 177); **RAPLA:** Rappeli keskus (6 668 174); **VALGA:** Valga Maxima (6 668 121); **VILJANDI:** Viljandi Centrum (6 668 166); **VÕRU:** Kagu keskus (6 668 173).

Amigurumi mänguasjad Kehtna raamatukogus

Eile, 12. detsembril avas Helerin Väronen Kehtna raamatukogus oma käsitöömänguasjade näituse „Väikesed sõbrad“.

Stina Andok

Helerini jaoks on see esimene kord sellisel viisil oma käsitööd näitusele tuua. Kolm aastat tagasi tütre tõukel amigurumi tehnikas mänguasju looma hakanud Helerin on tänaseks meisterdanud suuremaid ja väiksemaid pehmeid sõpru juba sadade kaupa. Enamik neist aga rändavad tavaliselt kingitustena edasi uutesse kodudesse, nii et näitusele tõi Helerin need kolmkümmend kuus mänguasja, mis on sõbraks tema enda kahele lapsele.

Kolmkümmend kuus mänguasja, mis eilsest alates Kehtna raamatukogus vitriinkapis istuvad, on justkui Helerini kolm aastat kestnud meisterdamistuhina tõestus. Seal võib näha päris pisikesi loomakesi, nende seas ka Helerini päris esimesi amigurumi tehnikas katsetusi, ja ka juba suuremaid ning enam tööaega nõudvaid meisterdusi. Hele-

Helerin jutustas lasteaialastele näitusel olevate mänguloomade saamislugusid ning näitas raamatutes pilte teistest võimalikest loomamustritest

Foto: STINA ANDOK

rini sõnul tuleb isegi sama mustrit mitu korda kasutades tulemus alati erinev. Helerin

on oma mänguasjade loomisel kasutanud ka palju fantaasiat ning kujundanud neid vasta-

valt oma laste soovidele või omaenda parema äranägemise järgi.

Näituse avamisele oli kohale tulnud Kehtna lasteaia Siller koolieelkute rühm. Mängu-

asju vitriinkapis märgates läksid lapsed kohe elevile ja asusid loomade seast oma lemmikuid valima.

Helerin kinnitab, et tema kogemuse kohaselt sobivad heegeldatud mänguloomad sõbraks igas vanuses inimestele ning rõõmu jagub nendest pikaks ajaks. Säravate silmadega lasteaialapsed, kes kartmatult Helerinile tellimusi hakkasid esitama, olid selle elav tõestus.

Lisaks vitriinkapis istuvate loomade saamislugude tutvustamisele näitas Helerin lastele erinevatest raamatutest pilte sellest, milliseid loomi üldse on võimalik teha ning milliseid mustreid ta ise on jõudnud juba ära proovida.

Kehtna raamatukogu kinkis omalt poolt Helerinile ühe uuematest mustriõpikutest, Marju Veereti „Lillelapsiku loomaaed. Segased lood“. Helerin tunnistas, et oli just sellest raamatust parasjagu unistanud ning tõdes, et tulevikus sooviks ta ise samalaadse raamatu välja anda.

Helerini kolmkümmend kuus vahvat mänguasja tervitavad Kehtna raamatukogus külastajaid veel kogu detsembri- ja jaanuarikuu. Lisaks on ta välja pannud seitse vahvat tegelast, kes otsivad uut kodu.

Selgeltnägijad näevad ja tunnetavadki selgelt

Detsembrikuu esimesel laupäeval oli Varbola rahvamaja sõna otseses mõttes rahvast pungil. Põhjus oli üsna lihtne: rahva ette tulid Eesti selgeltnägijad, kes sel hooajal teleekraanil üles astusid.

Piret Linnamägi

Ühed usuvad selgelt nägemise võimesse ja teised peavad seda täielikuks jamaks. Igatahes võis sel õhtul veenduda, et need viis inimest, kes esmakordselt rahvaga kohtusid - Mari-Liis Pae, Tiina Velsker, Helve Huttunen, Martin Arnhold ja end lihtsalt nõid Anete Uraaniks nimetav -, on sensitiivid, mitte soolapuhujad.

Samaantrumide pörial tegid saalis ringi ümber rahva Mari-Liis ja Liina. Nemad puhastasid saali ja siis istusidki viis nõida üleni valgeks kujundatud laval. „Õelge palun, mis sellel laval juhtunud on,“ küsisin maja perenaisena nõidadelt. „Sellel laval on

juhtunud aastaid tagasi lugu, mis lõppes ühe noore naise jaoks traagiliselt. Ta ei ole siit lahkunud, tema vaim käib siin veel rahutult ringi,“ rääkisid kõik viis enam-vähem ühesuguse loo sellest, mis siin 30 aastat tagasi juhtus.

Seejärel rääkisid külalised oma igapäevategemistest ning avasid ka saate „Eesti selgeltnägijate tuleproov“ telgitaguseid. See, mis vaatajani jõuab, pole see, mis võtteplatsil juhtub. Kõik ei jõua ekraanile ja tihtipeale just see, mida saates osaleja ise sooviks. Kui mõni arvab, et saates nähtu on lavastatud ja osalejatele antakse vihjeid, siis nii see pole. Sensitiivid rääkisid, et igal inimesel on

mingid selgeltnägijavõimed, kuid neil on need veidi rohkem arenenud.

Kohtumisõhtul said kohalolevad küsimusi ja neid oli tõesti seinast seina, nii poliitikast, riigi iseseisvaks jäämisest, nõiakunstist, saatusel, inglitest jne. „Kas Rail Balticu tulek on Eestimaale vajalik ja kas ta ka tuleb?“ oli ka meie maakonda puudutav küsimus. „See projekt ei täida oma eesmärki ja on määratud põrumisele,“ sõnas Martin.

Pärast üritust rääkis Mulgimaalt kohale sõitnud Reet: „Ma jäin väga rahule. Kuigi kohal polnud Alisat, sain aru, et temal olid mittemumiseks omad põhjused. Aga ega seepärast teised halvemad nõiad olnud. Ja kui mõni inimene nähtu ei uskunud, mis siis ikka teha.“

Hiljem said kõik võimaluse individuaalselt sensitiividega vestelda ning mõnigi tuli kohtumiselt ja sõnas: „Ta pani kõik 100% paika.“

Helve Huttunen, Anete Uraan, Martin Arnhold, Tiina Velsker ja Mari-Liis Pae.

Foto: PIRET LINNAMÄGI

Märjamaal kuulati luulet

7. detsembri hommikupoolikul täitus Märjamaa raamatukogu teise korruse saal noorte ja vanadega, kes tulid osa saada romantilisest luulekontserdist.

Stina Andok

Juba 2009. aastast on romantilised luulekontserdid erinevates koosseisudes mööda Eestimaad ringi rännanud ja luule inimestele lähemale toonud. Märjamaal kandsid paljude autorite loomingut ette Kärt Kross-Merilo ja Georg Merilo ning kitarril saatis neid Ain Agan oma improvisatsioonidega.

Märjamaa luulehuvilised said kuulata teiste hulgas näiteks Ott Arderi, Ellen Niidu ning ka meie oma kohaliku autori Jaanus Ermanni luulet. Tegemist ei ole lihtsalt värsside ette lugemisega, vaid esinejad jutustasid juurde oma lugusid, seoseid autorite ja nende luulega ning sobitasid omavahel esitatud luuleridu. Kõik toimus spontaanselt ja mänguliselt.

Georg Merilo sõnul on igas paigas, kus nad esinenud on, alati mingisugune eripära, midagi, mis on teistmoodi. Sel korral olid tublid Märjamaa gümnaasiumi kirjandusõpe-

Märjamaal kandsid autorite loomingut ette Kärt Kross-Merilo ja Georg Merilo. Kitarril improviseeris Ain Agan.

Foto: SIIM SOLMAN

tajad utsitanud õpilasi ka oma luuleridu kirja panema ning neid kinnisesse kasti kukutama. Luulekontserdil see kast avati ning sealt pukenes kaks paberilehekest, mõlemal hingestatud luuletus. Noorte debüütluuletused loeti Merilode poolt ette ja valati üle kiitusega. Ain Agan andis julge lubaduse tulla noorte luulekogude esitlusele suisa pilli mängima. Esialgu olid

mõlemad luuletuste autorid, noored gümnaasiumineid siiski tagasihoidlikud.

Miks sellist üritust kellelegi üldse vaja on? Ka sellise küsimuse tõstatasid isekeskis luulelugejad, justkui õhust aimates sellisele küsimusele vastamise olulisust. Kärt Kross-Merilo vastas pikemalt mõtlemata, et talle tundub, et kuigi inimestele meeldib väga luulekontsertidel käia ja luule

esitlusi kuulata, ei loe nad ise luulet kuigi palju. Ta usub, et sellisel luulekontserdil käimine võiks innustada inimest ka ise luuleraamatuid avama ja lugema senisest enam. Georg Merilo kinnitas oma kogemusest, et tema kirjutas näiteks oma esimese luuletuse 1. klassi poisina pärast seda, kui oli kuulnud Ellen Niidu luuletust. Just nimelt kuulnud, mitte ise lugenud.

Loodusfilmid panid mõtlema inimese ja looduse suhtele

Kultuuriklubis Baas lõppes kolmeosaline Matsalu Loodusfilmide festivali filmidele pühendatud seeria. Sügishooaja loodusdokumentaali keskendusid inimesele ja looduse tajumisele, kohalolule ja armastusele ning kirele looduse vastu.

Helerin Väronen

28. novembril oli viimane filmiõhtu, mil tuli näitamisele kolm lühifilmi. Esimene neist oli Läti režissööri Astra Zoldnere „Mustika vaimud“, mille kohta loodusfilmiohtute korraldaja Lennart Lennuk sõnas, et tegemist pole klassikalise

loodusfilmiga, vaid pigem on tegemist vaimuvaldkonda kuuluvaga.

Filmi peategelased on romade perekond ja Läti mustikametsad. Traditsiooniliselt kuulub korilus romade eluviisi juurde. Mustikaid-pohli korjates ja õhtul lõkke ääres räägitakse kummitusjutte ja filmi lõpus sõnabki üks roma, et vaimude pärast rändavad nad pidevalt ühest kohast teise. Mõningad juhtumid, mida romad kirjeldasid, olid päris hirmuäratavad. Pärast filmi lõppu sõnas Lennuk, et selle filmi juures oli üks kummaline stseen: mustikakaste kaaludes näitas kaal numbreid 888 ja see hetk oli sattunud kaheksandale minutile.

Teiseks filmiks oli Ameerika Fred Jüssiks peetava Gordon Hemptoni „Kuuldel“. Hempton on enamiku oma elust tegelenud loodushäälte lindistamisega. Filmi alguses

sõnab ta, et vaikus on hinge mõttekoda, kuid kuulamine on hoopis midagi muud. Selle jaoks tuleb kõik helid endast võrdväärseks läbi lasta. Lindistamine on tema jaoks aga vahend saamaks paremaks kuulajaks.

Kui maastikul võib kuulmispiir ulatuda 30 km kaugusele, siis linnas on selleks piiriks heal juhul kaks tänavavahet. Hempton muretseb inimestegevuse mõju pärast ja üritab inimeste tähelepanu loodusele suunata, sõnades, et meil on nüüd valida, kas armuda planeeti Maa uuesti või mitte.

Kõige pikem film kandis pealkirja „Hinge portreed“ ja selle režissöör on Leo Bello, kes Lennuki sõnul on ise sama rahulik ja sõbralik kui tema filmi sõnum.

Dokumentaalfilm rääkis inimestest, kellel on tihedad sidemed loodusega. Film kutsub endaga kaasa mõtlema

inimloomuse üle.

Hing vajab puhkeaega, kui kuhugi pole kiiret, ja loodus saab seda pakkuda, kuid inimesed kasutavad seda ressursi kurjasti ära. Ka siin filmis tuli juttu kuulamisest. Õigemini sellest, et me ei suuda kuulata, kuna müra me peas on liiga suur.

Pühaduseni ei jõuta ei läbi naudingut ega materiaalsete asjade. Pühadus on hoopis seotud näiteks ilu, vaiguse ja loodusega. Kuid inimkonna suurim viga oli see, kui otsustati loodusest eemalduda.

Ühes stseenis on näha naist madalas jões vee peal justkui trummi tagumas. Vesi on tähtis, vesi kustutab janu ja sellega saab väljendada armastust, näiteks kastes taime, mis on kuivanud. Kuigi Charles Darwin arvas, et evolutsioon põhineb konkurentsil, on tegelikkuses koostöö looduses konkurentsist palju tähtsam.

Lugemissoovitus

Andrus Kivirähk „Rehepapp“

Vahur Abramson, Rapla keskraamatukogu

Aasta lõpuosa pimeduses, rõskuses ja ebamäärasuses tasub taas kätte võtta „Rehepapp“. Kuigi ilmumisest on möödas juba hulk aastaid, on teos endiselt aktiivne, täis rikkalikke kirjeldusi, karedat muiet ja rohket mõtteainet. Tegevus toimub ühe kuu jooksul, möödunud ajas, aga läbi selle paistab ilmekalt meie olemus – tahame või ei taha. Autor tuleb meile julgelt igal leheküljel meelde, kes oleme ja missugusest maailmast tuleme.

Selle veidra maa ja rahva ellu sisenemine toimub täiesti rahulikult, aga siiski põhjanevalt – „Enne keskpäeva tuli korra päike välja“. Ja autor jätkab halastamatult, tõugates lugeja jõuliselt põhjatu muda, kleepuva lõrtsi ja lõputute totruste sisse. Olge lahke, sulane Jaan oli söönud seepi, see kas meenutas talle midagi või ei, aga võõras sahvris kooserdamiseta ja puukimiseta ju kuidagi ei saa. Keegi ei saa ning kui juba kohal, siis arutult ja nõrkemiseni.

Või siis Ott – jäi põrgus vargusega vahele ja maa peal õnnestus kohe kirikuõpetaja teenriks saada, tegi aga oma uue leivaisa lühikese ajaga lagedaks. Näiteks aidamees Oskar – täis õginud, tohutult aus mees, kellel oli alati õigus – silmaga pilgutamata pani suurelt pihta, põhjendades kõike vaesusega. Ja Imbi ja Äрни – täiesti arulage vanapaar, aga olemasolev mõistuseraas pani neil alati võõra kraami peale silmad särada. Ja vähese sõnavaraga Endel ja igapäevaselt ravikuuril viibiv Kaarel ja muidugi Hans ja Liina ja Ints ja Luise jne. Kõik tublid ja töökad eestlased.

Peategelane rehepapp Sander on ses lõputus pihtapanemiste ja lolluste kaoses küla korralooja, tark mees, keda appi kutsutakse, kui oma arunatuke otsas on. Rehepapp andis nõu ja aitas inimesi, aga manitses ka seejuures mõistlikkusele. Kes teda kuulas? Tegelikult ikka kuulati ja kiideti, aga kui oht möödas, tänati kähku oma arukest, et kott sai ikka kaasa võetud. Vana Minna-nõid aitas inimesi küla teises otsas, segas, uhmerdas ja keetis, kui varanduse-, kättemaksu- või armumured olid. „See on meie, eestlaste, õnnetus, et totraid on palju,“ on raamatus selges maakeelses ära trükitud.

Mõis – lõputute pihtapanemiste tõttu pidevalt puudujääkide küüsis, tellib välismaalt uuesti ja uuesti vara ja kaupu, mida rahvas kõigi teadaolevate võtetega, teineteist jalge alla tallates, jälle ära varastab. Kangekaelne ja tige Räägu Rein vannub mõisarahva maapõhja, uhkustab oma eestlusega, aga mürgeldab naabrite sahvrites-aitades nii et tolmaat! Teised aga leiavad, et mõis on hea – sealt saab väärt kraami. Siiski, alati peab kaema, kuidas naabritel varandusega lood on.

Autor põimib julgelt teosesse päris suure koguse krõbedat etnomütoloogiat ja etnoõudust. Ja jätab seejuures teadlikult mulje, et nii ongi. Ja kusjuures ongi. Raamat kubiseb jubetegelastest – tondid, koolnud, kratid, puugid, libahundid, vanapagan. Neid mitte ainult ei kirjeldata, vaid nad eksisteerivad inimeste elus kogu aeg. Vürtsi annab ka autori enda tembutamine, kruttimine – kui lugejale on juba selgeks saanud, et nüüd läheb nii ja miskit pole parata, siis ootamatult, täiesti usumatult, toimub äkkipööre ning järgneb sundrahustav haiglaslik ilmasteade või tondivõng...

„Rehepapp“ lõpeb taas seebisöömisega ja paar küünalt magustoiduks kah. Lollus ei tunne ei piire ega inimesi – „Vatlupsadi, luusangadi, radiridiree!“

Lugege ning tundke rõõmu ja äratundmist! Kui juba loetud – lugege veel.

Juristi nõuanne

Kontori ehtimisel juhtunud õnnetust tuleb uurida kui tööõnnetust

Lugeja küsib:
Hakkame kontorit jõuludeks kaunistama. Kui keegi peaks kaunistamise ajal viga saama, kas siis on tegemist tööõnnetusega?

Vastab Piret Kaljula, Tööinspektsiooni töökeskkonna konsultant: Tööõnnetusega on tegemist juhul, kui tööandja teadis ja oli nõus, et jõulukaunistused üles riputatakse. Kontori kaunistamisel juhtunud õnnetust tuleb uurida samamoodi kui kõiki teisi tööõnnetusi ning uurimise lõppedes koostada tööõnnetuse raport. Seaduse kohaselt on tööõnnetus töötaja tervisekahjustus või surm, mis toimus tööandja antud tööülesannet täites või muul tema loal tehtaval töö, tööaja hulka arvataval vaheajal või muul tööandja huvides tegutsemise ajal. Tööõnnetusena ei kä-

sitata juhtumeid, mis ei ole põhjuslikus seoses töötaja töö või töökeskkonnaga. Kuigi jõulukaunistuste ülespanemine ilmselt ei ole töötaja otsene töökohustus, tehakse seda tööandja loal. Alati ei pea luba olema suuliselt või kirjalikult otsesõnu antud, vaid selle võib anda ka vaikides. Näiteks kui tööandja on aktsepteerinud jõulukaunistuste ostmise, on ta ju teadlik sellest, et need üles riputatakse. Samuti võib tööandja loa välja lugeda sellest, kui ta eelnevatel aastatel ei ole keelanud kaunistusi üles panna, st ta on näinud, et kontor on kaunistatud, aga ei ole kuidagi märku andnud, et see ei ole lubatud. Hoolimata sellest, et ehteid riputatakse üles ühel korral aastas ning ilmselt teeb seda iga töötaja ka oma kodus, tuleb ohutusele siiski tähelepanu pöörata. Läbi tuleks arutada, kes, kuhu ja kuidas

kaunistused välja paneb. Kui mõned kaunistused plaanitakse riputada kõrgele, peab selleks olema korralik abivahend, näiteks püsikindel redel või tool. Kindlasti ei sobi selleks ratastega tool. Läbi tuleb mõelda ka see, kust saadakse vajadusel elekter. Pikendusjuhtme vedamine üle käigutee pole hea plaan, sest kolleegid võivad selle taha takerduda ning komistada ja kukkuda. Kui töökeskkonnas on erivajadusega töötajaid, tuleks arvestada ka nende ohutusega. Näiteks nägemispuudega töötaja ei näe, et koridori on kuusk pandud ning kui talle seda ei öelda, on suur oht, et töötaja võib kuuse tõttu komistada, kukkuda ja viga saada. Väike hetk tegevuste läbimõtlemiseks aitab tagada, et jõuluag on rõõmus ja ohutu kõikide jaoks.

Millal on vaja lapsevanema nõusolekut alaealise isikuandmete kasutamiseks

Küsimus: Järgmisel kevadel hakkab kehtima Euroopa Liidu isikuandmete kaitse üldmäärus. Kas seoses määrusega peab alaealiste isikuandmeid kogudes edaspidi alati lapsevanemalt nõusolekut küsima? Näiteks suhtluskeskkonna kasutamisel – kas konto loomiseks peab olema lapsevanema luba?

Vastab Andmekaitse Inspektsiooni peadirektor Viljar Peep: Järgmisel kevadel, täpsemalt 25. mail, hakkab Euroopa Liidus andmekaitsevaldkonda reguleerima tõepoolest uus ja üsnagi mahukas õigusakt. Meedias on uus määrus saanud tänuväärselt palju kõlapinda. Paraku on ajalehepealkirjad sünnitanud juba ka märkimisväärsel hulgal väärarusaamu. Üheks avalikkuses palju küsimusi ja vastukaja tekitanud teemaks muutus ootamatult ka lapsevanema nõusolekut puudutav

uudis. Üldmääruse kohaselt võib alaealine suhtluskeskkonda kasutades anda oma isikuandmete töötlemiseks nõusoleku, kui ta on vähemalt 16-aastane. Noorema lapse puhul peab isikuandmete töötlemiseks andma nõusoleku lapsevanem. See ei kehti mitte ainult suhtluskeskkondade, vaid ka kõikide teiste infoühiskonna teenuste (näiteks e-posti) puhul. Kõigile Euroopa Liidu liikmesriikidele on antud võimalus kehtestada selle reegli osas erand ja tuua vanusepiir allapoole. Siiski peab see jääma vahemikku 13-16 aastat. Justiitsministeerium pakub rakenduseaduse eelnõus vanusepiiriks 14 aastat. Andmekaitse Inspektsiooni hinnangul tuleks vanusepiir langetada 13. eluaastale. Sama vanust kasutavad kõik suured teenusepakkujad (Google, Facebook jt), kes seni on lähtunud USA seadusest. Pole põhjust arvata, et noored

eurooplased küpsevad ameeriklastest aeglasemalt. Tuletan meelde, et sellega ei kehtestata mitte uut piirangut, vaid tuuakse vanusepiiri hoopis allapoole. Siiani on isikuandmete töötlemisel lapsevanema nõusolekust lähtunud kuni lapse 18-aastaseks saamiseni. Edaspidi on see piir infoühiskonna teenuste osas madalamal. Eesti muide on siin selgelt liberaalsema suuna esindaja – kui liikmesriik erandit ei kehtesta, jääks selleks üldmääruses kehtestatud piir ehk 16 aastat. Rääkides aga laiemalt ehk mitte enam suhtluskeskkondade erandist, vaid kõigist muudest andmetöötlustoitmistest, siis juhul kui andmeid kasutatakse nõusoleku alusel, peab selle nõusoleku alaealise eest andma tõepoolest lapsevanem. Kui aga andmete töötlemine toimub mõnel muul õiguslikul alusel (näiteks kooli poolt seaduse alusel), ei ole lapsevanema nõusolekut vaja.

VABAD TÖÖKOHAD

Raplamaal seisuga 13.12.2017

	TÖÖPAKKUMISE NIMETUS	TÖÖKOHTI	ASUKOHT
www.tootukassa.ee. Töötukassa Raplamaa osakond Tallinna mnt 14, 79513 Rapla. Tel: 483 0140, rapla@tootukassa.ee	Kaiu teenuskeskuse tehniline sekretär	1	Kaiu alevik
	kokk	1	Kalbu küla
	katlakütja	1	Kehtna alevik
	müüja (puhkuseasendaja)	1	Kehtna alevik
	majaelementide valmistaja	1	Hageri alevik
	ümbrikute tootmisliini juht-seadistaja	2	Kohila alev
	Kohila Avatud Noortekeskuse juhataja	1	Kohila alev
	tootmis- ja laopindade koristaja	1	Kohila alev
	vineeri kvaliteedi kontrollija	1	Kohila alev
	tehnik (mehhatroonik)	1	Kohila alev
	hallimeister	1	Kohila alev
	müüja	1	Kohila alev
	müüja (puhkuseasendaja)	2	Kohila alev
	kosmeetik	1	Kohila alev
	tootmistöötaja	1	Kohila alev
	kuivatioperaator	1	Kohila alev
	komplekteerija	1	Kohila alev
	valmistoodangu pakkija	3	Kohila alev
	tootmiseseadmete operaator	1	Kohila alev
	kaupluse juhataja	1	Kohila alev
	kokk	1	Loone küla
	tootmisoperaator	1	Salutaguse küla
	koristaja	1	Tolli küla
	hooldusõde	1	Tolli küla
	lihviija	1	Varbola küla
	keevitaja	1	Alu alevik
	tootmisassistent	4	Purila küla
	tootmistööline	1	Purila küla
	operaator	1	Purila küla
	rahvusvaheliste vedude autojuht	1	Rapla linn
	veoautode pesula operaator	1	Rapla linn
	väravamehaanik	1	Rapla linn
	kokk	1	Rapla linn
	klienditeenindaja	1	Rapla linn
	puhastusteenindaja	1	Rapla linn
	personalispetsialist	1	Rapla linn
	abivallavanem (haridus-, kultuuri- ja sotsiaalvaldkond)	1	Rapla linn
	arendusnõunik	1	Rapla linn
	laotöötaja-tõstukijuht	1	Rapla linn
	turvastöötaja	1	Rapla linn
	töösusseadmete mehaanik-lukksepp	2	Kivi-Vigala küla

Hinnavõrdlus

Kodused Raffaello kommid

Stina Andok

India pähkli nimi on väga eksitav. Esiteks, kuna see nn pähkel ei olegi botaanilises mõttes pähkel, vaid india nakrapuu ehk lääneanakardi seeme ehk nakar või teisisõnu kašupähkel. Teiseks, nakrapuu ei ole India, vaid hoopis Brasiilia päritolu. Igal juhul eksootiline, on see mit-

tepähkel paljude lemmik ning taimetoitlased tarbivad seda näiteks juustu asemel. Tassub aga proovida seda lisada näiteks kodustesse Raffaello kommidesse.

Vaja läheb: 300 g kookoshelbeid, 50 g india pähkleid, 4 sl kookoskreemi, 3-4 tl vedelat mett.

Tee nii: Püreesta kookoshelbed ja pähklid võiseks massiks. Lisa kookoskreem ja püreesta kõik ühtlaseks, siis sega juurde mesi. Vormi käte vahel pisikesed pallid ja veereta kohe kookoshelvestes. Hoia serveerimiseni külmkapis. Retsept on sobilik gluteenivaba ja paleodieedi puhul.

Retsept: www.nami-nami.ee

	Kookos-helbed, 100 g	India pähklid, 100 g	Kookos-kreem, 400 ml	Vedel mesi, Eesti, 1 kg
Silver	0,69	2,29	1,99*/2,49	12,97
Meie Toidukaubad	0,79	2,69	-	-
Konsum	-	-	2,60	11,14
Maxima	0,45*/0,55	-	-	-
Mini-Rimi	-	-	-	-

*Soodushind/ tavahind
Hinnad on seisuga 12.12.17

Jõulumaa kutsub lapsi avastamisretkele

Alates 10. detsembrist kuni 21. detsembrini on Rapla kultuuriklubis BAAS avatud jõulumaa, mis avati eelmisel pühapäeval koos mõnusa kohvikuhommikuga ja Loore Martma pillihelide saatel. Jõulumaa on mõeldud kõigile väikestele ja suurtele jõuluhuvilistele.

Helerin Väronen

Idee sellise kuuselõhnalise ja pärimusliku jõulumaa loomiseks on olemas olnud aastaid ja sel aastal tegijate soov täitus. Helen Lennuk, kes on jõulumaa kujunduse taga, sõnas avamisel, et sellise paiga mõte tekkis Rändteatri Vaba Vanker seltskonnal aastaid tagasi soovist teha jõulumaad, mis oleks hele ja helge. Kui Minna Sahvri omanik Siret Elmi tuli sooviga korraldada jõululaata, said kaks ideed kokku ja nii on Jõulumaa raames sel nädalal, 15.-16. detsembril jõululaat. Laupäeval on võimalik külastajatel ka hobuse sõita.

Jõulumaa ise asub kultuuriklubi sisehoovis, mis on kuuskedega muudetud justkui väikeseks metsaks. Õigest jõulutundest on puudu vaid kohev lumevaip. Hoovis on ka

kaks lammast, kes külastajaid uudishimulikult silmitsevad ja ootavad, et neile heina antakse. Kuigi Baasis on aasta ringi kerge jõululik tunne sees, on siseruumid vastavate dekoratsioonidega saanud veelgi jõululikuma olemuse.

Esiialgu oli plaanis näidata jõulumaa avamisel lasteetendust "Pööripäev", kuid näitlejal kadus hää ja seetõttu läks nii, et hoopis Loore Martma tegi oma pillide abil publikule väikese rännaku. Teatrietendust aga peaks loodetavasti siiski nägema 16. detsembril. Etendus ise räägib jõululoo südikast tüdrukust nimega Sade, kes läheb päikest otsima. Pööripäeva maagia aga haarab ta sel teekonnal oma haardesse. Etenduses mängivad Loore Martma, Maarja Soomre ja Jüri Metssalu ning lavastas Maili Metssalu.

Loore Martma puhul on

Kohvikuhommik Loore Martma pillihelide saatel.

Foto: INGRID TEDER

Maksuseaduste muudatused
8. jaanuaril kell 10-14
Rapla Haldushoones I korruse saalis
(Rapla Tallinna mnt.14)
Lektor: Aule Kindsigo

Osalustasu on 60 eurot + 20% km
(sisaldab juhendmaterjale ja einet)

Info ja registreerimine tel 5804 4920,
e-mail: raplafinantsinfo@gmail.com

tavaline, et laulude kõrval on peaaegu sama suur roll neil juttudel, mida ta pajatab. Seekordsed lood ja laulud tutvustasid Loore pille ja nende saamislugusid. Loore on õppinud kümme aastat klassikalist viiulit Keila muusikakoolis ja viiul, millel Loore sel hommikul mängis, kandis nime Viu. See viiul on umbes 120 aastat vana, kuid veel vanem oli iiri rahvaviis, mida Loore sellel esitas.

Vanemaks saades tekkis Loorel huvi kitarrist vastu, kuna koolis tegid poisid bändi ja nendega tuttavaks saamiseks pidi ju rääkima nendega samas keeles. Kui kitarrimäng selgemaks sai, hakkas Loore ise laule kirjutama ja võitis looga "Head

teed" Paide "Südamelaulu" konkursil isamaaliste laulude kategoorias.

Peale kitarrist Johnny on Loorel ukulele, mis näeb välja nagu väike kitarr, kuid ta minevat häälest ära, kui talle niimoodi öelda. Nimeks sai pill Pikkupoika, mis soome keeles tähendab väikest poissi. Kõige noorem pill on Loorel trompet, millel ei olegi veel nime. Kunagi tahtis ta trompetit saades sellele nimeks panna Trump, kuid poliitilistel põhjustel see enam ei sobi. Loore pillide hulka kuuluvad veel kalimba ja tiibeti kellad. Need viimased on head just jõuluajal, kuna aitavad tähelepanu tõmmata praegusele hetkele ja märgata seda, mis on päriselt oluline.

Vana-Vigala kandi külade kalender 2018

Vana-Vigala ümber asuvad mitmed aktiivsete elanikega külad nagu Oese, Vanamõisa, Tiduve-re, Vängla ja Läti. Küladel on mitmeid ühisettevõtmisi ning ühispildistamised on külakroonika aluseks ja ühe sündmuse jäädvustus võiks meenutada mööduvat aastat ühel kalendrikuul.

Jaan Viska

2016. aastal tähistasime Vana-Vigala küla 590. ja Vängla küla 460. aastapäeva. Ja nüüd jälgime 2017. aastat. Vaatame kalendrit: jaanuar meenutab valla lasteaedade laste külaskäiku Kino Maale Miriami lugude vaatamisega. Kino näitas Astra Põlma. Raplamaal näidati kino kolmes paigas. Veebruarikuu lehel tegime tutvust Hiiu valla sotsiaaltööga Mare Ülemaante algatusel, nüüdseks on saanud Hiiumaast üks vald. Märtsis on mitmeid aastaid olnud Lennart Meri sünniaastapäeva tähistamine lõkke tegemisega Suure Lennu kaare all. Vastuvõtjateks külvavemad Malle Kivi ja Tiit Roosi. Aprill toob uue turismiobjekti - ümberpööratud maja ERM-i vastas. Maikuu pildil teeme tutvust

Vigala mõisa- ja Hirvepargiga Hendrik Relve juhendamisel ning meenutame 1967. a augustikuutormi järelkaja Vigala puistutes, kuhu oli omal ajal jõudnud tookordne üliõpilane ja nüüdne maailmarändur EPA metsanduse dekaani Endel Laasi juhendamisel. Juunis on aastaid tore traditsioonina istunud koduse Velise jõe kaldal jaanilõkke ümber ja arutatud suviseid plaane.

Juulis on üks menukamaid ekskursioone minna avatud taludesse. Olgugi et elame maal, aga ikkagi vaatame, kuidas naabrid elavad. Seekordne reis viis ühe kohana Tahkuranda Konstantin Pätsi sünnipaika. Ringreis toimus kindla päevaplaani kohaselt. Augustis jõudsime Maie Üürikese ja Helbe Klissi juhendamisel Puhta vee

Tamsalus Puhta Veepargi Meelte Aias.

Foto: JAAN VISKA

parki Tamsalu mail, nägime, kuidas ühest elaniketa külast on saanud meeliskülastus- ja õppimiskoht.

Septembris meenutasime vanu kooliaegu, sest Vigala hariduselul oli 330. aastapäev.

Eestvedajateks Astra Põlma, Ene Raud ja Maie Ülemaante. Septembri lõpp tõi M. J. Eiseni 160. sünniaastapäeva tähistamise Oesel, tema sünnikodus. Üks vanasõna temalt: „See mees ei olegi

mees, kes mehe sõna ei pea.“ Päev läks korda õpetaja Ene Raua, nüüdse külasõbra nominendi ja külvavemana Salme Lebini eestvõttel. Jõudsim kaia veel Tartu ERM-is ja olla kollase ristküliku raamis

Võrtsjärve kaldal. Korraldas Külade Ümarlaud Liina Kikase juhendamisel. Aasta lõpul meenutame menukat suvist Muhumaa külastust. Sidemete loojaks Hillar Aiaots. Muhu seob paljusid Vigala inimesi aastaid.

Kui nüüd küsida, millal jõuab haldusreform küladesse, siis veel ei tea. Piirkonna külvavemate koosolekul arvasime, et kuna vallas on 112 küla, võiks volikogu juures olla külakomisjon. On ikkagi tähtis, kuidas toimida väheneva ja vananeva elanikkonnaga külades. Külvavemad jäävad paljusküsi eriarvamusele, sest meil pole tööst ja suhetest ükskõik. Hoolime oma vallast ja loomulikult ootame võrdset kohtlemist. Õnneks külades jätkub vaba tahet, aga kauaks, pole teada. Võib korrata raamatukogu kohtumisel Kaie Bergmanni öeldut, et missioon hoiab alles maaelu ja tore on neid inimesi näha külaelu korraldavas. Tore on neid, kes teevad Vigalast Vigala, hea tänuga meenutada 2018. aasta kalendris. Lõpetaksin Eiseni öelduga: „Sõnad ei tasu võlga.“

Maakonna spordiliit uuendas juhatuse koosseisu

Siim Jõgis

Rapla Maakonna Spordiliit valib iga kolme aasta tagant uue juhatuse koosseisu. Neljapäeval, 7. detsembril kinnitati üheksaliikmeline juhatus järgmiseks kolmeks aastaks. Sinna kuuluvad Ain Täpsi, Janne Randjärv, Tiit Leier, Aivo Sildvee, Kalju Kalda, Tarmo Rahuoja, Andres Elmik, Väino Sassi ja Laine Rokk.

Kolm nendest on uued liikmed – Täpsi, Randjärv ja Leier. Ülejäänud olid

maakonna spordiliidu juhatuse koosseisus juba varem. Spordiliidu peasekretär Rein Pajunurm ütles, et ta soovib tänada perioodil 2014–2017 juhatuse liikmeks olnud Margus Seppa Järvakandist, Ingrid Kangurit Kohilast ja Kalle Toometit Raplast.

Uue revisjonikomisjoni moodustavad Janek Kadarik ja Kait Kaeval. Varem oli Kaevali asemel revisjonikomisjonis Ants Lindre. Neljapäeval koosolekul osalesid Raplamaa 18 spordiklubi esindajad.

Koolisport

Korvpallis selgitati paremaid kolmel päeval

Laine Rokk

Koolinoorte korvpallivõistlused toimusid Sadolini spordihoones. 5.-7. klasside arvestuses osales 10 võistkonda kaheksast koolist, kokku 59 koolinoort. Põhikoolide õpilased võistlesid 20. novembril ja gümnaasiumide grupp 8. detsembril.

Põhikoolid

Poisid

1. Juuru Eduard Vilde kool (Janre Jõgi, Kennet Vaarma, Janar Jaani, Ihan Jalukse, Andreas Liiman, Gert-Kevin Aamisepp, õp Jüri Pritšin)
2. Valgu PK (Aleksander Peetsalu, Märten Saaliste, Sten-Markus Maripuu, Madis Mölder, Sven Erik Maripuu, Asko Talinurm, Johannes Kikajon, õp Tiina Riismaa)

3. Kabala LA-PK (Jette Vangonen, Kristo Bogdanov, Glen Blande, Karl-Aleksander Aedla, Adrian Pajo, Markus Grichin, Kristjan Laidoner, õp Reet Tiisaar. Alla 80 õpilasega koolidel võib võistkonnas osaleda ka 1 tütarlaps.)

Gümnaasiumid

Tüdrukud

1. Rapla ÜG (Anna Maria Tamberg, Lisete Vetesina, Gerlin Maide, Angela Muddi, Kaialiisa Kristal, Katri Rüüson, õp Tiit Kosk)

2. Rapla VG (Merith Herodes, Kätlin Einberg, Gerte Visnu, Leandra Reingold, Emma Lisette Kadarik, Emma-Mia Küttis, Britta Peterson, esindaja Ingrid Lenk)

Poisid

1. Rapla VG (Märten Laurimaa, Marcus Sadõhov, Jordan Karl Karp, Silver Loorents, Hendrik Niklus, Markus Kaljund, Tristan

Lumiste, Markus Pekkenen, õp Viljo Sinikas)

2. Kohila G (Sander Visser, Kevin Kiili, Genri Valkrusman, Martin Vetkal, Andrus Kapsi, Henri Vanem, Oliver Orro, Marten Stopkin, Sten-Markus Taasväli, õp Kaur Heinaru)

3. Rapla ÜG (Karmo Kilk, Kenneth Viitamees, Andre Kranach, Rasmus Estaal, Oliver Gurski, esindaja Alar-Raul Antson)

10.-12. klasside arvestuses osales kuus võistkonda neljast koolist, kokku 29 koolinoort. Neid mängisid 7. detsembril ja noormehed 8. detsembril.

Neiud

1. Rapla VG (Laura Tamm, Tiina Traumann, Katarina Tamm, Merith Herodes, Gerte Visnu, Emma Lisette Kadarik, Kätlin Einberg, esindaja Ingrid Lenk)

2. Rapla ÜG (Erle Jaanus, Berit Reinu, Merily Parko, Kristin Õispuu, Angeelika Rüütalu, Jazmin Elisabeth Karp, Anna Maria Tamberg, õp Tiit Kosk)

Noormehed

1. Rapla ÜG (Sigfried Kesküla, William Stein, Tõnu Saarelaan, Drevor Andris Rudnevs, Karl-Reimond Kõrs, Risto Valge, esindaja Allar-Raul Antson)

2. Kohila G (Eero Välik, Henri Heinmäe, Joosep Barnabas, Robi Vanem, Kevin Karhu, Marek Kullerkupp, Erko Targamaa, Janno Kalmet, Markus Ladoga, õp Kaur Heinaru)

3. Rapla VG (Karel Pärn, Robert Haljas, Rain Laanemets, Mike Cameron Simon, Tanel Nipernadi, Gert Emil Villard, Deran Erich Aalde, õp Viljo Sinikas)

Karikavõistluste esimese finaalkohtumise võitis OSK

Rapla korvpallikool

Esmaspäeval, 11. detsembril toimus Kristiine Pallimängude Majas naiste korvpalli karikavõistluste esimene finaalkohtumine, kus vastamisi läksid OSK ja Payless Rapla naiskonnad.

Esimene poolaeg oli Rapla jaoks raske ning visati vaid 16 punkti, kuid pead ei lastud norgu ning teisel poolajal visati juba hoopis enesekindlamalt 46 punkti. Sel korral aga siiski vastaseid enam kinni püüda ei suudetud ning esimese finaalmängu võitis OSK 88:62.

Sel hooajal on karikavõistluste finaalis kaks madalama divisjoni naiskonda, mis tähendab, et sel korral kumbki võistkond kolmepunktiiviseid ette visata ei saanud ja mäng algas seisult 0:0. Rapla algviisikus jooksid väljakule Karin Lipstuh, Katarina Tamm, Kerli Haas, Kaia Milling ja Brit Aller. Esimesel veerandil ei tahtnud raplakate visked tabada ning vastastel õnnestus veerandaja jooksul kasvatada vahe 15 punktile (23:8). Ka teisel veerandajal oldi korvide saamisega raskustes ning poolajale mindi kaotus-

seisus 16:47.

Teist poolaega alustas Rapla märgatavalt enesekindlamalt, mis mõjutas selgelt ka vastaste mängu. Tänu korvi läinud kolmepunktiivisetele ja teistele õnnestumistele teenis Rapla veerandajal 31 punkti! Samal ajal viskasid vastased vaid 17 punkti ning veerand lõppes vastaste vähenenud eduga 64:47. Viimasel ja otsustaval veerandil muutus mäng väga pingeliseks, sest mõlemad naiskonnad võitlesid võimalikult hea lõpptulemuse nimel. Viimasel veerandil Rapla naiskonnal aga kolmanda veerandi suurt skoori korrata ei õnnestunud ning mäng lõppes võorstajate võiduga 88:62. Payless Rapla resultatiivsemad olid Kaia Milling (13 p, 10 lp, 9 rs), Katarina Tamm (14 p, 6 lp) ja Kerli Haas (14 p). Karikavõistluste finaalis otsustatakse võitja kahe mängu kokkuvõttes. Teine finaalmäng on kolmapäeval, 20. detsembril Sadolini spordihoones.

Payless Rapla resultatiivseim mängija oli Kaia Milling, kes viskas kolmteist punkti ja võttis kümme lauapalli.

Foto: SIIM SOLMAN

Eesti saalihokikoondis korraldab Raplas avaliku treeningu

Siim Jõgis

Maailmameistrivõistluste valikturniiriks valmistuv Eesti meeste saalihokikoondis teeb oma viimase treeningkogunemise Raplas Sadolini spordihoones. Sel ajal peetakse ka üks avalik treening, mis toimub reedel, 15. detsembril ning see on avatud kõikidele huvilistele.

Koondise esindaja Kadri Heinla ütles, et kõik pealtvaatajad on oodatud. “Pärast trenni võib nii koondise treenerite kui ka mängijatega võimalusel põgusalt vestelda, näpunäiteid küsida ja muidu koondist hea sõnaga kostitada,” ütles Heinla.

Paralleelselt meestekoondise kogunemisega toimub ka Eesti Saalihoki Liidu koolitus treeneritele, mida viivad läbi koondise treenerid Risto Lall ja Jonas Thomsson. Sellest võtavad osa praegused saalihoki treenerid ning need, kes plaanivad mõnd võistkonda juhendama hakata.

Põhjus, miks meestekoondis tuleb just Raplasse treenima, seisneb Heinla sõnul selles, et Rapla on viimastel aastatel ennast tugevalt Eesti saalihokikaardile kinnitanud.

“Sealne entusiastlik saalihokikogukond on tunnustust

väärt, mistõttu tekkis mõte pakkuda neile võimalus oma kodusaalis meestekoondise tegemistele kaasa elada. Saali asukoht ja vajaliku saalihoki inventari olemasolu olid boonuseks. Täna veel Raplamaa võistkondadest koondises mängijaid ei ole, aga kui nad sama sihikindlalt jätkavad, olen kindel, et tulevikus on Sadolini spordihoone mõne Eesti koondise mängija kodusaal,” ütles ta.

Eesti koondise peatreener Risto Lall on sel korral kutsunud laagris osalema vaid Eesti liigades mängivad mängijad. Kindlasti võib kohata varasematest koondise koosseisudest tuttavaid nägusid, kuid ring on laiem, mitmed mängijad on Eesti U19 koondise kasvandikud. Maailmameistri-võistluste valikturniir toimub Eesti koondise jaoks järgmise aasta jaanuaris ja veebruaris Tallinnas Kalevi spordihallis. Mängudega tehakse algust 31. jaanuaril ning turniir kestab 4. veebruarini. Jaanuari alguses tehakse teatavaks Eesti koondise koosseis selleks turniiriks. Varem ei ole Eesti meeste saalihokikoondis Raplas treenimas käinud.

Vastavalt ajakavale saab treening alguse 15. detsembril kell 17 ning kestab kaks tundi.

Koolisport

Jõuluvõistlusel olid edukaimad Kohila õpilased

Laine Rokk

Koolinoorte sisekergejõustiku jõuluvõistlus toimus 6. detsembril Kohilas. Osales 36 koolinoort kuuest koolist. Kõigile oli kavas 60 m jooks, paigalt kolmikhüpe, kõrgus- ja teivashüpe. Võistlus on Järvakandi SK Kalev ja Rapla MSL koolisporti ühisprojekt, peakohtunik oli Maarek Laanemets.

Vanuseklasside parimad

C-klass (2004-2005)	60 m	kõrgus	paigalt kolmik	teivas
Teili Ladoga, Kohila G	8,2			6.74
Elis Vahtmäe, Kohila G		1.35		
Arto Kivisild, Järvakandi kool	7,7	1.50	7.09	
Rasmus Piisang, Kohila G				2.30

B-klass (2002-2003)

Angeelika Rüütalu, Rapla ÜG	8,5	1.35		
Helena Kurjama, Kohila G				6.70
Agnes Markus, Kehtna PK				1.30
Kaspar Grauen, Kehtna PK	7,1	1.80	7.90	2.60

A-klass (2000-2001)

Anet Maripuu, Kohila G	7,6		7.33	1.50
Catherine Randlaht, Rapla VG		1.45		
Deran Eric Aalde, Rapla VG	7,5	1.70	8.47	
Kristo Kivisild, Järvakandi kool				2.40

J-klass (1998-1999+19-aastased)

Kristo Forsel, Kohila	7,1	1.70	8.24	2.70
-----------------------	-----	------	------	------

Rapla taipoksi klubi sai viieaastaseks

Rapla Muay Thai Gym ehk siinne taipoksi klubi tähistas äsja esimest väikest juubelit. 10. detsembril möödus päev, mil viis aastat tagasi Raplas taipoksi treeningutega algust tehti. Toona treeniti Okta Centrumis. Nüüdseks ollakse mõnda aega juba oma ruumides Kauba tänaval, kohviku Võiroos kohal teisel korrusel.

Siim Jõgis

Rapla taipoksi klubile pani viis aastat tagasi aluse treener Liisi Kontkar. Koos teise treeneri Melissaga viivad nad praegu läbi treeninguid umbes kuuekümmene klubi liikmele. Treeningud on kolmel päeval nädalas – esmaspäeviti, kolmapäeviti ja reedeti. Liisi Kontkar ütles, et möödunud viis aastat on läinud hästi kiiresti. “Ise ei saagi aru, et juba viis aastat on möödas. Aga kergelt ei ole see läinud. Palju tööd ja pühendumist on kõik see nõudnud,” ütles Kontkar. Samuti rääkis ta, et alguses polnud üldse kindel, kas klubi saab jalad alla ja läheb korralikult käima. “Kui sul on usku, siis annadki endast kõik ja nii see käima läheb,” ütles ta. Nüüd on

põhjust uhke olla – esimene väike teetähis on ületatud.

Enne praegusesse asukohta kolimist veedeti ligikaudu poolteist aastat Okta Centrumis. Esialgu neli kuud korvpallisaalis ja seejärel aasta alumisel korrusel väiksemas saalis. Küll aga on selge, et kahe asukoha tingimusi väga võrrelda ei anna. Praegune saal Kauba tänaval on tunduvalt parem kui see, mis Okta Centrumisse maha jäi. “Seal jäi ruumi väheks,” rääkis Kontkar. “Inimesed pidid hüppenööridega koridori kolima ja seal trenni tegema. Siin on kõrged laed, ruumi ja õhku on palju. Samuti on siin oma klubi tunne. Ei pea kogu aeg kõikide asjadega ühest trennisaalist teise kolima,” ütles ta.

Pidevalt osaleb Rapla Muay Thai Gym'i treeningutel ligi

Treening Rapla taipoksi klubis.

Foto: SIIM SOLMAN

kaudu kuuskümmend õpilast, mis on Kontkari sõnul väga korralik number. Õpilased on jaotatud juunioride, algajate ja edasijõudnute treeninggruppide vahel. Niisiis võib ühel treeningul osaleda keskestlābi kaksikümmend õpilast. Umbes

nii palju oli neid ka esmaspäevaõhtusel edasijõudnute treeningul, kui Raplamaa Sõnumid klubil külas käis.

Treenereid on klubis praegu kaks – Liisi ja Melissa, kusjuures Melissa alustas taipoksi klubis õpilasena veel siis,

kui treeningud alles Okta Centrumis toimusid. “Minu treener Taanist tuli meile trenni ja vaatas kohe Melissat sellise pilguga, et temast saab asja. Osa puhul näebki kohe ära, kas tal on see süda ja sära silmis või mitte. Melissa

puhul nägi treener ära, et see on olemas,” rääkis Kontkar. Melissa on Rapla taipoksi klubis töötanud treenerina viimased kaks aastat. “Hästi huvitav on jälgida, kuidas lapsed tulevad trenni ning kuidas nende areng sealt edasi kulgeb,” rääkis ta. Melissa kõige noorem õpilane on praegu viieaastane ning kõige vanem viisteist. Vanus on samas kõigest number – Melissa rääkis, et treeningutele oodatakse igas eas inimesi.

Viimased poolteist aastat ei ole Rapla Muay Thai Gym võistlustel osalenud, kuid enne seda käidi sisuliselt igal võistlusel, mis oli mõeldud amatööridele. “Võistlustel käimise muudab keeruliseks see, et tavaliselt on need mõeldud gümnaasiumiealistele. Kui nad siin gümnaasiumi ära lõpetavad, lähevad nad linna edasi ja jätkavad mõnes teises klubis,” rääkis Liisi Kontkar. Siiski ei ole kaugeltki maha maetud plaani edaspidi võistlustel osaleda. Praegu otsitakse sobivaid võimalusi. Sünnipäevakuu puhul tehakse ka kampaaniat, et kutsuda treeningutele uusi inimesi.

Kadi võimlejad võistlusrühm Kuldsel Karikal.

Foto: EGON TINTSE

Kadi võimlejad alustasid võistlushooaega

Karin Moisar

Kadi võimlejad võistlusrühma enamik lõpetas kevadel üheksanda klassi. Ees ootasid uued koolid ja uued huvialad, mistõttu muutus võistkonna koosseis.

Sellest hooajast jätkavad võistlusrühmas Natali Agu, Jazmin Karp, Lisbet Lillemägi, Gerda Saks ja Gertrud Vesinurm, uue liikmena lisandus Minna Mari Ambur. Selle hooaja võistluskava, mis kannab nime „I Was Here“, märksõnad on elu ja armastus. Iga sinu sõna ja tegu jätab jälje. Koreograafia autorid on Gerda ja Kadi Saks.

Esimese väljakutsena astuti

üles 24. novembril Klaipėdas toimunud võistlusel Lithuanian Cup 2017. Konkurentideks osalejad Leedust, Lätist, Venemaalt, Valgevenest ja Eestist. Kadi võimlejad saavutasid tihedas ja tugevas konkurentsis *contemporary small teams* kategoorias neljanda koha. Treener Kadi Saksa sõnul tuli esitluses ette mõningaid vigu, kuid võistlus andis uuele koosseisule suure ja vajaliku kogemuse.

2. detsembril osaleti Tallinnas võistlusel Spotlight Challenge Winter Special 2017, mis avas Eesti suurima ja mitmekesisema tantsuvõistluse Kuldsel Karikal hooaja. Ennast said proovile panna

soolo- ja duotantsijad ning esmakoostel trio ning *small group*’i tantsijad. Kadi võimlejad võistlusrühm astus üles kategoorias *jazz small group*. Žürii hindas kõrgelt kava ülesehitust ning tehniliselt tugevat esitust. Kadi võimlejad võitsid oma kategoorias teise koha ja hõbemedali.

Esimest korda võistlesid Kadi võimlejadest soolotantsijatena Bia Aller ja Kristiina Marii Tuuga ning duona Gertrud Vesinurm ja Natali Agu. Uus kogemus oli noortele võimlejatele emotsiooniderikas ning äärmiselt arendav.

Nüüd jätkub töö taas treeningusaalis, et veelgi rohkem lihvida koostööd ja tehnikat.

MTÜ HARJUMAA ÜHISTRANSPOORDIKESKUS

Ootame oma meeskonnaga liituma asjatundlikku ÜHISTRANSPOORDILIINIDE PLANEERIJAT

Põhiülesanded:

- ühistransporditeenuse korraldamine Lääne ja Rapla maakonnas
- korrektse ja operatiivse informatsiooni valdamine, haldamine ning väljastamine
- maakonnaliinide sõiduplaanide koostamine, läbivaatamine, muutmine ja kinnitamiseks ettevalmistamine ning muud tegevused selles valdkonnas
- töö ühistranspordi sõiduplaanide koostamise ja koordineerimise programmiga
- maakonna bussiliinide liinitöö igapäevane korraldamine ja koordineerimine, liinitöö statistikaga seotud andmete kogumine, sisestamine, töötlemine ning analüüs
- ettepanekute tegemine ühistranspordi korraldamiseks eraldatud sihtotstarbeliste toetuste jaotamiseks ja selle aruandlusega seotud toimingute tagamine

Sobilikul kandidaadil on:

- kõrgharidus või logistikaalane töökogemus vähemalt 5 aastat
- hea Exceli kasutamisoskus
- eesti keele oskus C1 tasemel
- hea suhtlemisoskus
- hea pingetaluvus
- analüüsi- ja üldistusvõime
- B-kategooria juhiluba

Kasuks tuleb varasem töökogemus ühistranspordi alal ning vene ja inglise keele oskus.

Töökoht asub Tallinnas ning Lääne ja Rapla maakonnakeskuses. Tööle asumise aeg soovitatavalt 2.01.2018. Tööle võtmisel rakendatakse katseaega.

Palume elulookirjeldus koos motivatsioonikirja ja palgasooviga saata hiljemalt **21.12.2017.a e-posti aadressile Vello.Jogisoo@harjujtk.ee.**

Lisainfo: Vello Jõgisoo, telefon 640 6781, e-post Vello.Jogisoo@harjujtk.ee.

Rapla õpilas-firmade laat

värsket infot leiad siit!

23. DETSEMBER
KELL 11:00-15:00
RAPPELI KESKUSES

Tšellokvartett C-Jam & Tartu laulupoiss Mikk Kaasik

Taevatrepp

Jumalikud jõulukontserdid

25. detsembril kell 19
Rapla Maarja-Magdaleena kirikus

PILETID EELMÜÜGIS PILETILEVIS JA PILETIMAAILMAS.
INFO 505 9625 WWW.KONTSERTKORRALDUS.EE

RAPLA XVI JÕULULAAT

16. detsembril
kell 9.00-16.00
Sadolin Spordihoones

9.30 Alu Segarühm, Eideratas, Kuremari
10.30 Talutütred
11.00 Raudrohi
11.30 Rapla Pasunakoor
12.00 Kuukiir
12.30 Rapla Pasunakoor
13.00 Kehtna tantsurühm Tabatinnad

KOHTUME LAADAL!

Info: ivi.sark@gmail.com, 5128931

MAGAZIIN
www.magaziin.ee

Tule poodi!

Viljandi mnt 72, Rapla
(Nore keskus)

E-R 9-19 ♦ L 9-16 ♦ P 10-15

Unusta aastad ja meeles pea ikka, et naine on alati võrratu plika. Ja ütleme nii nagu on kombeks – tervist ja õnne tänaseks, homseks.

Mare Ülemaante

Kallis sõbranna ja pinginaaber, kõike ilusat paljudeks aastateks!
Tiia perega

VIRU-NIGULA SAEVESKI AS
Lääne-Virumaal

AEGVIIDU PUIT AS
Harjumaal

VIIRATSI SAEVESKI AS
Viljandimaal

OSTAB
KUUSE- JA MÄNNIPALKI

www.nordwood.ee
tel 520 2709
Aivo.Kalmet@nordwood.ee

- Ostame **METSAKINNISTUID**, ka raiatud ja hüpoteegiga
 - Ostame **PÖLLUMAAD**
- Küsi hinda! Teeme pakkumise!

Lai 10, 80010 Pärnu
Tel 447 7900, 528 5263
Faks 447 7903, metsagrupp@hotmail.ee

JÕULUKAUP

-30%

(Jõuluehted, -kaunistused, kuused)

Pakkumine kehtib 11.12.2017-07.01.2018

TÖÖPAKKUMISED

AS Solbritt pakub tööd
LAOTÖÖTAJALE-TÖSTUKIJUHI
(soovitavalt arvuti kasutamise oskusega).

Helistada telefonil 489 0400; 489 0419; 518 1223 või tulla kohale aadressil:
Rapla Viljandi mnt.91e (piimatööstus)

Warmeston OÜ Purila pelletitehas pakub tööd
OPERAATORILE.

Töö toimub 12-tunnistes vahetustes.
Väljaõpe kohapeal.
Kontakt: argo.tonuri@warmeston.ee, tel 506 4147

AS SOLBRITT pakub tööd **SEADISTAJALE.**
Helistada tel 524 8998; 489 0412, 489 0400
või tulla kohale aadressil
Rapla, Viljandi mnt 91e (piimatööstus)

MTÜ ELUPUU Kehtna Hooldekodu pakub tööd
KOKALE (koormus 1,0).
Töö vahetustes graafiku alusel. Täpsem info tel 5301 5141
või direktor.elupuu@gmail.com

MÜÜAKSE

Kanarbiku talu müüb korralikku toorest ja kuiva lepa-, kasepuud ning sangleppa 30, 33, 38, 50, 60, 70 cm (ka võrgus). Vedu al 5 rm. Tel 5373 7294

Rapla Kütteäris puidubriketti, pelletteid, kaminapuid kotis. Vedu tasuta. Tel 5563 6856

Toorest lehtpuud, hind al 28 €, metsakuiv okaspuu al 35 €. Laotud puude tarne 10 ja 15 rm autoga, transport hinnas. Tel 502 4895

kuivi pakitud kütteklotse ja kaminapuid, pelletteid ning puidubriketti alusel. Vedu tasuta. Tel 433 3130, 523 8503

kuivi küttepuid lahtiselt ja võrgus. Tel 503 6941

soodsa hinnaga talusealiha. Vajadusel tükeldame. Info tel 505 9151, 5354 3002

Audi 80 B4 94. a. Heas korras. Tel 5196 4136

saunaahjusid, kaminaid, pliite. Soodsalt. Tel 505 4355

Tapamaja müüb emise lihakehasid kohaletoomisega. Info tel 5351 7414

ehituslikku saematerjali, servamata lauda, lepalauda, terrassi-, voodri- ja põrandalauda. Pikused 3 - 6 m. Laudade värvimine. Vedu tasuta. Tel 528 2268

suitsuvorsti ja maasinki väikehulgi, kohaletoomisega. Info tel 5196 2628 või 5351 7414

JÕULUPUUD, Eestis mahedalt kasvatatud nuld. Kojutoomine tasuta. Tel 5326 4497

vikerforelli Pirgu kalakasvatustes, 7 €/kg. Tel 5346 7418

1-toaline 27,6 m² keskküttega korter Raplas, vajab remonti, asub IV korrusel. Hind 14 000 €. Tel 522 8882

Kehtna Mõisa OÜ müüb augustilo 1800 tonni. Hind 25 €/t. Tel 528 3314

Lõhutud ja saetud lepa küttepuid nii lahtiselt kui võrkkotis. Müüme ka puitbriketti. Vedu. Tel 516 6305

TEENUS

OÜ KÜLMALINE

Soojuspumpade remont, müük ja paigaldus, kodumasinade ja sõiduki kliimaseadmete remont. Tel 5330 1720 www.kulmaline.ee

Bussiteenus 8 kuni 82 kohta. Helista tel 5330 7447, sivaauto2007@gmail.com

Raamatupidamine, aruanded. Tel 505 9669, info@holopoint.ee

KAARDID ENNUSTAVAD 24 H. Tel 900 1727, h. 1,09 €/min

Ohtlike puude langetamine. Tel 5663 2968 või 5340 2068

Rehvivahetus Rapla linnas Jürna tn 2. Hinnad väga soodsad. Rehvivahetuse aja saab broneerida tel 5818 8986

Eesti Elektrimootorid OÜ Raplas remondib ja mähib elektrimootoreid. Tel 5333 5313 www.eestielektrimootorid.ee

Ekskavaator-laaduri teenused. Erinevad kaeve- ja pinnasetööd. Tel 5378 5222 <http://www.bestkop.ee>

Veoteenused kaubikuga (pikkus 3 m, kõrgus 1,8 m). Hind kokkuleppel. Tel 5394 5124

Hoonete soojustamine puistevillaga. Puistemees OÜ. Tel 501 6689, www.puistemees.ee

Üldehitus, katuse-, fassaadi- ja viimistlustööd. Tel 5352 9476 mehitus@gmail.com

Raplamaa Takso. Telli tel 5811 5904. Sõidu alustamine 2 €. Ootetund 15 €. Kilomeetri hind 0,8 €.

Pakume ekskavaator-laaduri teenust. Teostame erinevaid kaevetöid, pinnase- ja planeerimistöid, septikute paigaldus. Info ja tellimine 5669 9926

Õhksoojuspumpade keemiline pesu. Fb TOLMUKRATT. Tel 5366 9898

Kaani-, kupu- ja sisemise rahu teraapiad Raplas. Tel 5689 1193, fb kaani-ja kuputeraapia Raplas, peep73@hotmail.ee

Vannitubade renoveerimine, plaatimine. Tel 5341 9932

OSTETAKSE

Vanametalli kokkuost Raplas Jürna 2. E-R 9-17, L 10-14. Tel 5818 8986 www.rauaspetse.ee

Vanametalli kokkuost Agrovaru territooriumil E-R 9-17, L 9-14. Tel 505 8637, www.feralmet.ee

metsakinnistuid ja kasvavat metsa. Tel 502 4895; info@pajakapuit.ee

OÜ ETEST PR ostab põllu- ja metsamaad. Tel 504 5215, 514 5215, info@est-land.ee

Triovara Halduse OÜ ostab metsamaad, kasvava metsa raieõigust ja põllumaad. Võib pakkuda ka läbi raiutud maid. Ostame ka erinevaid palke ja paberipuid, samas müüa erinevaid 3 m küttepuid. Tel 507 2231

96 bassiga akordion „Marfini” või vahetan väiksema vastu. Tel 5194 4812

kiiresti sõidukorras auto. Võib olla ka vene auto. Tel 5819 0200

Südamlik kaastunne
Svetlana Kulaginale kalli

EMA

kaotuse puhul.
SA Raplamaa Haigla

Mälestame kauaaegset
jahikaaslast

JÜRI SARKI

Raikküla Jahiselts

Mälestame klassijuhatajat

ESTER KULAGINAT.

Avaldame kaastunnet
omastele.
Kodila kooli 1984. a lend

Mälestame naabrimemme

ESTER KULAGINAT.

Südamlik kaastunne
lähedastele.
Vana-Lammuka pere

ESTER KULAGINA

Mälestame meie pere
kahe põlvkonna õpetajat.
Südamlik kaastunne
lähedastele.

Sunda pere

*Iga lahkumine on raske,
iga teesaatmine kurb...*

Avaldame kaastunnet
Svetlanale ema

ESTER KULAGINA

surma puhul.

MTÜ Elupuu kollektiiv

*Sa elad edasi meis kõigis
nagu lauluviis –
hea, soe ja kurb
ja kaugusesse lendav.
Sa elad edasi meis kõigis
nagu verepiisk,
me viime kaasa Sind
nüüd kõikjal iseendas...*

Mälestame kallist

**JANEK SALUJÕED
11. XII 1972 - 2. VI 2017**

45. sünniaastapäeval.

Omaksed

Sügav kaastunne Vahur
Sillasoo perele, vennale
ja õele
kalli isa ning vanaisa
VELLO
lahkumise puhul.
Angela ja Jaanis

*Üks väike küünal
süüta varjudest valgel
talveööl.
Mõtle, meenuta teda,
kel tehtud elutöö...*

Mälestame sügava
kurbusega naabrimeest

JÜRI SARKI.

Südamlik kaastunne
Florale ja lastele
peredega.

Eino, Ahti ja
Urmase pere

Sügav kaastunne
Svetlana Kulaginale ema
ESTER KULAGINA
surma puhul.

Kolleegid
Taastava Kirurgia
Kliinikust

*Ei tulek ega minek
ole meie teha, küll see,
mis sinna vahele jääb
ja elavatele mäletada
antakse...*

ESTER KULAGINA

Rapla Ühiskümnaasium
mälestab
oma ajalooheidjat ja
avaldab kaastunnet
lähedastele.

Kallis Svetlana!
Tunneme kaasa ema
ESTER KULAGINA
surma puhul.

Töökaaslased
õendusabi osakonnast

Kummardus väsimatule
Raplamaa
mäluhoidjale ja -kandjale

**ESTER
KULAGINALE.**

Südamlik kaastunne
omastele.

Sinu maavanem
Tõnis Blank

*Tuul nutab koduõues,
ta leinab ja teatab,
et jõudsid elus palju anda,
rõõmu tunda,
ka muret kanda...*

ESTER KULAGINA

lahkumise puhul meie
südamlik kaastunne
lähedastele.

Rapla KK 1950. a
IX lennu
klassikaaslased
Elju, Ellen, Asta Kaiust

Südamlik kaastunne
Evelinile ja Antsule
peredega kalli isa ja
vanaisa

ANTS ILINGU

kaotuse puhul.

Luule ja Ülle

Avaldame kaastunnet
Kaido Kangurile perega
isa, äia ja vanaisa

MATI KANGURI

surma puhul.

Perekonnad Puusepp
ja Tammaru

Avaldame kaastunnet
Rita Parkerile

VENNA

kaotuse puhul.

Pae Farmer

Mälestame aktiivset
spordiveterani

VELLO SILLASOOD.

Südamlik kaastunne
lähedastele.

Rapla Spordiveteranide
Koondis

Kallis Andrei!
Oleme Sinuga,
kui jätd hüvasti armsa
ema

**ESTER
KULAGINAGA.**

Sinu klassikaaslased
Rapla Keskkooli päevilt

Avaldame sügavat
kaastunnet Heiki Talile

ISA

kaotuse puhul.

Arca Nova Majatehas

Sügav kaastunne lastele
ja lastelastele

VELLO SILLASOO

kaotuse puhul.

Käru spordisõbrad

Head sõpra

VELLO SILLASOOD

leinavad ja tunnevad kaasa
omastele Aare ja Ilme.

*Elu on laul,
on lihtne ta viis,
heliseb korra
ja vaibubki siis...*

Meie siiras kaastunne
lastele peredega
armsa isa

VELLO SILLASOO

ootamatu kaotuse puhul.

Agnes, Aivar ja Ester

Mälestame

VELLO VALDMANNI

ja avaldame kaastunnet
Valvele perega.

Vennad Toivo ja Avo

Mälestan kallist õde

**SIRJE AUNPUUD
4. XII 1952 – 11. XII 2017**

Õde Maria perega

KINO

MÄRJAMAA HELK
“Mehetapja/ Süütu/ Vari” (Eesti)
13. detsember kl 21
14. detsember kl 16.30, 19
“Suburbicon” (USA, alla 14aastastele keelatud)
13. detsember kl 17, 19
14. detsember kl 21.30
“Paddingtoni seiklused 2” (USA, eesti keeles)
15. detsember kl 17
“Marrowbone'i saladus” (USA, alla 12aastastele keelatud)
15. detsember kl 19, 21.10
20. detsember kl 17, 19
“Väike vampiir” (USA, 3D joonisfilm, eesti keeles)
17. detsember kl 14.30, 16.30
“Star Wars: viimased jedid” (USA, 3D)
17. detsember kl 18.30, 21.15
19. detsember kl 16.30, 21.15
“Beyond Skyline: oht kõrgustest” (USA, alla 12aastastele keelatud)
19. detsember kl 19.15
20. detsember kl 21

KONTSERT

Männi lasteaia jõulukontsert
Hageri kirik, 13. detsember kl 18

Advendikontsert
Märjamaa valla rahvamaja, 13. detsember kl 19

RVG õpilase Diana Jäägeri heategevuslik kontsert
Rapla hooldekeskus, 14. detsember kl 14

Juuru huvikooli jõulukontsert
Juuru rahvamaja, 14. detsember kl 18

Thea noorte lauljate jõulupidu
Rapla kultuurikeskus, 14. detsember kl 18

Kehtna kunstide kooli õpilaste jõulukontsert
Kehtna KHK peamaja saal, 15. detsember kl 18

Kristallkausside ja gongide kontsert-rännak
Juuru rahvamaja, 15. detsember kl 19

Tallinna Sadama segakoor “Laulude lemmik”
Märjamaa Maarja koguduse maja (Pärnu mnt 26), 17. detsember kl 11
Velise õigeusu kirik, 17. detsember kl 15

Jõulukontsert. Esinevad Eesti Teaduste Akadeemia Meeskoor ja Teaduste Akadeemia Naiskoor
Rapla Maarja-Magdaleena kirik, 17. detsember kl 12

Jõulukontsert. Üles astuvad Valtu seltsimaja huvialaringid
Kaerepere, Valtu seltsimaja, 17. detsember kl 14

Kapa-Kohila kammerkoori kontsert
Kohila õigeusu kirik, 17. detsember kl 16

Riho Sibul ja Jaan Sööt “Aastavahetuse kontserdid”
Rapla Maarja-Magdaleena kirik, 17. detsember kl 18

Jõulumuusika kontsert: Arvo Leibur (viul), Aare Tammesalu (tšello), Johanna Vahermägi (vioola), Diana Liiv (klaver). Kavas Arvo Pärt, Erkki-Sven Tüür, Pavel Karmanov
Kohila, Tohisoo mõis, 19. detsember kl 18

Kehtna laste jõulukontsert
Kehtna Peetri kirik, 18. detsember kl 18.30

Suur noorte jõulukontsert
Rapla Maarja-Magdaleena kirik, 20. detsember kl 18

Jõulukontsert – Birgit ja Ivo Linna
Hageri kirik, 20. detsember kl 19

MUUSEUM

JÄRVAKANDI KLAASIMUUSEUM
Näitus “Tarbeklaasi kunstniku Pilvi Ojamaa klaastooteid aastaist 1965-1992”
Püsiväljapanek “136 aastat Järvakandi klaasitööstust”
“Tindipotid ja -pudelid Järvakandi

klaasimuuseumi kogudest”
Muuseum avatud etteteatamisel (kuni 1. mai), tel 518 2610 ja 5390 4677

MAHTRA TALURAHVAMUUSEUM
Näitus “Mahtra tegijad”
Püsinäitus “Eesti talupoja elu 19. sajandil ja Mahtra sõda”
Muuseum avatud T-L kl 11-16

SILLAOTSA TALUMUUSEUM
Näitus “Sammudes Eesti Vabariiki”
“Velise vallavalitsuse tegemised aastatel 1918-1944 Rahvusarhiivi materjalide põhjal”
Püsinäitus “Märjamaa ja Vigala kihelkonna inimeste ning aja lugu”
Avatud E-R kl 10-17, L-P tellimisel

HAGERI MUUSEUM
Püsinäitused “Maa-apteek”, “Kihelkonnakeskus Hageri” (fotonäitus)
Avatud T, K, N kl 11-16, tel 5648 3828 või e-post virve.õunapuu@kohila.ee

TEATER

Kogupereetendus “Pööripäev” Rapla jõulumaal
Kultuuriklubi Baas (Rapla, Tallinna mnt 5), 16. detsember kl 17

NÄITUS

Näitus “Mahtra tegijad”
Mahtra talurahvamuuseum

Liina Langi Haapsalu sallide näitus
Helerin Väroneni amigurumi mänguasjade näitus "Väikesed sõbrad"
Kehtna raamatukogu

Kohila Koolituskeskuse näitus “Kosmos” (lasteosakond)
Viive Noore näitus “Jõulud jõudvad”
Vanad postkaardid (lasteosakond)
Kohila raamatukogu

Rapla kunstiklubi näitus
Kohila Tornigalerii (Kohila, Viljandi mnt 1).
Näitus on avatud kiriku lahtioleku aegadel, muul ajal helistada 5623 0741.

Ehalill Halliste gobeläänide näitus “Pae peal”
Kohila vallamaja

Jaanus Ermanni siidimaalide näitus
Maria Eliisa näitus (lastekogus)
Kellassepp Mihhail Karpenko laua- ja seinakellade näitus (kodulootoas)
Märjamaa valla raamatukogu

Marina Datskovskaya näitus “Ornament kultuuris – kultuur ornamendis”
Märjamaa rahvamaja Ly galerii

Rein Berlokko maalinäitus “Ajahammas 2”
Jõulukaarte Heldi Tageli kogust
Rapla keskraamatukogu

Lii Pähkli maalinäitus “Visuaalne hetk”
Rapla kultuurikeskuse Rütmani galerii

Monika Hale “Teine näitus”
Rapla, Pargi resto

KOOLITUS/LOENG

Kaartide ja kingikottide valmistamine
Vana-Vigala rahvamaja, 13. detsember kl 16.30

Külluse seminar: külluse vastuvõtuvõime suurendamine
Elujõu keskus (Rapla, Viljandi mnt 72G), 13. detsember kl 18

SPORT

Saku I liiga korvpallis: Kohila SK/ Webware vs G4S Noorteliiga II
Kohila spordikompleks, 15. detsember kl 20

Kohila valla meistrivõistlused korvpallis
Kohila spordikompleks, 16. detsember kl 10

Kohila lahtised meistrivõistlused lauatenнисes
Kohila spordikompleks, 17. detsember kl 10

Saalihoki naiste meistriliiga: Kaitseliidu Rapla Malev vs SK Link/ S
Rapla, Sadolini spordihoone, 17. detsember kl 12

Rapla maakonna saalihoki meistrivõistlused
Rapla, Sadolini spordihoone, 17. detsember kl 14.30

Saku II liiga korvpallis: BC Rapla vs RSK Tarvas
Rapla, Sadolini spordihoone, 19. detsember kl 20.15

Naiste karikavõistlused korvpallis: Payless Rapla vs OSK
Rapla, Sadolini spordihoone, 20. detsember kl 18.30

MITMESUGUST

Rapla Jõulumaa
Loomeruum (Rapla, Tallinna mnt 5), 10.-21. detsember

Keava eakate jõulupidu
Keava raamatukogu, 13. detsember kl 17

Ralf Neemlaidi raamatu “Rännakud harmooniasse” esitlus ja loeng
Esoteerika keskus (Rapla, Telliskivi 1), 13. detsember kl 18

Ajurveedalik jõuluõhtu Aet Sillastega
Angala Väekoda (Rapla, Tallinna mnt 42), 14. detsember kl 18

Diskoõhtu
Vana-Vigala rahvamaja, 14. detsember kl 19

Doonoripäev
Kohila spordikompleks, 15. detsember kl 10

Kehtna eakate jõulupidu
Kehtna Klubi saal, 15. detsember kl 15

Aastalõpu gongiöö “Rööm”. Vilmar Schiff
Angala Väekoda (Rapla, Tallinna mnt 42), 15. detsember kl 23

Suur jõululaat
Vana-Vigala rahvamaja, 16. detsember kl 11

Külade jõulupidu. Laval Boris Lehtlaan
Haimre rahvamaja, 16. detsember kl 18

Aastalõpupidu. Tantsumuusikat teevad ansambel Ingle ja DJ Enn
Eidapere rahvamaja, 16. detsember kl 21

Jõululaat
Vana-Vigala TTK, 14. detsember kl 12
Kultuuriklubi Baas, Loomeruum ja hoov (Rapla, Tallinna mnt 5), 15. detsember kl 13 ja 16. detsember kl 10
Rapla, Sadolini spordihoone, 16. detsember kl 9
Järvakandi kultuurihall, 17. detsember kl 10
Kuimetsa rahvamaja, 17. detsember kl 10
Lelle rahvamaja, 17. detsember kl 12
Rapla hooldekeskus, 18. detsember kl 10.30

Jõulukambrid
Varbola rahvamaja, 17. detsember kl 11

Õpetajate jõulukohvik
Märjamaa gümnaasium, 18. detsember kl 10

Valla vanema rahva jõulupidu
Juuru rahvamaja, 19. detsember kl 12

Eakate jõulupidu
Rapla kultuurikeskus, 19. detsember kl 18

Musta mandri lood: Aivar Pihelga pildid ja jutud Aafrika loodusest ja inimestest
Rapla keskraamatukogu, 19. detsember kl 19

KIRIKUTEATED

EELK RAPLA MAARJA-MAGDALEENA KIRIK
III advendi kontsertjumalateenistus, laulavad Eesti Teaduste Akadeemia mees- ja naiskoor
17. detsember kl 12

EELK JÄRVAKANDI PAULUSE KIRIK
III advendi jumalateenistus
17. detsember kl 15

Ootame teateid sündmuste kohta iga nädala reedeks meiliaadressil kuulutused@sonumid.ee.
Tel 489 2130. Järgmine "KUHU MINNA" ilmub 20. detsembri lehes.

Ära unusta jõulude ajal oma kliente ja koostööpartnereid!

Saada 18. detsembriks meile oma JÕULUTERVITUS ja meie avaldame selle 20. detsembri ajalehes.

Sõnumid

Reklaami hind 20 €+km
Suurus 4 mdl (90x64 mm)

Lisainfo: reklaam@sonumid.ee, tel 489 2130 või 5551 1084

Puukraana – suurte puude raie kabiinist!

Haarab, lõikab, tõstab maha!

ArborEst

ArborEst OÜ
info@arborest.ee
www.arborest.ee
Tel 372 517 6969

NELJAPÄEV 14.12	REEDE 15.12	LAUPÄEV 16.12	PÜHAPÄEV 17.12	ESMASPÄEV 18.12	TEISIPÄEV 19.12	KOLMAPÄEV 20.12
ETV 06.55 Terevisioon 08.55 Hercule Poirot. Röövitud peaminister 09.50 Terevisioon* 11.55 Pealtnägija* 12.45 Foorum (subtiitritega)* 13.50 OP* 14.20 Tööröökikud 14.45 Reformatsioon 500 15.20 Loomaarst doktor Mertens. Vale kahtlus 16.10 Kolkakomissar Sophie Haas. Atentaat 17.00 Aktuaalne kaamera 17.05 ENSV. Kui kõnnib mannekeen 17.35 Hercule Poirot. Röövitud peaminister 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 20.00 4x4. Kaukaasia (Eesti 2016) 20.30 Tujurikkuja 2015 (Eesti 2015) 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 Uudishimu tippkeskus 22.10 Luonnotar (Soome 2010) 22.20 Sibeliuse ja Luonnotar 22.50 See on Saariaho! 23.20 Üks koorilaul. Talvemustrid* 23.25 Eesti lood. Suurlinna biit 23.55 Ringvaade* 00.58 ERR.ee uudised	06.55 Terevisioon 08.55 Hercule Poirot. Läänetahe saladus 09.50 Terevisioon* 11.55 Suud puhtaks* 13.20 Uudishimu tippkeskus 13.50 Luonnotar (Soome 2010)* 14.05 Sibeliuse ja Luonnotar (Soome)* 14.35 See on Saariaho! (Soome)* 15.05 Üks koorilaul. Talvemustrid* 15.10 Minuscule. Katapult 15.20 Doktor Martin. Pojad ja armastajad 16.10 Kolkakomissar Sophie Haas. Rokk Hengaschi moodi 17.00 Aktuaalne kaamera 17.05 ENSV. Tants ja tagajamine (Eesti 2013) 17.35 Hercule Poirot. Läänetahe saladus 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 20.00 Tööröökikud 20.30 Wend Weis. Mõniste 21.00 AK. Ilm 21.30 Sport 21.40 Inspektor George Gently. Vabanenud Gently 23.10 Pealtnägija* 00.00 Ringvaade* 01.00 Minu pere 01.32 ERR.ee uudised	07.30 Niimuudu om 07.50 EV100. Leiutades Eestit 07.55 Ringvaade* 08.55 Üks koorilaul 09.00 Tööröökikud 09.30 Uudishimu tippkeskus 10.00 Maahommik 10.45 Öhne 13 11.15 Pealtnägija 12.00 Tujurikkuja 2015 12.30 Osoon* 12.55 TV 10 olümpiastarti* 13.25 Pulss. Maa on tsüanootiline laul 14.15 Loomaarst doktor Mertens. Otsus 15.00 Suud puhtaks 16.25 Hommik Anuga* 17.40 Doktor Martin. Jumalaga, mu arm 18.30 AK 18.40 Võrratud koolibrid 19.40 Tareq Taylorig Põhjamaade kokakunst. Kesk-Jüütima 20.05 Reisile minuga. Teekond Santiago de Compostelasse 20.30 Öhne 13 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.20 Sport. Sport 21.35 Koduigatsus. Taas õnnelikud päevad 22.25 Eesti film Karu süda 00.30 Ööülikooli rännakud. Valdur Mikita 01.31 ERR.ee uudised	07.30 Üks tegu 07.50 Tareq Taylorig Põhjamaade kokakunst. Kesk-Jüütima 08.15 Si-nine, must, valge 09.00 Reformatsioon 500 09.05 Prillitoos 10.00 Hommik Anuga 11.15 Wend Weis. Mõniste 11.45 Reformatsioon 500 12.15 Tagurpidi kontsert 13.15 Võrratud koolibrid 14.05 Minuscule. Külmal talv 14.15 Eesti lood. Armastus käib kõhu kaudu 14.45 Inspektor George Gently. Vabanenud Gently 16.15 Koduigatsus. Taas õnnelikud päevad 17.05 Iseolemine 17.35 4x4. Kaukaasia 18.05 Teekond Santiago de Compostelasse 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Minu ENSV (2012) 19.10 Mf Vana daami visiit 20.50 EV100 21.00 AK. Ilm. Nädal 21.40 Sport. Sport 22.00 EV100. Hetk ajaloos 22.05 Mf Lahendamata juhtum. Pudelipost 23.55 Tujurikkuja 2015 00.29 ERR.ee uudised	06.55 Terevisioon 08.55 Kriminaalsari Hercule Poirot. Kuidas kasvab teie aed? 09.50 Terevisioon* 11.50 Maahommik* 12.35 Wend Weis. Mõniste* 13.05 Dokfilm Ruhnaru Karu Vene vetes 13.35 Reisisari Reisile minuga. Teekond Santiago de Compostelasse* 14.00 Ööülikooli rännakud. Valdur Mikita (2013)* 14.55 Sinine, must, valge. Valge 1988 15.40 LIVEstonia 16.10 Draamasari Kolkakomissar Sophie Haas. Jõululaul 17.00 Aktuaalne kaamera 17.05 ENSV. Puna-sed nelgid (Eesti 2013) 17.35 Hercule Poirot. Kuidas kasvab teie aed? 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 20.00 Osoon 20.30 Iseolemine 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 Välisilm 22.15 Välisilma dokk Rohinga kriis Birmas 23.00 Minu ENSV 23.30 Ringvaade* 00.32 ERR.ee uudised	06.55 Terevisioon 08.55 Hercule Poirot. Miljonidollarilise obligatsioonide rööv 09.50 Terevisioon* 11.55 Hommik Anuga* 13.10 Osoon (subtiitritega)* 13.35 Dokfilm Palju head ootab ees 14.40 Välisilm* 15.15 EV100. Hetk ajaloos. Okupatsioon, iseseisvus, anarhia* 15.20 Eesti lood. Lushmägi INC (Eesti 2014) 15.50 Niimuudu om. Kohalik toit (ETV 2011)* 16.10 Ballykissangel. Sisseelamisaeg (Inglise 1996) 17.00 Aktuaalne kaamera 17.05 ENSV. Kolmainus (Eesti 2013) 17.35 Hercule Poirot. Miljonidollarilise obligatsioonide rööv 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 20.00 Foorum 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 Kirjandusministeerium 22.10 Pulss. Pastor, doktor, posija 23.00 Plekktrumm* 23.45 Ringvaade* 00.46 ERR.ee uudised	06.55 Terevisioon 08.55 Kriminaalsari Hercule Poirot. Plymouthi ekspress 09.50 Terevisioon* 11.55 Prillitoos (subtiitritega)* 12.45 Tähen-damisi. Reformatsioon 500* 12.55 EV100. Leiutades Eestit. Laas-Joonase hammaslattrong* 13.00 Riigikogu infotund 14.00 Iseolemine 14.30 Mängufilm Vana daami visiit (Eesti 2006)* 16.10 Draamasari Ballykissangel. Armastuse pärast (Inglise 1996) 17.00 Aktuaalne kaamera 17.05 Komöödiasari ENSV. Märjiga mees (Eesti 2013) 17.35 Kriminaalsari Hercule Poirot. Plymouthi ekspress 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 20.00 Pealtnägija 20.45 Suud puhtaks 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 Suud puhtaks 23.00 Komöödiasari Minu pere (My Family, Inglise 2004) 23.30 Ringvaade* 00.31 ERR.ee uudised

ETV 2 07.00 Lastesaated 09.00 Ringvaade* 10.00 Kolkakomissar Sophie Haas 10.50 Žiguliga Venemaal 11.20 Eesti muusikavideo 11.48 ERR.ee uudised 13.55 Uus soomlane 15.05 Laskeusuusutamise MK etapp Le Grand Bornardis. Naiste sprint 16.30 Ajaränd 16.55 Kriksatrullid 17.00 Lastetuba 17.15 Kati ja Mimmu 17.25 Tuutu ja Potsu 17.35 Beni ja Holly väike kuningriik 17.50 Piraatide aarde saladus 18.00 Geronimo Stiltoni lõbusad lood 18.25 Jõulutaadi suured saladused 18.30 Lastetuba 18.45 Piparkoogimehike 18.55 Ajaränd 19.20 AK (viipekeeles) 19.30 Ajavaod. Ärimed 20.00 Picasso - ühe inimese inventuur 20.55 Tasub teada 21.00 Eesti lood 21.30 Kultuuriuudised 21.35 Teatriõhtu 5 grammi sisemist rahu 22.25 Plekktrumm* 23.10 Hakkab jälle pihta 23.40 Eesti vabaks! 00.45 ERR.ee uudised	07.00 Lastesaated 09.00 Ringvaade* 10.00 Kolkakomissar Sophie Haas 10.50 Kapist välja 11.20 Eesti TOP 7* 12.11 ERR.ee uudised 15.05 Laskeusuusutamise MK etapp Le Grand Bornardis. Meeste sprint 16.30 Ajaränd 16.55 Kriksatrullid 17.00 Lastetuba 17.10 Tuutu ja Potsu 17.25 Beni ja Holly väike kuningriik 17.35 Susapusa Okidos 17.45 Piraatide aarde saladus 18.00 Geronimo Stiltoni lõbusad lood 18.25 Jõulutaadi suured saladused 18.30 Lastetuba 18.45 Piparkoogimehike 18.55 Ajaränd 19.20 AK (viipekeeles) 19.30 Ajavaod. Ärimed 20.00 Picasso - ühe inimese inventuur 20.55 Tasub teada 21.00 Eesti lood 21.30 Kultuuriuudised 21.35 Teatriõhtu 5 grammi sisemist rahu 22.25 Plekktrumm* 23.10 Hakkab jälle pihta 23.40 Eesti vabaks! 00.45 ERR.ee uudised	07.30 Lastesaated 10.00 Oktonaudid 10.25 Beni ja Holly kuningriik 10.35 Geronimo Stiltoni lõbusad lood 11.00 Loodusmuuseumi lugu 11.35 Aasta arhitektuuripreemiad 2017* 12.35 Laskeusuusutamise MK etapp. Naiste jältussõit 13.25 Euroopa filmiauhinnad 2017 14.35 Hakkab jälle pihta 15.05 Öhinapõhised Peruus 15.35 Laskeusuusutamise MK etapp. Meeste jältussõit 16.25 Põrsas Peppa 16.30 Teekond jõuluden 17.45 Piraatide aarde saladus 18.00 Jõulutaadi suured saladused 18.05 Lammas Shaun 18.10 Beni ja Holly väike kuningriik 18.25 Ajaränd 18.50 Jalgpalliklubide MM. Finaal 19.45 AK (viipekeeles) 19.55 MM finaali jätkub 21.00 Elu allpool nulli 21.45 Aeg-Ruum 22.35 Žiguliga Venemaal 23.05 Heureka 23.35 Mf jälle pihta 23.40 Eesti vabaks! 01.41 ERR.ee uudised	07.30 Lastesaated 10.25 Zou 10.35 Geronimo Stiltoni lood 11.00 Valge laev 12.20 Noormees jalgrattal muusikat kuulamas 12.35 Laskeusuusutamise MK etapp. N ühisstart 13.20 Ohtlik lend 14.20 Eesti lood. 14.50 Mägede kuningad 15.20 MK etapp. M ühisstart 16.10 Kogu tõde jõuludest 16.30 Ajaränd 16.55 Maša ja karu 17.00 Oktonaudid 17.25 Leiutades Eestit 17.30 Buratino tegutsseb jälle 17.55 Piraatide aarde saladus 18.10 Põrsas Peppa 18.15 Džungliraamat 18.25 Jõulutaadi suured saladused 18.35 Toredade Asjade saar 18.45 Beni ja Holly väike kuningriik 18.55 Ajaränd 19.20 AK (viipekeeles) 19.30 Pähklipureja 21.05 Teemaõhtu. Õnneotsingud. Hectori õnneotsingud 23.00 Burleskitar 23.30 Curly Strings 00.34 ERR.ee uudised	07.00 Animasarjad 07.55 Susapusa Okidos 08.05 Lola Pikk-kõrv 08.15 Lastetuba 08.30 Jõulutaadi suured saladused 08.35 Buratino tegutsseb jälle 09.00 Ringvaade* 10.00 Kolkakomissar Sophie Haas 10.55 Suur ahvatlus 12.44 ERR.ee uudised 15.30 Ajaränd 15.50 Põrsas Peppa 16.00 Lastetuba 16.15 Loomaia tee 64 16.25 Rüütel Rooste 16.40 Mily murab pead 16.45 Džungliraamat 17.00 Mina ja Miia 17.20 Beni ja Holly vike kuningriik 17.35 Mikk ja Tšavapa 17.45 Piraatide aarde saladus 18.00 Las-tetuba 18.55 Ajaränd 19.20 AK (viipek) 19.30 Ajumängud 19.55 Teadus kolme minutiga 20.00 Lumetibu - pingviini lugu 20.50 EV100. Hetk ajaloos 21.00 Meie Aja Kunst 21.30 Kultuuriuudised 21.35 Žiguliga Venemaal 22.05 Hau-te couture'i salamaailm 23.00 Eesti TOP 7 23.50 Kes õpetas sind autot juhtima? 00.53 ERR.ee uudised	07.00 Animasarjad 09.00 Ringvaade* 10.00 Kolkakomissar Sophie Haas 10.50 Plekktrumm. Mati Sirkel* 11.35 Pähklipureja 13.10 ERR.ee uudised 15.30 Ajaränd 15.50 Flippie kokaraamat 16.00 Lastetuba 16.50 Loomaia tee 64 17.00 Mina ja Miia 17.25 Beni ja Holly kuningriik 17.35 Mikk ja Tšavapa 17.45 Piraatide aarde saladus 18.00 Peeter Paani seiklused 18.25 Jõulutaadi saladused 18.30 Lastetuba. Pühademängud 18.45 Mesitar 18.55 Ajaränd 19.20 AK (viipek) 19.30 Ajumängud 19.55 Teadus kolme minutiga 20.00 Lumetibu - pingviini lugu 20.50 EV100. Hetk ajaloos 21.00 Meie Aja Kunst 21.30 Kultuuriuudised 21.35 Žiguliga Venemaal 22.05 Hau-te couture'i salamaailm 23.00 Eesti TOP 7 23.50 Kes õpetas sind autot juhtima? 00.53 ERR.ee uudised	07.00 Lastesaated 09.00 Ringvaade* 10.00 Kolkakomissar Sophie Haas 10.50 Heureka 11.20 Meie Aja Kunst 11.50 Picasso - ühe inimese inventuur 12.45 Hectori õnneotsingud 14.40 Eesti muusikavideo 15.10 Kogu tõde jõuludest 15.30 Ajaränd 15.50 Põrsas Peppa 16.00 Lastetuba 16.10 Une-Matid 16.30 Kõige suurem sõber 17.00 Lastesaated 17.40 Flippie kokaraamat 17.45 Piraatide aarde saladus 18.00 Oktonaudid 18.25 Jõulutaadi saladused 18.30 Lastetuba 18.45 Toredade Asjade saar 18.50 Mina ka 18.55 Ajaränd 19.20 AK (vk) 19.30 8 mm ELU 20.00 Myanmar - tarkuse tuulajad 20.55 Leiutades Eestit 21.00 Kapist välja 21.30 Kultuuriuudised 21.35 Mf Jimmy P. ehk Tasandikuindiaanlase psühhoterapia 23.30 Ohtlik lend 00.30 Kaardimaja 01.21 ERR.ee uudised
---	--	---	--	--	--	---

KANAL 2 06.15 Küladetektiivid. Väljakutse lehma pärast 07.05 Daltonid 07.30 Alvin ja koopaoravad 07.45 Super 4 08.00 Reporter 09.00 Minu kodu on parim 10.00 Osake minust 11.00 Kodu ja võõrsil 11.30 Pilvede all*, Mari on Sirje peale solvunud. Piret ei tunne end uues kodus hästi. Piret kohtub Urmasega 12.30 Heeringas Veenuse õlal 13.00 Suur lotokolmapäev. Rooside sõda 14.00 Tüdruk nimega Elif 15.00 Armastuse maitse 16.00 Küladetektiivid. Võidujoos surmaga 17.00 Minu kodu on parim 18.00 Osake minust 19.00 Reporter 19.55 Kuldvillak 20.30 Roaldi sügis. Saatejuht Roald Johann-son vaatab tagasi meeldejäävatele lugudele, mis rõõmustanud, liigutanud ja pannud kaasa elama. 21.30 Nädalalõpp Kanal2ga maiuspalad 23.00 Mälupokker 00.00 Mf Pearahakütt 00.20 Mf Rünnaal Valgele Majale 02.40 Reporter 03.25 Kahtluse all 04.40 Vahelevoitja. Rängad kuriteod. Kohtumõistmine tulega 05.25 Hommik lemmikutega	06.15 Küladetektiivid. Saladused 07.05 Daltonid 07.30 Alvin ja koopaoravad 07.45 Super 4 08.00 Reporter 09.00 Minu kodu on parim 10.00 Osake minust 11.00 Kodu ja võõrsil 11.30 Saage tuttavaks. Karl-Erik Taukar 14.00 Tüdruk nimega Elif 15.00 Armastuse maitse 16.00 Küladetektiivid. Võidujoos surmaga 17.00 Minu kodu on parim 18.00 Osake minust 19.00 Reporter 19.55 Kuldvillak 20.30 Roaldi sügis. Saatejuht Roald Johann-son vaatab tagasi meeldejäävatele lugudele, mis rõõmustanud, liigutanud ja pannud kaasa elama. 21.30 Nädalalõpp Kanal2ga maiuspalad 23.00 Mälupokker 00.00 Mf Pearahakütt. Kassahitist romantiline mõllukomöödia 02.15 Reporter 03.05 Mängufilm Surmav arsenal. Luude linn 05.15 Huu-moriõhtu Hilton Park Hotellis	06.10 Üks eriline loomakliinik 07.05 Energiamees - Kütame! 08.00 Top Shop 08.15 Mr Bean 08.40 Alvin ja koopaoravad 09.10 Saage tuttavaks. Sünne Valtari ja „Patune pool“ 09.40 Kodutunne 10.40 Hoo-aeg 11.30 Rooli võim 12.00 Roaldi sügis 13.00 Radar 14.00 Mälupokker 15.00 Jõul-lud toovad armastuse 17.00 Sajandi valitsejanna. Ahmed saab teada, et Ayşe oli Kõse-mi pitseri varastamise ja Faria rünnaku taga. Silahdar ütleb Geverhanile, et peab Alikega abielluma. Bayezid petab kõiki, teeseldes, et Gülbahar on sur-nud, et ema saaks põgeneda 19.00 Reporter+ 19.35 Galileo 21.05 Heeringas Veenuse õlal 21.35 Ameerika talent 00.15 Mf Charlie saladus 02.15 Mälupokker 03.05 Nädalalõpp Kanal2ga maiuspalad 04.20 Tants, kui oskad 05.45 Reporter+	06.10 Üks eriline loomakliinik 07.05 Radar 08.00 Galileo 09.25 Kuldvillak 10.00 Pilvede all. Mari on Sirje peale solvunud. Piret ei tunne end uues kodus hästi. Indrek tekitab Mari ja Riina vahel tohutu segaduse. Erik teeb Kertule ootamatult kingituse 11.00 Jõulusoojus 13.00 Nädalalõpp Kanal2ga maiuspalad 14.30 Heeringas Veenuse õlal 15.00 Dokumentaalfilm Venemaa salatoimikud*. Nõukogude Liidus valitses range tsensuur ning seletamatud lood ja võikad vahejuhtumid ei tulnud kunagi päevavalgele 17.00 Mf Katie Fforde. New Yorgi jõuluime 19.00 Reporter+ 19.35 KMD Klubi 21.05 Mf Imeline Ämblikmees 2 23.55 Mf Päevavalgus 02.15 Mf Charlie saladus 03.50 Tants, kui oskad 05.20 Heeringas Veenuse õlal 05.45 Reporter+	06.15 Küladetektiivid. Võidu-joos surmaga 07.05 Daltonid 07.30 Alvin ja koopaoravad 07.45 Super 4 08.00 Reporter 09.00 Minu kodu on parim 10.00 Osake minust 11.00 Kodu ja võõrsil 11.30 KMD Klubi 13.00 Roaldi sügis 14.00 Tüdruk nimega Elif 15.00 Armastuse maitse 16.00 Küladetektiivid. Ohtlik sõprus 17.00 Minu kodu on parim 18.00 Osake minust 19.00 Reporter 20.00 Kodutunde jõulu-eri. Kodutunne lõpetab oma aasta suure heategevussaataga 22.30 Mf Talvemuinasjutt 00.55 Mf Imeline Ämblikmees 2 03.30 Reporter 04.20 Ameerika talent 05.45 Minu esimene palk. Kelleks tahtsid tuntu eestlased lapsena saada ja mille eest teenisid oma elu esimese palga? Selgub, et kunagistel unistustel pole tänase tegelikkusega enamasti midagi pistmist	06.15 Küladetektiivid. Ohtlik sõprus. Apteeker Hartl leitakse uppunult. Tegu pole õnnetuse, vaid mõrvaga 07.05 Daltonid 07.30 Alvin ja koopaoravad 07.45 Super 4 08.00 Reporter 09.00 Minu kodu on parim 10.00 Osake minust 11.00 Kodu ja võõrsil 11.30 Kodutunde jõulu-eri 14.00 Tüdruk nimega Elif 15.00 Armastuse maitse 16.00 Küladetektiivid. Saladused 17.00 Minu kodu on parim 18.00 Osake minust 19.00 Reporter 20.00 Radar 21.00 Krimi 21.30 MacGyver 2.0. MacGyver asub otsima Sarah Adlerit, kes töölesandaid täites Venezuelas hiljuti kadunuks jäi 22.35 Mf Laskja 01.00 Mf Päevavalgus 03.05 Reporter 03.55 Süüdistajad. Vaataja viiakse kuriteopaikadele ja kaasatakse keerulistesse juurdlustesse, mis on raputanud avalikkust	06.15 Küladetektiivid. Saladused 07.05 Daltonid 07.30 Alvin ja koopaoravad 07.45 Super 4 08.00 Reporter 09.00 Minu kodu on parim 10.00 Osake minust 11.00 Kodu ja võõrsil 11.30 Radar 12.30 Krimi 13.00 MacGyver 2.0 14.00 Tüdruk nimega Elif 15.00 Armastuse maitse 16.00 Küladetektiivid. Tema majasteedi ülesandel 17.00 Minu kodu on parim 18.00 Osake minust 19.00 Reporter 20.00 Suur lotokolmapäev. Rooside sõda 21.00 Heeringas Veenuse õlal 21.30 Pilvede all. Mari ja Riina teevad suhted selgeks 22.30 Kahtluse all 00.05 Vahelevoitja. Ahelreaktsioon. Panka röövib jõuluvanakas maskeeritud mees 01.00 Mf Talvemuinasjutt 03.15 Reporter 04.05 Hooaeg 04.45 Rooli võim 05.10 Saage tuttavaks. Inga Lunge 05.35 Süüdistajad
---	---	---	--	--	--	---

TV3 06.15 Käsna-Kalle Kantpüks 06.40 Väiksed võlurid 07.05 Ämblikmees 07.30 Käsna-Kalle Kantpüks* 07.55 Väiksed võlurid* 08.15 Minu köök on parim 09.25 Võimalik vaid Venemaal* 09.55 Kirgede torm 11.00 Vaprad ja ilusad 11.35 Top Shop 11.50 Eesti parim pagar 12.55 Võimalik vaid Venemaal* 13.55 Maitse 15.00 Saatuslik valik 16.00 Vaprad ja ilusad 16.30 Kirgede torm 17.35 Minu köök on parim: 18.45 Seitsmesed: Uudised 19.25 Seitsmesed 20.00 Mf Üksinda kodus 3 22.05 Mf Öö muuseumis 00.15 Saladused ja valed. Pärast suurt paljastust näeb Ben vaeva, et oma peret koos hoida 01.10 Saatanlikud koduabilised: Vaata raevus tagasi 02.00 Mf Luuraja ja luuletaja 03.50 Võimalik vaid Venemaal* 04.20 Seitsmesed: Uudised 05.00 Seitsmesed 05.25 Maitse	06.15 Käsna-Kalle Kantpüks 06.40 Väiksed võlurid 07.05 Ämblikmees 07.30 Käsna-Kalle Kantpüks* 07.55 Väiksed võlurid* 08.15 Minu köök on parim 09.25 Võimalik vaid Venemaal* 09.55 Kirgede torm 11.00 Vaprad ja ilusad 11.35 Top Shop 11.50 Mf Öö muuseumis 14.00 Maitse 15.00 Saatuslik valik 16.00 Vaprad ja ilusad 16.30 Kirgede torm 17.35 Minu köök on parim: Kõõgiduall 18.45 Seitsmesed: Uudised 19.25 Seitsmesed 19.55 Me armastame Eestit 21.30 Briti talent. Esineb bändiga Fifth Harmony kuulset kogunud lauljatar Camila Cabello 23.30 Mf Palja relvaga 3 01.15 Hawaii 5-0; Vaist 02.10 Ameerika õudukas: Hotell: Ta saab kätte maksta 03.05 Me armastame Eestit* 04.20 Võimalik vaid Venemaal* 04.40 Seitsmesed: Uudised 05.00 Seitsmesed 05.45 Maitse	06.30 Südameasi: Kehvad šansid. Lottie Turner tuleb ratsutamast ja leiab surnult ema tööandja 07.25 Ämblikmees 07.50 Yo-Kai kell 08.15 Galaktika valvurid 08.40 Ämblikmees* 09.00 Simpsonid: Mees, kellest sai õhtusöök 10.00 Animafilm Kodu 11.50 Padilood 10.00 Hommik maitse 10.30
---	---	---

BonMerité taastav kehakreem
Avokaado ja Vaarikas on
Anne ja Stiil Ilulemmik 2017

BonMerité
Natural Luxury

Näitlejanna Merle Palmiste lemmikkreem on looduslik ja Raplas valmistatud

[WWW.BONMERITE.EU](http://www.bonmerite.eu)

pm
PRIIMO METS

OÜ Priimo Mets ostab:

- metsakinnistuid,
- kasvavat metsa,
- kasepakku, okaspuu palki,
- paberipuitu, küttepuid,
- võsa hakkeks.

Pakub:

- saematerjali,
- metsaveoteenust.
- kase küttepindu ja kase kütteklotse bigbag kottides

Tel. 506 9966; 489 0696
E-post priimo.mets@priimo.ee

Kuga mööblikauplustes müügil **SUUR VALIK**
köögi-, elutoa-, lastetoa- ja magamistoamööblit.
VALIK TÄIENE PIDEVALT!

MEIE KAUPLUSED:
RAPLAS Piiri 5A,
E-R 9-18, L 9-15
Telefon 489 4453

VILJANDIS Riia mnt 52
telefon 433 6029

PÕLVAS Jaama 69 D
telefon 799 1489

TÜRIL Tehnika 8
E-R 9.30-18, L 9-15
telefon 384 8576

PÕLTSAMAAL Tartu mnt 1a
telefon 775 1310

VALGAS Vabaduse 2
telefon 767 0173

Tutvu laia valikuga www.kuga.ee

KUGA mööbel

PAADILUBA.EE
Est. 2007

VÄIKELAEVAJUHI KURSUS RAPLAS
20. jaanuar–4. veebruar laupäevadel ja pühapäevadel
kell 10.00–18.00 (kokku 6 päeva).

HIND 400 €

Info ja registreerumine
www.paadiluba.ee

LUMBAR
ENERGY WOOD

www.lumbar.ee
Reigo Madi, reigo@lumbar.ee
Tel 53 420 379

Ostame:

- kasvavat võsa
- vähemväärtusliku lehtpuu raieõigusi
- leht- ja okaspuu küttepuid
- lepa enamusega metsakinnistuid

TEIE LEPIKULE PARIM HIND!

GRUNDAR
PUTT OÜ

Metsakinnistute ja raide ost
(sobivad ka osaliselt raiutud ja hüpoteegiga koormatud metsakinnistud).
Aitame metsakavade koostamisel ja paberite vormistamisel.

Tel 525 9788, harry@grundar.ee
faks 443 0376, Tehnika 15, Paikuse

OSTAB

- metsakinnistuid
- hüpoteegiga ja läbiraiutud kinnistuid

LANDEKER

Tel 511 0415, 517 9866, 489 4055. www.landeker.ee

Hea METSAOMANIK!

OSTAME: kasvavat metsa, metsamaad, palki ja paberipuitu, küttepuitu ja võsa-raiejäätmeid.

Metsä

Tel: 5148238, 5038777
e-mail: eesti@mitsagroup.com

Metsä Forest Eesti AS

PVC aknad
PARIMA
hinnaga!

Rapla, Viljandi mnt 19

Amves

Tel 489 7306
www.amves.ee, info@amves.ee

Kinnistute ja kasvava metsa raieõiguse ostmine

Meelis Meigo
Tel: 534 31486
E-mail: meelis.meigo@karomets.ee

karomets.ee

KaroMets
Metsandust aastast 1994

TRERAADIO

Raplamaa Hommik!

Kohalikud uudised, ilm horoskoop, värsked ajalehed ja palju muud põnevat!

Igal tööpäeval
7:30 - 10:00

Raplamaal
91,3 MHz
www.treraadio.ee

RAPLA KÜTTEKONTOR

MÜÜB LÕHUTUD LEPA KÜTTEPUID (25-60 cm, ka võrkkotis).
Müüme ka PUIDUBRIKETTI.

Hinnad soodsad!
Tel 516 6305

AllikaGrupp

Valtu põhikool alustas juubeliaasta tähistamist vilistlaspeoga

Esialgu vilistlaspidu ja pärast seda tulevad ülejäänud sündmused järele. Nii alustas Valtu põhikool juubeliaastat, millega tähistatakse kooli 150 aasta juubelit.

Siim Jõgis

Pidu toimus laupäeva, 9. detsembri õhtul ning sellest võttis osa ligikaudu kolmsada vilistlast. Huvitaval kombel otsustas kool oma juubelit tähistada pikema aja vältel ning mitte paigutada kõiki sündmusi ühe nädalavahe- tuse sisse. Nii kestab suure juubeli tähistamine 2018. aasta oktoobrini.

Miks pidada vilistlaspidu jõulueelsel ajal, kui kõigil on nagunii kiire? Sest Valtu põhikool peab kroonika põhjal oma asutamisaajaks 11. detsembrit. Kooli pikk ja väärikas ajalugu ulatub tagasi aastasse 1867. Just siis valmis praeguse koolimaja territooriumile puust, õlgkatuse ja ühe klassiruumiga hoone, kus "ühe jaoskonnaga" alustas tööd esimene koolijuhataja Jüri Tamberg, kes oli sel ametipostil aastatel 1867-1870. Enne seda käis peresid õpetamas Väana Jüriks kutsutud mees.

1869. aastal töötas kool Valtu vallakooli nime all juba kolme jaoskonnaga. Aastal 1910 ehitati uus hoone, mis on kasutusel ka praegu. Kool nimetati Valtu kaheklassili-

seks ministeeriumikooliks, kus õppetöö toimus viis aastat. Kool on viimase sajandi jooksul kandnud mitmeid nimesid: 1918 Valtu 6-klassiline rahvakool, 1930 Valtu algkool, 1947 Valtu 7-klassiline kool, 1961 Valtu 8-klassiline kool, 1989 Valtu 9-klassiline kool ja alates 1991. aastast kannab ta nime Valtu põhikool. 1977. aastal tehti koolile juurdeehitus, mida praegu nimetatakse uueks osaks.

Valtu põhikooli direktor Andres Saks on sellel ametikohal töötanud juba üle seitsmeteistkümneme aasta. Muide, alles hiljuti valiti ta Eesti kõige spordisõbralikumaks õpetajaks. Saks ütles, et ta tunneb vastutust 150-aastase kooli juhtimise ees.

"Vastutus on alati, kooli juhtimisel teistmoodi ei saagi. Kõik, mis siin seinte vahel toimub, on minu vastutada. Ma kindlasti tunnen vastutust ja mul on hea meel, et kool nii vanaks sai," ütles Saks.

130 õpilast

Nii Andres Saks kui ka kooli huvijuht Marten Israel ütlesid, et 150. sünnipäev on nii suur number, et seda ei saa tähistada ainult ühe sündmu-

Käesoleval õppeaastal õpib Valtu põhikoolis 130 õpilast.

sega. Seetõttu ongi planeeritud üritusi ka lähitulevikku, et juubeliaasta kestaks kauem. 2018. aasta 20. jaanuaril toimub visioonipäev "Valtu kooli tulevik". Saks ütles, et kool koostab uut arengukava ning sellele sündmusele oodatakse nii vilistlasi kui ka õpilaste vanemaid, et kuulata ideid, kuidas kooli arendamisel edasi minna.

Järgmise aasta 18. augustil toimub pidulik konverents-aktus "Valtu kool 150". Sellega

antakse juubelipidustuste tähistamisele akadeemiline mõõde. Punkt pannakse pidustustele alles 2018. aasta oktoobris heategevusliku kontserdiga.

Praeguste Valtu põhikooli õpilaste jaoks oli seoses kooli sünnipäevaga kõige pidulik päev esmaspäev, 11. detsember. Siis lauldi esimese tunni ajal kooli hünni ja lasti ilutulestikku. Käesoleval õppeaastal 2017/18 on Valtu põhikoolis 130 õpilast, neist 63 on

tüdrukud ja 67 poisid. Lisaks õppetööle tegutsevad koolis õpilasringid: mudilaskoor, lastekoor, orkester, kandle- ring, rahvatants, kergejõustik, iluvõimlemine, arvutiring, näitering, käsitööring, puutöö- ring, viburing ja liiklusring.

Izzi ja Swingers

Aga laupäeva õhtul peeti ikkagi pidu. Vilistlased koh- tusid vanade klassikaaslaste ja õpetajatega. Avatud olid klassiruumid. Näiteks aja-

looklassis olid välja pandud kooli kroonikad ja slaidiesitlus kooli lendudest. Põnevamad väljapanekud ulatusid välja üheksateistkümnendasse sajandisse. Tantsuks mängisid ansambli Izzi ja Swingers. Diskorina mängis plaatidelt muusikat Mart Saar.

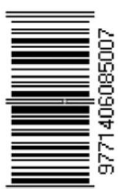
Eelmine Valtu põhikooli vilistlaspidu peeti aastal 2012. Direktor Andres Saks rääkis, et sarnaselt teiste koolidega peetaksegi kokkutulekuid iga viie aasta tagant.

Vilistlasõhtul olid avatud klassiruumid, kus vilistlased said kohtuda vanade klassikaaslaste ja endiste õpetajatega ning meenutada kooliaegu.

Fotod: erakogu

ISSN 2228-1886

Sõnumid

Rapla 79511, Viljandi mnt 6, tel 489 2133, 5567 3260
Tellimine, reklaam ja kuulutused 489 2130, 5551 1084,
e-post: info@sonumid.ee, kodulehekül: www.sonumid.ee

Peatoimetaja: Tõnis Tõnisson
Tegevtoimetaja: Inge Põlma (489 2244)
Ajakirjanikud: Siim Jõgis (489 2132), Stina Andok (489 2137), Katri Reinsalu (489 2246),
Helerin Väronen (489 2132), Haldi Ellam
Tehnilise toimetuse juhataja: Siim Solman (489 2138)
Kujundaja: Ulvi Blande (489 2138)
Keeletoimetaja: Liivi Jegorov (489 2138)
Reklaamitoimetuse juht: Ulvi Salumäe (489 2130).
Reklaamijuht: Kadri Paju (489 2130)
Raamatupidaja: Juulija Kuum (489 2133)

Toimetusel on õigus kirju ja kaastöid nende selguse huvides toimetada ning lühendada. Kaastöid ei tagastata ega retsenseerita. Honoreeritakse tellitud kaastöid. Raplamaa Sõnumeid on võimalik tellida Eesti Posti sidejaoskonnast, raamatukogudest, toimetuse reklaamiosakonnast ja internetis Raplamaa Sõnumite koduleheküljel.

Toimetust võtab vastu ka telefonitsi esitatud tellimusi. Kuulutuste ja reklaami vastuvõtt tööpäeviti 8.30 - 17 Viljandi mnt 6, Rapla. Tel 489 2130, faks 489 2135.

Väljaandja: OÜ Nädaline. Trükk AS Printall. Kaebuste korral ajalehe sisu kohta võite pöörduda Pressinõukogusse: pn@eall.ee või tel 646 3363